

El Postgrau

David Paloma i Mònica Montserrat
(coord.)

**CONFERÈNCIES D'INAUGURACIÓ
I DE CLOENDA DEL POSTGRAU DE CORRECCIÓ
I ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC
2022-2023**

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions

Conferències d'inauguració i de cloenda
del Postgrau de Correcció i Assessorament Lingüístic
2022-2023

David Paloma i Mònica Montserrat
(coord.)

Conferències d'inauguració i de cloenda
del Postgrau de Correcció i Assessorament Lingüístic
2022-2023

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
Bellaterra, 2023

Aquesta col·lecció és una iniciativa de

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

geo | Grup
d'estandard
ora

El Postgrau, 1

Primera edició: maig de 2023

© dels textos: els autors, 2023

© d'aquesta edició: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023

Edició i producció:

Universitat Autònoma de Barcelona

Servei de Publicacions

Plaça de l'Acadèmia. Edifici A

08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès). Spain

T. (+34) 93 581 10 22

sp@uab.cat

www.uab.cat/publicacions

ISBN (paper): 978-84-19333-64-3

ISBN (digital): 978-84-19333-65-0

Dipòsit legal: B-9992-2023

Imprès per Ivel Color SL

Imprès a Espanya. Printed in Spain

No es permet la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en qualsevol forma o per qualsevol mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per enregistrament o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Índex

Pròleg.....	9
<i>David Paloma i Mònica Montserrat</i>	
Conferències d'inauguració i de cloenda del Postgrau de Correcció i Assessorament Lingüístic 2022-2023	
Tòpics del doblatge en català	13
<i>Miquel Strubell i Prats</i>	
Quan la llengua catalana i la correcció de textos esdevenen passió	41
<i>Josep M. Mestres i Serra</i>	

Pròleg

David Paloma i Mònica Montserrat

Coordinadors del Postgrau de Correcció i Assessorament Lingüístic
25 de maig del 2023

Una iniciativa apassionada

Una de les expressions més afortunades del gran Antoni M. Alcover, digna de constar en punts de llibre, tasses i imants de nevera, és que «en qüestions llingüístiques cal anarhi ab seny de bístia vella, si no voleu trevelar i fins i tot pegar de cap» (BLDC, XIII, 59). Quanta raó tenia l'home de combat, l'apòstol de la llengua, ni que fos amb ortografia prefabriana.

Potser si ara hi poguéssim parlar, també s'avindria a dir que en tota mena de qüestions —les «llingüístiques», les primeres— és pertinent d'anar amb peus de plom, no fos cas que una suposició poc fundada, una metodologia discutible, una conclusió treta d'una màniga massa ampla, faci arrufar el nas (o estirar la llengua) de qui realment va amb seny de bèstia vella. La citació alcoveriana tenia un colofó que avui ja no seria objecte de marxandatge, perquè resulta que tot un docte col·lectiu en sortia mal parat: «... i, sobre tot...» —escrivia el canonge de Manacor— «no fiarse d'*instituters* estrabul·lats i presumits».

S'ha d'anar, doncs, amb seny de bèstia jove, eixelebrada, insensata, inconscient però feliç, topant de cap en una i altra soca, corrent amunt i avall movent la cua, bordant o renillant o raucant o bramulant..., s'ha de ser una mica calavera (però calavera apassionada) per molestar-se a reunir en un volum com aquest les últimes conferències, d'inauguració i de cloenda, del Postgrau de Correcció i Assessorament Lingüístic en l'edició del curs 2022-2023.

—«Si no s'ha fet fins ara, i portem vint-i-tres anys de postgrau...!» La passió mou muntanyes.

—«Si tot just acabem de sentir la conferència de cloenda!» Atzar i cultura, va escriure Carles Riba, són dos termes que mútuament s'exclouen.

—«I d'on sortiran els diners?» No passeu pena, que d'algun lloc sortiran.

La conferència d'inauguració va tenir lloc el 18 d'octubre del 2022 i va ser en línia. És el primer text que s'inclou en aquest volumet i es titula *Tòpics del doblatge en català*. L'autor és en Miquel, gestor del compte de Twitter @DoblatgeCatala. Així el vam anunciar i així el vam presentar en començar el curs, seguint la seva voluntat. Avui estem contents de poder deixar escrit que Miquel Strubell i Prats va ser l'autor d'una conferència amena, brillant, documentada i trencadora. És ell qui va obrir el compte de Twitter esmentat per donar visibilitat al doblatge en català en un context en què les plataformes dominaven el panorama audiovisual, i sense res en llengua catalana. En poc temps el compte va arribar als 32.000 seguidors, que no paren d'augmentar cada dia. L'alumna Ariadna Gil va acceptar l'encàrrec de transcriure'n el text en un temps rècord, cosa que li agraïm de tot cor.

La conferència de cloenda, presencial, acaba de tenir lloc avui mateix. És el 25 de maig del 2023 quan repartim aquest llibret, el segon text del qual és precisament la conferència intitolada *Quan la llengua catalana i la correcció de textos esdevenen passió*. I si ja tenim el text és gràcies a les virtuts —la previsió en una posició ben destacada d'una llista llarga— d'un mestre de la correcció de textos: Josep M. Mestres i Serra. Ell va ser cap de correcció lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans durant trenta anys (1991-2021). Ell va ser també professor de tipografia i de bibliografia de consulta dels postgraus de correcció i assessorament lingüístic (quan n'eren dos: actualment n'és un de sol amb dos itineraris). Mestres redacta, en el text que llegireu, una mena de llegat intel·lectual.

Moltes gràcies a tothom, alumnes i professors.

Gaudeamus igitur / iuvenes dum sumus. / Vivat academia, vivant professores.

CONFERÈNCIES D'INAUGURACIÓ
I DE CLOENDA DEL POSTGRAU DE CORRECCIÓ
I ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC
2022-2023

Tòpics del doblatge en català¹

Miquel Strubell i Prats

(Barcelona, 18 d'octubre de 2022)

Actualment el doblatge està de moda. Però, en general, el doblatge no ha estat mai de moda. Sí que és el consum de cinema més estès —ronda el 80 %—, però sempre ha tingut molt mala fama a causa de tòpics que s'han anat estenent.

1. Es dobla en pocs països?

Un dels tòpics del doblatge en general és que es dobla en pocs països a escala mundial. La gent pensa que es dobla a Espanya, a Itàlia i en pocs llocs més. Però, de fet, el doblatge és predominant a Europa, a Rússia i a la Xina, mentre que els subtítols predominen a Austràlia i a Amèrica. Està bastant repartit.

Si ens acostem a Europa, el doblatge és present a Espanya, França, Itàlia, Suïssa, Alemanya, Àustria, Ucraïna, Rússia... i els subtítols guanyen a Portugal, el Regne Unit, Islàndia, els països escandinaus i bona part dels països de l'Est. A Polònia, per exemple, hi ha la veu en *off*. La veu en *off* és, bàsicament, quan tots els personatges de la pel·lícula tenen la mateixa veu. És una veu que no interpreta, simplement es limita a fer una veu per sobre. També hi ha països que, ocasionalment, produeixen doblatge propi i que també utilitzen versions doblades d'altres nacionalitats, perquè el seu idioma és similar a un altre i l'audiència el pot entendre sense dificultats, com seria el cas de Bèlgica, per exemple.

Per fer-nos una idea de quants països doblen i per desterrar ja d'entrada el pensament que doblen pocs països, us poso d'exemple la pel·lícula *Don't look up*, de Netflix. Si no m'he descomptat, té trenta-un doblatges, que, sumats a la versió

1. Transcripció d'Ariadna Gil Besolí.

original, són trenta-dues versions d'àudio a Netflix. Per tant, es dobla a bastants països.

Fotograma de la pel·lícula *Don't look up*.

2. Els països que no doblen saben més anglès?

Hi ha un altre mite que diu que els països que no doblen saben més anglès. Aquest és un mite molt estès i la millor manera de començar a combatre'l és comprovar si realment això és així.

A continuació podem comprovar el rànquing del nivell d'anglès de cada país. Espanya, per exemple, presenta un nivell moderat.

Si ens fixem en els països que tenen més nivell, hi ha els Països Baixos, Àustria, Dinamarca, Singapur, Noruega, Bèlgica, Portugal, Suècia, Finlàndia, Croàcia, Alemanya, Sud-àfrica i Luxemburg. Als Països Baixos, tots els productes infantils es doblen. A Àustria, tot està doblat de l'alemany. Per tant, a Àustria, que és el segon país amb el nivell d'anglès més alt, tot arriba doblat. Això no vol dir que no es consumeixi també versió original, però no hi ha una relació entre el nivell d'anglès i la versió original. Evidentment, si tu consumeixes versió original, el fet d'estar en contacte amb una altra llengua fa que aprenguis una mica aquesta llengua, però hi ha altres factors que hi intervenen molt més, com ara l'ensenyament, la proximitat geogràfica, si les llengües s'assemblen o no s'assemblen... Per exemple, als Països Baixos parlen molt bé l'anglès, en part perquè estan molt a prop del Regne Unit. En canvi a Mèxic aquesta teoria falla. Mèxic fa frontera amb els Estats Units i, si ens hi fixem, apareix en el número 92 del rànquing.

Nivel muy alto	Nivel alto	Nivel medio	Nivel bajo	Nivel muy bajo
1 Països Baixos	14 Serbia	32 Hong Kong, China	59 Armènia	87 Afganistan
2 Àustria	15 Romaniaa	33 Espanya	60 Brasil	88 Uzbekistan
3 Dinamarca	16 Polònia	34 Líban	61 Guatemala	89 Síria
4 Singapur	17 Hongria	35 Itàlia	62 Nepal	90 Equador
5 Noruega	18 Filipines	36 Moldàvia	63 Etiòpia	90 Jordània
6 Bèlgica	19 Grècia	37 Corea del Sur	63 Pakistan	92 Mèxic
7 Portugal	20 Eslovàquia	38 Bielorrússia	65 Bangladesh	93 Myanmar
8 Suècia	21 Kenya	39 Albània	66 Vietnam	94 Angola
9 Finlàndia	22 Estònia	40 Ucraïna	67 Tanzània	94 Camerun
10 Croàcia	23 Bulgària	41 Bolívia	68 Moçambic	95 Kazajstàn
11 Alemanya	24 Lituània	42 Ghana	69 E.A.U.	97 Cambòya
12 Sudàfrica	25 Suïça	43 Cuba	70 Turquia	98 Sudàn
13 Luxemburg	26 Letònia	44 Costa Rica	71 Mèxic	99 Costa de Marfil
	27 República Txeca	44 República Dominicana	72 Bèrnia	100 Tailàndia
	28 Malàisia	44 Paraguai	73 Panamà	101 Kirgistan
	29 Nigèria	47 Xile	73 Veneçuela	102 Omàn
	30 Argentina	48 Índia	75 Aràbia Saudita	103 Tayikistan
	31 França	49 Xina	76 Nicaragua	104 Aràbia Saudita
		50 Geòrgia	77 Madagascar	105 Haití
		51 Rússia	78 Japó	105 Somàlia
		52 Tòneç	79 Qatar	107 Iraq
		53 Uruguai	80 Indonèsia	108 Líbia
		54 El Salvador	81 Colòmbia	109 Ruanda
		55 Hondures	82 Sri Lanka	110 República Democràtica del Congo
		56 Perú	83 Mongòlia	111 Sudàn del Sur
		57 Macao, Xina	84 Kuwait	112 Iemen
		58 Iran	85 Egipte	
			86 Azerbaidjan	

Rànquing del nivell d'anglès en els països del món.

Espanya ocupa el lloc 33. Què passa aquí? Els països que tenen una llengua franca, com és l'espanyol, que és una llengua molt potent, tendeixen a no aprendre tant l'anglès. En el cas de l'holandès, per exemple, podríem dir que el seu anglès és el castellà dels catalans. Per tant, cal tenir sempre en compte quina és la llengua forta. Hi ha molta gent que diu que a Portugal tenen molt nivell d'anglès i que no doblen, però la veritat és que els arriben productes doblats al portuguès del Brasil i, a més, els nens tenen continguts doblats al seu idioma.

Us proposo un experiment. Entrem a Netflix des d'Espanya (que vol dir que el catàleg és el que rebem aquí i no el que reben allà, i, per tant, rebem una petita part del que reben allà) i busquem-hi pel·lícules doblades en diferents idiomes. En el catàleg de Netflix veiem que ens arriba molta cosa doblada al neerlandès. En danès, molta cosa —la majoria— s'ha de dir que és infantil. En noruec, també hi ha bastanta cosa i és bàsicament infantil. En portuguès també es dobla. També hi trobem suec, finès, croat, alemany... Tots aquests idiomes es troben entre els països que tenen més nivell d'anglès. I, finalment, el català, en què no tenim gaire contingut doblat. Per tant, crec que és una teoria que ens l'hauríem de fer mirar. Però hem de tenir en compte que els països que saben més anglès sí que doblen i que doblen especialment per als nens. A vegades diem: «Els nens, si s'exposen a la versió original, aprendran idiomes». En tots aquests països, els nens consumeixen versions doblades; això cal tenir-ho molt clar. Aquesta és la situació.

3. El doblatge ve de Franco?

Un altre dels mites més estesos és que el doblatge ve de Franco. Efectivament, Franco va imposar el doblatge al castellà, imitant una norma de Mussolini. La norma espanyola és del 23 d'abril de 1941 i està signada pel falangista Tomás Borrás, cap del Sindicat Nacional de l'Espectacle:

«Queda prohibida la proyección cinematográfica en otro idioma que no sea el español, salvo autorización que concederá el Sindicato Nacional del Espectáculo, de acuerdo con el Ministerio de Industria y Comercio y siempre que las películas en cuestión hayan sido previamente dobladas. El doblaje deberá realizarse en estudios españoles que radiquen en territorio nacional y por personal español.»

Què feia Franco amb això? Evidentment, a través del doblatge feia censura, potenciava el castellà, però, alhora, també prohibia el doblatge a les altres llengües d'Espanya. Aquesta norma tan famosa impedia que es doblés al català. Es va derogar el 1946, cinc anys més tard, perquè el sector del cinema espanyol —la producció espanyola— va rebre una forta competència a través del doblatge i també per les protestes que hi va haver. Tot i això, es va continuar doblant amb aquesta norma derogada. Però, abans de Franco —i això és molt important perquè va passar i està documentat—, es va estrenar una pel·lícula titulada *Draps i ferro vell* o *L'hereu Xerinola*. Es tractava d'una pel·lícula francesa: *Bric-à-brac et compagnie*. La pel·lícula era de 1931, però es va doblar al català el 1933. La versió catalana va ser impulsada pel Comitè Pro Catalànització i va ser dirigida per Magí Murià i Torner.

La premsa del moment en va parlar: «Ha estat ovacionada», «hi riureu des del començament fins al final». A continuació teniu uns fragments de la pel·lícula *Draps i ferro vell* perquè veieu com parlaven en aquella època: és una meravella.

—Mireu quin vestit! Com se marquen les protuberàncies i les circumstàncies per fer patir els nois tendres.

—Treu-te'l aquí, maca, que el volem veure.

—Calla!

[...]

—Veig que no teniu ganes de fer negoci.

—No porto pressa per vendre.

—Apa, a reveure, mestressa.

—Ves, ves, a vendre a la rua de la fe, ensofit [*sic*]!

[...]

—Què, el pren o el deixa, aquest vestit?

—Quant val?

—Quin preu? Dotze francs amb gorra i tot.

Riuen

—És barat.

—Això fa riure? Què, el pren?

—Me'l quedo.

—Està molt bé.

[...]

Cantant:

Prop la porta de Sant Pau

hom beu molt sovint,

venent sobre un paraigüet,

l'home satisfet,

li diuen el Drapairet;

el molt eixerit,

i és molt viu i molt xarmant,

i és l'as dels Encants.

El drapairet eixerit té quinqué,

doncs sap els trucs i els retrucs molt rebé,

tot ho arreplega i en fa col·leccions,

fent la mar de combinacions;

ell presenta els seus trastets,

content i simpàtic,

tan tranquil i tan genial,

és de lo més pràctic.

El drapairet eixerit té quinqué,

ell sap l'ofici molt bé.

Ell sap l'ofici molt bé!

Ara ens pot fer certa gràcia la manera com estava doblat. Penso que el català que es parlava en aquella època és espectacular, però com a doblatge era molt inicial, molt prehistòric. Tot i això, fa gràcia perquè, per exemple, el diari *El Diluvio*, que era de Barcelona, deia: «[...] se advierte un gran adelanto, ya que las frases dobladas coinciden justamente con el movimiento de los labios de los artistas primitivos [és a dir, els originals], pudiendo decir que en este aspecto, de cuantas películas hemos visto dobladas en España, es la mejor lograda, produciendo en todo momento la impresión de que son los mismos artistas que están ante nosotros los que verdaderamente hablan».

Imagineu-vos quina devia ser la situació. I fa gràcia perquè en l'anunci de la pel·lícula que tenim a sota hi diu: «[...] fem parlar els artistes en llenguatge popular, eludint mots i conceptes literaris, que no s'avindrien amb l'estament que representen la majoria de personatges i donarien al públic un caient pedantesc».

Si ens hem de refiar d'això i realment parlen la llengua del poble, els catalans parlaven així a Barcelona; és curiós. Per tant, el doblatge no ve de Franco.

4. Hi va haver doblatge en català, durant el franquisme?

A priori diríem que no hi va haver doblatge en català durant el franquisme. La resposta és que n'hi va haver, però en diferents circumstàncies. Us posaré el primer exemple: és una pel·lícula que es diu *El Judas*, de l'any 1952. Aquest va ser un doblatge clandestí, de postguerra. Es va doblar en castellà i se'n va finançar el doblatge català des de l'exili. A última hora, la censura va prohibir que s'estrenés en català, però sí que es va poder veure al cap d'uns mesos, per Setmana Santa, ja que era una pel·lícula que girava al voltant de com feien *La Passió* d'Esparreguera. Deia així: «Heus ací el calze que vostre pare us dona, beveu-lo fins a la darrera gota, perquè vostra divina sang redimeixi de la culpa el llinatge humà».

Més endavant, tenim aquests tres títols de pel·lícules amb permís (n'hi va haver algun més): *Maria Rosa*, *Verd madur* i *La ferida lluminosa*.

SERRA y MONUMENTAL
 MATARO
 Días 18-19-21 y 22 Enero 1967
 Miércoles-Jueves-Sábado-Domingo
 Días 21 y 22
 Sábado-Domingo

ESTRENO EN MATARO
 NURIA FRANCISCO
 ESPERT - RABAL

Maria Rosa
 ES UNA LA OBRA DE
 ANGELES GUIMERÀ
 UN FILM DE
 ROBERTO BORNHEIM

PARLADA EN CATALA

NURIA ESPERT en MARIA ROSA es una mujer que muestra su corazón en carne viva y tiene la sangre caliente para el recuerdo y el desengaño.

En el alma de una mujer anhelante de amor, otro fuego substituye o la llama consumida.

El amor comprometido por la turbulencia de los celos y el deseo.

Entre dos soledades, una misma necesidad de amar...
 Un compromiso... Un secreto...

WARNER BROS. PRESENTA LA PRODUCCION PIRENE FILMS.

VERD MADUR
 (SIEGA VERDE)
 DE LA NOVEL·LA DE JOSEP VIROS "VERD MADUR"
JEANNE VALERIE - CARLOS LARRAÑAGA
 M. ANGELES HORTIELANO - JOSE RUBIO - LITZ MARQUEZ - LUIS INDUNI -
 M. MONZÉ - SAMPEIRO - RAFAEL BARDEN - GUILLERMO MARIN - R. L. SOMOLZA
 EASTMANCOLOR
 DIRECTOR: RAFAEL GIL

Duplicado: 2461 3.7704/2987 distribuido por: Sogefi S.A. Barcelona

filmax
 una producció BALCAZAR

una pel·lícula que recullint tota la força dramàtica de la famosa obra teatral, commovent l'esperit dels espectadors amb la violenta emoció de les seves escenes!

LA FERIDA LLUMINOSA
 segons l'obra de
 JOSEP M. DE SAGARRA

**ARTUR DE CORDOVA
 EMPAR RIVELLES**
 VIOLANT VARELA
 JOSEP M. RODERO

DIRECTOR: TULLIO DEMICHELI - EASTMANCOLOR

filmax
 PRESENTA UNA PRODUCCIO
 BALCAZAR

LA FERIDA LLUMINOSA
 Segons l'obra de JOSEP M. DE SAGARRA

ARTUR DE CORDOVA - EMPAR RIVELLES
 VIOLANT VARELA - JOSEP M. RODERO
 RAMON MARTORI
 DIRECTOR: TULLIO DEMICHELI
 EASTMANCOLOR

PARLADA EN CATALA

El Judas era de 1952. *Maria Rosa*, que és la primera de les que es va fer després, és de 1966; per tant, ja parlem de catorze anys més tard. *Verd madur* també és de 1966 i *La ferida lluminosa* és de 1967. En tots tres casos són pel·lícules rodades en castellà, basades en obres literàries d'autors catalans que les havien escrit en català: *Maria Rosa*, d'Àngel Guimerà; *Verd madur*, de Josep Virós, i *La ferida lluminosa*, de Josep M. de Sagarra. En el cas de *Maria Rosa*, la premsa en parlava com «la primera pel·lícula que en seis lustros hemos visto vertida en catalán». El *Fotogramas*, sobre el doblatge en català, deia: «Su lenguaje, artificioso, va desde la literatura más inesperada —cuando se la encuentra en boca de gentes supuestamente pueblerinas— a un “naturalismo” que sólo [sic] hubiese hallado su explicación en un texto menos elaborado».

Hi ha una cosa molt interessant, o força curiosa, tenint en compte que era l'època del franquisme, i és que es va estrenar també a Sevilla. La colònia catalana de Sevilla —en deien així— va organitzar-ne una projecció i la van estrenar. I en diaris com l'*ABC*, fins i tot, van aconseguir publicar el cartell en català. És bastant curiós, vist en perspectiva, que el 1966 hi hagués una cosa així, és a dir, que es pogués estrenar aquesta pel·lícula a Sevilla i en català.

5. Els primers doblatges després de Franco

Ara ja fem un salt. Els primers doblatges després de Franco els va organitzar l'Associació Cultural Cavall Fort - Drac Màgic - Rialles, amb Albert Jané al capdavant. La primera pel·lícula que es va fer va ser *La Ventafocs*, que es va estrenar el 8 de setembre de 1977, i era una pel·lícula txeca.

Després, el 1979, es va estrenar *Un invent diabòlic*, que era una pel·lícula també txeca de 1958, basada en l'univers de Jules Verne. També, *Grand Prix a la muntanya dels invents*, el 3 de juliol de 1979, que era una pel·lícula noruega de l'any 1975. I *La flauta dels sis barrufets*, estrenada el 29 de març de 1980, que era una pel·lícula belga de 1976.

Ara us deixo uns fragments d'aquestes pel·lícules amb exemples de com es parlava el català en aquell moment o de quin català es feia servir en aquells primers doblatges:

[*La Ventafocs*] —No sé pas si és que tens molt poca traça o bé és que ho fas expressament. Galdosa herència em va deixar, el simple del teu pare. Els testos, retira'ls de les olles.

—No parreu del meu pare, us va deixar els boscos, la granja i el molí.

—Ets una desvergonyida, em sents?

«LA VENTAFOCS», un exponent de bon art i de magnífica espectacularitat, en versió catalana, que avui s'estrena al Palau de Congressos (Fira de Mostres). Un espectacle estimulant que tots els públics voldran veure, presentat per UNIVERSAL FILMS.

CATALÀ AL CINEMA

**NOIS I NOIES
DE TOTES LES EDATS**
SENSACIONAL
ESTRENA
AVUI
Dijous dia 8

**PALAU DE
CONGRESSOS**

(Fira de Mostres
a 300 m. de la plaça d'Espanya)

LaVENTAFOCS

Versió catalana d'ALBERT JANE

IMATGE REAL

dirigida per
VACLAV VORLICEK

COLOR

promoció: DRAC MAGIC - RIALLES - CAVALL FORT
col·laboració: OMNIUM CULTURAL
recomanada pel CONGRÉS DE CULTURA CATALANA

Sessions els dies 8 - 9 - 10 - 12 - 13 i 14 a les 4,15 i 6,15
Dia 11 sessió única matinal a les 11,30
PREUS POPULARS

Venda anticipada a les taquilles de Pl. Catalunya

El proper dijous dia 8 s'estrenarà al Palau de Congressos (Fira de Mostres) la pel·lícula txeca de VACLAV VORLICEK «LA VENTAFOCS», en versió catalana d'Albert Jané. Un conte clàssic en imatge real cinematogràfica i en color... i un pas més cap a la normalització de la nostra llengua

PALAU DE CONGRESSOS

(Fira de Mostres a 300 m. de la plaça d'Espanya)

Dijous dia 8 - SENSACIONAL ESTRENA

TXECOSLOVAQUIA FA SERVEI A LA CULTURA CATALANA
AMB EL MILLOR CINEMA PER A NOIS I NOIES
CATALÀ A L'ESCOLA: CATALÀ AL CARRER!!

CATALÀ AL CINEMA

un pas més cap a la normalitat

IMATGE REAL

dirigida per
VACLAV VORLICEK

COLOR

LaVENTAFOCS

Versió catalana d'ALBERT JANE

un títol tradicional, sí... però una pel·lícula excepcional,
diferent, musical i divertida per a tothom

NOIS I NOIES DE TOTES LES EDATS

Us la recomana gent provada i amb experiència

promoció DRAC MAGIC - RIALLES
CAVALL FORT

col·laboració: OMNIUM CULTURAL

recomanada pel *Congrés de Cultura Catalana*

Sessions els dies 8 - 9 - 10 - 12 - 13 i 14 de setembre
a les 4,15 i 6,15 tarda.

Dia 11 sessió única matinal a les 11,30
PREUS POPULARS

[Grand Prix a la muntanya dels invents] —Per Al·là, signeu.

—No, signar pot resultar perillós.

—Vols dir, Lambert?

—Sí...

—Has de signar, és un bon oferiment d'uns amics de terres... remotes.

—Signeu, us ho prego.

—Jugues amb foc.

—Ni te l'escoltis, és l'oportunitat de la teva vida.

—Per què no? Podria ser-ho!

—Visca.

[*Un invent diabòlic*] Posseeixo l'imperi més gran del món. Amb la invenció del submarí m'he fet l'amo del mar, professor. La seva riquesa supera la de tots els continents reunits. El seu fons conté tresors naturals esplèndids, també cofres atapeïts d'or i de joies que un dia el mar es va empassar, i només cal allargar la mà per aconseguir-los.

[*La flauta dels sis barrufets*] —Vatua! Si aquest és el Gran Barrufet, jo soc l'Immens Trencapins.

—Sigueu tots dos molt benvinguts.

—Bon dia tingueu, Gran Barrufet. Us hem vingut a demanar si voldríeu...

—On és la flauta dels sis barrufets?

—Ens agradaria saber qui l'ha barrufada.

—Aquest barrufet és qui l'ha barrufada!

—Ei, ei, calma. Apa, aneu a barrufar la boira, au. Aquests barrufets...

En aquests doblatges, moltes de les veus s'anaven repetint, perquè, com que era una cosa nova, en aquell moment hi havia molt pocs actors de doblatge que es dediquessin al català. I, com heu pogut veure, és un català diferent del que es parla ara mateix.

6. Els primers doblatges de la Generalitat

Més endavant, es va començar a doblar per iniciativa de la Generalitat, que vol dir que la Generalitat es reunia amb les distribuïdores i els deia: «Volem doblar aquesta pel·lícula». Entre els primers doblatges que es van fer destaca, per exemple, *L'home elefant*, que és del 4 de maig de 1981. Per a aquesta pel·lícula es veu que hi va haver un terç més d'espectadors en català que en castellà. També és veritat que va ser la primera que es va doblar per iniciativa de la Generalitat i que, per tant, hi havia molta expectació.

Fixeu-vos que ara estem acostumats als multicines, però en aquella època hi havia un cinema en català i un en castellà. Hi havia una sala que es podia passar mesos projectant la pel·lícula en castellà

i una altra sala que la projectava només en català. La mateixa còpia que tenien a Barcelona, després la passaven a Girona (però al cap de tres mesos, potser). Era una cosa completament diferent d'ara.

L'home elefant va tenir bastant d'èxit. Després es va fer *Excalibur*, el 9 de novembre de 1981. I posteriorment, *Carros de foc*, el 1982; *Monsenyor*, el 10 de gener de 1983; *Veredict final* és del 16 de març de 1983, i *El retorn del Jedi*, que és la més potent de totes aquestes, és del 21 de novembre de 1983, i doblar-la va costar 5.450.000 pessetes (que serien uns 32.500 euros).

En aquests primers doblatges en català de pel·lícules de Hollywood és molt important la figura de Miquel Porter i Moix, que era el cap del Servei de Cinematografia. A continuació podem veure un fragment del telenotícies que anunciava *El retorn del Jedi*:

Darth Vader i Luke Skywalker, els herois de *La guerra de les galàxies* tornen a lluitar demà a les pantalles dels cinemes de Barcelona. Ara, però, les seves veus es podran escoltar per primera vegada en català.

El retorn del Jedi, tercera part de la sèrie *La guerra de les galàxies*, s'estrena demà en versió catalana al cinema Montecarlo de Barcelona. Cinc sales més ho faran en castellà. Tarragona, Lleida i Girona hauran d'esperar encara dos mesos. És la primera gran superproducció nord-americana doblada al català pel Departament de Cinematografia de la Generalitat.

Miquel Porter, cap del Servei de Cinematografia: «Bé, *La venjança del Jedi* s'ha triat per tres criteris. El primer és el de la qualitat dintre del seu gènere, el segon és la diferència del tipus de film respecte a les que havíem fet fins ara i el tercer és que és una de les pel·lícules que té una millor acceptació arreu del món».

Part dels professionals del cinema català han expressat objeccions a les circumstàncies que envolten aquesta estrena. Joan Anton González, Institut del Cinema Català: «Crec que una política de doblatges caldria que la fes el Servei de Normalització Lingüística i no el Servei de Cinematografia; això, en primer lloc. En segon lloc, crec que és desproporcionada una despesa de cinc milions de pessetes per aconseguir una estrena simultània en català i en castellà, amb quatre o cinc sales en castellà contra només una sala en català».

Deixeu-me dir que quan Miquel Porter i Moix diu «*La venjança del Jedi*», no és que no se sàpiga el títol, és que la pel·lícula inicialment es deia *La venjança del Jedi* i després, a mig procés de negociació, va canviar a *El retorn del Jedi* per decisió dels americans. Fixeu-vos, també, en la queixa que hi ha per part del sector del

cinema, que és una constant: els diners que es destinen al doblatge s'haurien de destinar a rodar en català o a rodar pel·lícules a Catalunya. Això encara hi és ara. Vull comentar, també, que en *El retorn del Jedi* parlen sense articles; per dir els noms propis no diuen «en Luke» o «l'Obi-Wan», sinó que diuen «Obi-Wan em contà que...», i fins i tot diuen *traicionat* en comptes de *traït*.

El doblatge de *Veredict final* va ser molt important perquè era el primer moment —la primera pel·lícula— en què una gran estrella de Hollywood parlava català, i això va causar molta estranyesa. La pel·lícula va costar 2.779.300 pessetes (uns 16.700 euros) i es va doblar en dues setmanes. Tenia les veus de Joan Borràs i Pep Torrents, que combinaven el doblatge amb les representacions de l'obra de teatre *El Cafè de la Marina* al Romea. Al matí doblaven i al vespre eren al teatre. Van ser unes dues setmanes; la van acabar un dijous i crec que el dimarts següent la veien a la Generalitat: una cosa força sonada. Es va fer estrany —o molta gent ho comentava— que Paul Newman parlés en català. En un reportatge de TV3, Arseni Corsellas, que és un gran actor de doblatge que va morir fa uns anys, explicava l'estranyesa de sentir John Wayne parlant en català:

«Quan vam començar, a mi em sorprenia molt veure un actor americà o l'entorn, sobretot, el país: Amèrica, [em sorprenia] veure un senyor en una pel·lícula de l'oest que es tragués el revòlver i digués “quieto, forastero”, però en català. Però, és clar, va haver-hi una persona que un dia em va dir: “Escolta, en John Wayne no ha parlat mai en castellà, mai en la seva vida”. I, en canvi, aquí a la gent els sembla normal anar al cinema i sentir el John Wayne parlar en castellà. Per tant, d'aquí a un temps a la gent li semblarà absolutament normal sentir qualsevol actor de qualsevol nacionalitat parlar en català.

Quan TV3 va començar a emetre pel·lícules en català, jo me'n recordo de les rialles que provocava en John Wayne quan deia “a poc a poc, foraster”. La gent reia. A partir d'aquest moment, i amb els anys, ens hem acostumat de tal manera que jo sé a molts llocs que fan zàping d'un canal a un altre i, si troben una pel·lícula en castellà o una pel·lícula en català, es queden igualment només en funció de la qualitat de la pel·lícula.»

7. El naixement de TV3

El naixement de TV3 és molt important perquè va ser la gran bomba, va ser una expansió per al món del doblatge: es van crear nous estudis, de sobte hi havia moltes hores per doblar, es van haver d'inventar autors d'on fos... Realment va ser una bogeria, però va ser molt important per a la llengua. Un dels èxits principals,

o una de les sèries més icòniques, va ser *Dallas*, que es va convertir en una gran eina de normalització lingüística. Era una sèrie que fins llavors s'emetia en castellà i la gent, per tant, la tenia molt present en castellà: era un repte bastant difícil. Arseni Corsellas era l'actor que doblava el protagonista de *Dallas*.

[Reportatge sobre *Dallas* al programa *Temps era temps*] —Ets una borratxa.

—Joana d'Arc hauria estat una borratxa si s'hagués casat amb tu.

—Però no ho va fer, i tu sí. I jo no vull una dona borratxa. Però, per què no ens estalviem tots aquests maldecaps? Oblida el nostre matrimoni.

—Per què? Perquè te'n puguis anar amb la puta de la Winger?

Josep Maria Fulquet, assessor lingüístic i traductor: «Segons quines expressions, segons quines paraules no es podien dir i, aleshores, el traductor havia de ser el seu propi censor. S'havia de limitar, contenir... i no ho recordo gens, però [l'original] devia dir “*You are a bitch*”, que en anglès vol dir això: “ets una puta” o “ets una mala puta”. Vaig optar per aquesta solució paral·lela [*fer el pendó*] que no feria sensibilitats».

8. Els «corruptors» i el «català correcte» de TV3

Diu la llegenda —no sé si és real o no— que Marta Ferrusola, la dona del president Pujol, va demanar expressament que no hi hagués renecs, és a dir, que fos un català molt suau. I d'aquí segurament venen alguns dels problemes que veurem després. Ara veurem què eren els «corruptors». Bàsicament, es tractava d'uns personatges que deien als actors com ho havien de fer. Així ens ho explica Arseni Corsellas:

[Reportatge sobre *Dallas*] Arseni Corsellas: «Jo, aquí, tenia accent empordanès, i aleshores els lingüistes que hi havia a TV3 em deien “ves amb compte”, perquè, és clar, amb una frase tan curta com “quina hora és”, per exemple, aquí diuen “h[ɔ]r[ə]” i a l'Empordà diem “h[o]r[ə]”; aquí diuen “[e]s” i nosaltres diem “[ɛ]s”. Tot al revés, imagina't, amb una frase tan curta. Bé, vaig tenir sort que els lingüistes em van ajudar, però jo m'hi vaig haver d'esforçar.»

Entrevistador: «Suposo que el català que els lingüistes els marcaven a vostès era sensiblement diferent del que vostès estaven acostumats a parlar. O no?»

Roser Cavallé: «Hi havia paraules que no les havíem dit mai.»

Arseni Corsellas: «Poc m'ho volia creure, jo.»

Roser Cavallé: «Tampoc ens ho crèiem pas, no.»

Entrevistador: «No estem parlant de mal rotllo: els lingüistes, que no se'ns enfadin.»

Arseni Corsellas: «És a dir, eren els correctors, però entre nosaltres els dèiem els “corruptors”, perquè, és clar, que ens donessin classes de català fora de la sala de doblatge era necessari, convenient i anava molt bé, però mentre estàvem treballant no, perquè ells volien fer un català correcte, no solament de pronúncia, no la part fonètica només, sinó la part sintàctica. I aleshores, és clar, ens feien dir coses que no anaven amb la boca, és a dir, en doblar estàs obligat per unes pauses, estàs obligat per un ritme i per un moviment de boca. Això els va costar molt d’entendre, tant com a nosaltres aprendre a parlar el català oriental, que és el que havíem de parlar.»

Roser Cavallé: «“És que això es diu així”, bé, però és que no hi cap.»

Ara us posaré un altre exemple del català que s’utilitzava en els doblatges, que segurament us sona més: *Bola de Drac*.

[*Bola de Drac*] —Sou una colla de manefles!

[...]

—Què has fet, tros de vell fastigós? Venir a tirar-se una llufa al meu nas? És desastrós, tros de púrria, bandararra!

—I tu ets un triple imbècil!

—I tu un vell fastigós!

—Enverinador, perill públic!

—I tu un cretí i un cràpula!

—I tu un bandararra, un cabut!

—Tu sí que ets un bandararra, un imbècil, un guillat!

—Un porc, un marrà, un galifardeu, un bandit!

[...]

—Amb una sola queixalada, no cantareu mai més ni gall ni gallina.

[...]

—Havia quedat amb una titi per demà i m’has aixafat la guitarra!

—Mira que t’agrada queixar-te. Per quedar-hi, hi ha més dies que llangonisses [*sic*].

—Tots dos tenim uns fills força baliga-balagues, oi?

—Ja ho pots ben dir.

Us prometo que aquest últim fragment no està editat. Tota aquesta frase són quinze segons que estan tal com es van emetre en el seu moment. És una meravella, per a mi és el tall més èpic de tot *Bola de Drac*, sense cap mena de dubte.

9. Un fenomen de masses amb impacte lingüístic

Va ser un fenomen de masses amb impacte lingüístic. Evidentment, l'única manera de consumir *Bola de Drac* en aquell moment era a través de la versió catalana que oferia TV3. Va ser un èxit sense precedents, segurament irrepètible, que va superar totes les expectatives. No hi havia marxandatge; es va estrenar la sèrie sense que després els nens poguessin comprar els ninotets, els àlbums de cromos... , no hi havia res. Es feien fotocòpies; jo d'això me'n recordo. Quan era petit, a l'escola, teníem fotocòpies de les imatges dels còmics. Més tard, quan va sortir l'àlbum de cromos, hi havia col·lapses al mercat de Sant Antoni. Anys després, continua encara sent un fenomen de masses; la gent de la meua quinta continuem anant al cinema, es fan concerts de *Bola de Drac* i s'omple l'auditori... Però el més important de tot això és que va aconseguir penetrar entre el públic castellanoparlant. De fet, tenim gent com els germans d'Estopa que diu que no poden veure de cap manera el doblatge castellà de *Bola de Drac*. O, per exemple, David Broncano, que és molt conegut i que no té res a veure amb Catalunya, veia *Bola de Drac* en català en el seu moment des d'Andalusia.

[Reportatge TV3] Ni les botigues més especialitzades del sector en tenien res per vendre. Els seguidors havien de comprar-ne els còmics a l'estranger per superar el que es podria qualificar d'autèntica síndrome d'abstinència. Mai un personatge que ha aconseguit tanta popularitat s'havia difós només en versió catalana i, per primer cop, el còmic es distribuirà només en aquesta llengua, igual que l'àlbum de cromos.

[...]

Jo vaig aprendre català mirant dibuixos animats per internet, sobretot dibuixos animats japonesos, el més important *Bola de Drac*, però també *Sailor Moon*, *La Màgica DoReMi*, i d'altres.

[*Al cotxe amb Estopa*] —No puedo ver Goku en castellano, no me mola. Pero no por nada.

—Clar, tu l'has viscut en català.

—Cor Petit és Cor Petit, no és Piccolo.

—I diuen tanoca, mitja merda.

—I el Follet Tortuga... com és?

—El Duende Tortuga, tío, no me jodas.

Segurament aquest és un dels poquíssims casos de diglòssia al revés. Si aneu a veure una pel·lícula d'animació japonesa al cinema, veureu molts castellanopar-

lants anant a la versió catalana. Perquè aquí tradicionalment sempre s'ha tractat molt bé l'*anime* i el *manga*, i ja tothom sap que el doblatge català és millor que el castellà, perquè s'hi destinen més esforços.

10. I les altres televisions?

Hem vist el cinema des de la prehistòria, hem vist TV3... Què passava amb les altres televisions? A vegades ens pensem que només era cosa de TV3 i no és veritat. Sense anar més lluny, per exemple, tenim el cas de Televisió Espanyola. La primera sèrie que es va emetre a Televisió Espanyola doblada al català, a La 2, va ser *La família Robinson*. Es va estrenar l'1 de maig de 1984. Després, *Jacky en el bosc de Tallac*, el 21 de novembre de 1984; *La petita Polon*, el 1986; *D'Artacan i els tres gossos mosqueters*, el 1987; *La volta al món de Willy Fog*, el 1988, i *Allò que el vent s'endugué*—que no va ser un doblatge de TV3 sinó que va ser un doblatge de Televisió Espanyola—, es va estrenar, a La 2, l'11 de setembre de 1986. En català tenia les veus de Jesús Ferrer i Maife Gil. Fa gràcia perquè, quan els diaris anuncien «el futur doblatge d'*Allò que el vent s'endugué*», parlen d'*Endut pel vent* (*Gone with the wind*). És a dir, en aquell moment, encara no sabien quin títol li posarien.

El cas és que ara La 2 està tornant a doblar al català i cada dissabte a la nit emet pel·lícules doblades en català per iniciativa de Televisió Espanyola. I això potser no es fa tan estrany. El que sí que es faria estrany seria si ara us posés exemples de Telecinco i d'Antena 3 doblant o emetent contingut en català. Perquè això va passar. I va passar per la banda de Telecinco amb un cas molt famós com *Expedient X*, que els més jovenets potser no l'han vist mai, però es va fer en català a través del dual. També es va doblar *Melrose Place* i *Policies de Nova York*, entre d'altres. Antena 3 va emetre *Els Simpson* en català, que ara sembla que no pugui ser. *Els Simpson* van començar a emetre'ls en català, no en castellà. I es va fer amb un doblatge que s'havia fet per a Televisió Espanyola—si no vaig errat. Quan es van acabar aquelles temporades que ja estaven doblades al català, van passar al castellà. No van invertir diners, doncs, a doblar les noves temporades.

La versió catalana d'*Els Simpson* evidentment no es pot trobar enlloc. A Disney+, que és qui té els drets de la sèrie, no es pot trobar, i hi ha seriosos dubtes que s'hagi conservat. Si en podem veure algun fragment és perquè hi va haver gent que amb el seu VHS, a casa, va gravar aquestes pel·lícules i ara se n'han pogut recuperar alguns capítols, però no tots.

En el cas d'*Expedient X*, ningú l'havia gravat i era com una llegenda urbana fins fa pocs mesos. Hi havia molta gent que deia que s'havia doblat, jo no m'ho creia (que s'havia fet en català), però, per error, tant Prime Video com Disney+ van penjar dos capítols en català. Ningú sap per què, hi va haver un problema

d'indexació o el que fos, i es van poder recuperar aquests dos capítols. Abans que traguessin la versió catalana d'allà, algú els va poder descarregar i, per tant, podem tenir dos capítols, com a mínim, d'*Expedient X*.

11. I la Generalitat?

Hem deixat la Generalitat molt al marge. Hem vist TV3, Televisió Espanyola, Telecinco, Antena 3... Però, durant aquests anys, què ha anat fent la Generalitat? Doncs ha anat pactant amb les distribuïdores pel·lícules per doblar. S'han doblat les sagues de *Star Wars*, *El Senyor dels Anells*, *Harry Potter*, *Spiderman*, pel·lícules molt comercials, pràcticament totes les de Disney —o la majoria—, i moltes d'infantils. Tot això s'ha pogut fer bàsicament mantenint el repartiment de la versió castellana. La versió catalana i la castellana comparteixen repartiment i comparteixen estudi, i això fa que la normalització lingüística sigui més senzilla. Si tens Tom Cruise parlant amb la mateixa veu tant en català com en castellà, és més fàcil que el públic ho admeti. Un exemple el tenim amb *El Senyor dels Anells*. Teniu la versió catalana d'aquesta pel·lícula a Rakuten.

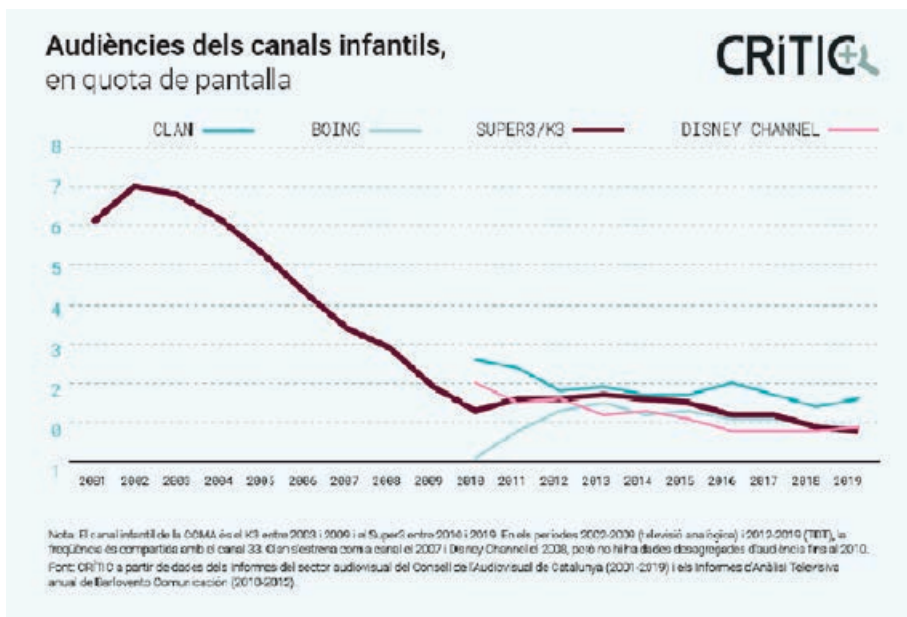
Per aquests pactes que fa la Generalitat amb les distribuïdores es va intentar fer un decret per obligar a doblar un percentatge substancial de pel·lícules al català, però no va funcionar: van fer-hi boicot. El cas és que ara les distribuïdores proposen dues o tres pel·lícules a l'any i la Generalitat les finança.

12. El tancament del 3XL

El tancament del 3XL va ser molt important, perquè si fa una estona parlàvem de l'èxit de *Bola de Drac*, també podríem parlar, per exemple, de l'èxit de *Shin Chan* o de l'èxit de *Doraemon*. Segurament tots els que som aquí sabem què és el *casquet volador*, però les noves generacions ho coneixen com el *gorrocóptero* (en castellà).

El cas és que el Super3 va deixar d'emetre aquests dibuixos, en part, pel tancament del 3XL i per la desinversió que va fer TV3 en aquest canal infantil. Per què va passar? Perquè hi va haver la crisi i TV3 va prioritzar la plantilla. Llavors van fer l'Esport3, tot i que no tenien drets televisius, per donar sortida als treballadors de la casa, i això va tenir conseqüències nefastes pel que fa al consum de continguts infantils en català: *Doraemon*, *Shin Chan* o *Bola de Drac Super*. Els nens ja no diuen Satanàs Cor Petit, que és la versió catalana de *Bola de Drac*, sinó Piccolo, que és la versió castellana. Per tant, estem perdent molt per aquesta part.

A continuació podem veure un gràfic de les audiències dels canals infantils en què es veu la terrible caiguda del Super3 des del 2013 fins al setembre de 2019.

Si ho posem en perspectiva històrica, fixeu-vos-hi, això és des del 2001 fins al 2019. La caiguda és brutalíssima. Els anys 2009 i 2010 hi va haver la crisi. Des de llavors s'ha intentat que tornés el Super3, que tornés el 3XL, però el panorama audiovisual ja no és com el 2001 o el 2002, on tenim aquesta punta. Ha canviat molt. Això ho explicava molt bé Vicent Sanchis, que explicava quin és el panorama actual de la televisió i per què no es podria repetir un fenomen com el de *Bola de Drac*. Les declaracions van ser bastant polèmiques, però té força raó amb la majoria de coses que diu.

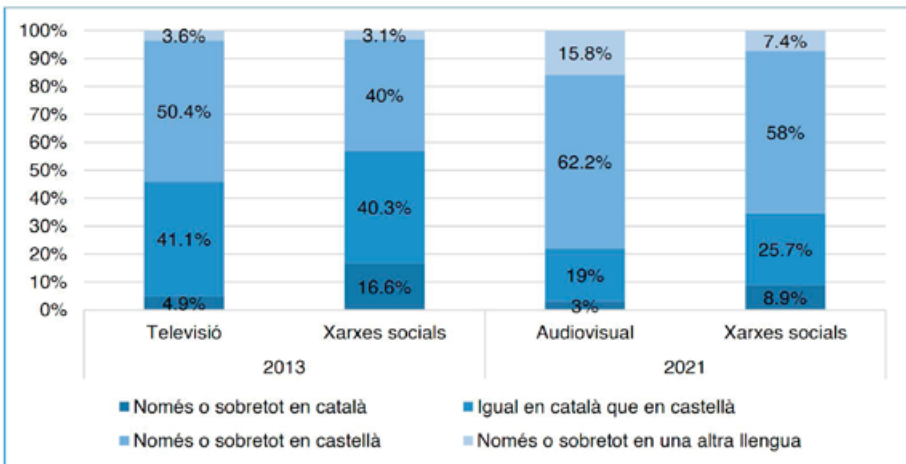
[*El Món de la Tele*] Entrevistador: «Una de les demandes més reiterades és recuperar la potència que havia tingut el canal Super3 i fins i tot recuperar l'espai juvenil que en el seu dia va ser el 3XL. En quin punt està tot això?»

Vicent Sanchis: «Molt bé, doncs és una pretensió imbècil. Aquí la gent és tan feliç que diu: "I te'n recordes quan el Tomàtic, i quan el Petri...". Escolta'm una cosa, en aquell moment, la televisió de Catalunya competia amb un canal de televisió. Avui en dia nosaltres tenim, només en canals de pagament, nou o deu canals infantils i juvenils que estan a l'abast de qualsevol, i, després, Antena 3 té un canal infantil; Telecinco, també; Televisió Espanyola, un de molt fort i amb moltíssims recursos. I, és clar, nosaltres hem anat minvant de recursos, però és que, a més a més, quan vas al mercat ara a comprar sèries, com si ara pretenguérem comprar, per exemple, *Bola de Drac*, ens seria im-

possible, perquè hi hauria un d'aquests canals que l'hauria comprat en exclusiva per a tot l'Estat i, per tant, no podríem. A més a més, els nanos ja no veuen la televisió com la veien abans, i pareix que jo estigui descobrint-te aquí la sopa d'all. La gent que diu això no entén que un nano amb una tauleta, un mòbil o un ordinador pot veure cinquanta mil programes i ofertes diferents. Per tant, convertir-se en referent avui en dia per a aquest públic és una feina difícilíssima, jo crec que quasi impossible.»

I això és un desastre per a TV3, però sobretot és un desastre per al català.

Gràfic 4.16. “En quina llengua mires continguts audiovisuals/televisió?/ En quina llengua et comuniques a les xarxes socials?”. Percentatges. Onada 2013 (n= 2.552) i 2021 (n= 3.139)

Això és un estudi del CAC que compara en quina llengua mirem continguts audiovisuals o de televisió i en quina llengua ens comuniquem a les xarxes socials. Si ens fixem en les dades del consum de televisió i audiovisual de l'any 2013 i hi sumem el consum bàsicament en català o mixt entre català i castellà, ens surt un 46% el 2013; el 2021, si fem el mateix, ens surt un 22%. Això és menys de la meitat en no gaires anys: és un desastre absolut.

Com normalitzes el català en un context en què hi ha TikTok, hi ha YouTube...? Tothom està disseminat. És complicat. Si ens hi fixem bé, també hi podem veure un fort increment de la versió original, aquesta part que diu «només o sobretot en una altra llengua», aquest 15,8% que apareix el 2021, que el 2013 era «només o sobretot en castellà».

13. Sona natural, el doblatge en català?

Passem a un tema que per a mi és un dels grans temes, un dels grans tòpics del doblatge en català: sona natural, el doblatge en català? Hi havia unes noies en un *Sense ficció* de fa uns mesos que ho tenien claríssim: «Jo no parlo així», «no estic en una mena de conferència», «són *supercutres*»... Quan senten el doblatge en català, ho associen a una conferència o ho associen, potser, a l'ensenyament.

14. I el doblatge en castellà?

Preguntem-nos una cosa: és natural el doblatge en castellà? Sona natural? Aquesta pregunta ens l'hem fet mai o sempre pensem en si sona natural el doblatge en català?

[Programa de TV3] En el doblatge castellà clàssic s'utilitzen moltíssimes incoherències: «¿Qué haces esta noche, muñeca?» Ningú ho ha dit mai. «¡Tú, bastardo!». *Bastardo?* Això ve de l'anglès *bastard*, que és *hijo de puta*, i aquí ningú s'hi fica. En canvi, en català no en tenim costum i de seguida hi trobem problemes.

[Reportatge de La Sexta] Nadie fuera de una película ha preguntado jamás «¿qué mosca te ha picado?», ni se ha dirigido a nadie llamándole *muchacho*; seguro que tampoco nadie ha gritado «¡demonios!». Nadie habla así, pero en el cine siguen haciéndolo y tiene una explicación.

Alejandro Nogueras, director de doblatge de Disney: «El actor, cuando reproduce la frase en español, esa frase tiene que ser sincrónica con el movimiento de labios del actor original.»

Quico Rovira-Beleta, traductor i adaptador de doblatge: «La boca manda; entonces, te ves obligado a usar expresiones que a lo mejor no son tan frecuentes, pero que, si usaras la corriente, en boca no quedaría bien.»

Por eso a veces nos encontramos frases que parecen forzadas y, si aun así seguimos escuchándolas una y otra vez, es porque los traductores las usan casi por inercia: «Mejora tu jodida interpretación», «Me pierden el jodido respeto», «¿Qué demonios?», etc.

I d'exemples així també podríem afegir-hi «maldita sea», «¿de veras?», «¿bromeas?», «no tienes agallas», «hijo de perra» o un exemple que m'encanta que és «en ocasiones veo muertos» de la pel·lícula *El sexto sentido*, i que un nen no diria mai, i menys en aquell cas que deia que «los veía a cada momento» i, per tant, no és «en ocasiones».

El llenguatge de ficció no és igual que el llenguatge del carrer, això ens ha de quedar claríssim. Però, què passa? Per què no se'n parla mai en castellà? Aquí tenim un exemple de *La Sexta* que en parlava, però, en general, la gent no diu que el doblatge en castellà no sona natural. Què passa? El costum. Si tenim un 99% o un 90% de consum en castellà des de fa dècades, això ha penetrat. I el català és tan infreqüent o el veiem tan poc —quantes pel·lícules veiem al cinema en català?— que la gent té una hipersensibilitat, es fixa més en cada cosa, i llavors ho critiquen.

15. L'evolució del doblatge en català

L'evolució del doblatge en català és molt important i no se'n parla prou, perquè, tot i que no sol passar, en algun cas —i ara posaré un exemple del que no s'ha de fer— sí que l'hem catat. Un exemple terrible és de la pel·lícula *Terminator*. Hi ha una escena molt famosa a la pel·lícula que en català es va doblar així: «Ves a pastar, baby». Aquesta frase en castellà era el conegut «Sayonara, baby», i en anglès era «Hasta la vista, baby». Evidentment, «Ves a pastar, baby» és una solució terrible.

Això passava abans; però, i ara, què passa? David Arnau, que per a mi és el millor assessor lingüístic, explicava en què consistia la feina de l'assessor lingüístic en el documental *Les veus de l'ànima*, de 2014, de Mario Guerra i Alexandre Hurtado:

«Un error que teníem sovint quan començàvem en aquesta feina era que anàvem sempre amb el diccionari a la mà. I estàvem pendants que les coses que es possessin en el guió estiguessin totes incloses en el diccionari. Ara això ja fa temps que ho vam deixar una mica enrere; intentem que les coses siguin adequades i, si en un moment determinat hem de fer servir una paraula d'argot, un castellanisme o ens hem d'inventar una paraula, doncs ho fem. I si el traductor no ho ha fet, com que en últim terme la responsabilitat lingüística és nostra, nosaltres ho fem.»

Aquests són alguns exemples de com ha evolucionat el doblatge en català: «Ah, per cert, t'has descuidat del *novato*», de la pel·lícula *Lightyear*. «Som a vuitè ja i no tinc temps per a *tonteries*. Es podria dir que soc... Un bitxo raro. Una *empollona* i una *xivata*», de la pel·lícula *Red*. «Ho pilles?», de *Ron dona error*. I «Som uns *gili-polles!* Uns *gili-polles* insensats i arrogants!», de *Team Amèrica: la policia del món*.

David Arnau és el responsable del *gilipolles* d'aquesta darrera pel·lícula. Jo hi estic completament a favor. Caldria obrir aquí el debat de si caldria incorporar castellanismes o no, però ens hi podríem estar moltes hores.

El cas és que, si ens fixem en la realitat, de vegades fins i tot són més moderns els doblatges en català que els doblatges en castellà a l'hora d'incorporar neologismes o paraules més modernes. Poso d'exemple la pel·lícula *Ron dona error*:

Doblatge català	Doblatge castellà
Barney, el teu B-bot és <i>superfriqui</i> .	Barney, tu B-bot es súper raro.
La gent li comença a donar <i>likes</i> i reps peticions d'amistat.	Consigues que caiga bien y recibes invitaciones de amistad.
Vas trolejar un gegant tecnològic, company.	Te has reído de todo un gigante tecnológico mundial.

Però d'aquests exemples, curiosament, ningú en parla mai. Llavors queda com que aquí encara estem dient «vatua l'olla» o que els doblatges els fa Núria Feliu. El cas és que el doblatge català està evolucionant.

16. Normalitzar el català... d'on?

Quan parlem de normalitzar el català... normalitzar el català d'on, exactament? Perquè, és clar, parlem d'un estàndard de Barcelona, més o menys xava, però a vegades hi ha gent que diu: «Bé, però si en anglès es combinen accents d' Austràlia, Amèrica, Escòcia, Irlanda... , per què no fem un doblatge que inclogui els diferents dialectes: mallorquí, valencià, el català de Barcelona...?» I això, en algun cas, s'ha intentat i jo crec que amb no gaire encert. Per exemple, a la pel·lícula *L'Espantataurons* hi ha dos personatges, dues meduses, a qui els fan parlar en valencià, o a *Benvinguts al barri*, un doblatge d'À Punt, que és la televisió autonòmica del País Valencià, apareix un personatge àrab a qui, en el doblatge, li fan parlar mallorquí. Jo crec que això no funciona perquè et treu de la pel·lícula.

17. Alguna solució millor?

Una solució millor, per exemple, pot ser a través del vocabulari. En el doblatge de la pel·lícula francesa *Benvinguts al nord* es van inventar un dialecte estrany bàsicament a partir del vocabulari. O també a la pel·lícula *En Ralph destrueix internet*,

on hi ha un personatge que és escocès i que havia de posar un accent molt tancat, i en el doblatge fan que parli també en un dialecte inventat molt estrany.

18. El cas d'*Els anells de poder*

L'accent escocès també surt a la versió original d'*El Senyor dels Anells: Els anells de poder*, la sèrie d'Amazon Prime. En aquest cas, a la versió original, cada tribu o cada raça parla un tipus d'anglès diferent. Els nans parlen escocès, els elfs parlen un anglès molt pur, els hòbbits —que aquí es diuen *peupilosos*— parlen —si no vaig errat— un accent irlandès. Aquí, a la versió catalana, jo crec que es va trobar una solució molt encertada, i les xarxes socials ho han aplaudit, que és fer-los parlar a tots en un català diferent. Fan parlar els elfs en un català antic que ens podria recordar, per exemple, *Tirant lo Blanc* o similar, i els hòbbits (els *peupilosos*) parlen en un català de pagès o molt del que diria la meua àvia a la muntanya. Aquí tenim uns exemples de frases que diuen els *peupilosos*:

«Amb una lluna tan pleníssima, vigileu on aneu a fer **tracamanyes**.
Mira, falten pocs dies per a la pròxima migració i tot va una mica **de gairell**.
Suposo que vas caure de molt amunt, qualsevol tindria el cap **envitricollat**.
T'untaré la **grapa** amb això, que t'alleujarà.
Potser és una criatura grossa, o no? No, hauria quedat **esclafassat**. Un elf, potser?»

És curiós, perquè, encara que molts no coneixíem algunes o moltes d'aquestes paraules, pel context jo crec que sí que s'entenen. I això ha estat molt interessant, perquè la gent s'anava apuntant les paraules i les anaven aprenent. També és una forma de normalitzar el català, aquest català més desconegut.

Ara comprovem quina mena de paraules fan servir els elfs:

«No teníem cap paraula per esmentar la mort, puix crèiem que la nostra **benaurança** seria eterna.

I se'ls concedirà el pas del mar per **sojornar** eternament al reialme benaventurat a l'Occident llunyà, les terres imperibles de Valinor.

Abans que enfonsi la daga al teu cor **emmetzinat**, et podré murmurar a cau d'orella que tots els teus descendents són morts, i que amb tu fineix el **flagell** de la teva estirp.

La mà m'ha quedat **balba**.

Han passat segles **sotjant** singles i esvorancs.

Un **fetiller**, astut i cruel.»

A Catalunya Ràdio, Marc Zanni, el director de doblatge d'*Els anells de poder*, que és també la veu de Son Goku, explicava que l'assessor de Tolkien estava encantant amb la decisió. Així ens ho explica:

«Les vegades que vaig parlar amb l'assessor de Tolkien que teníem a l'estudi, Eduardo Segura, que és el catedràtic número u a l'Estat espanyol sobre el món del Tolkien, va dir: "Si Tolkien estigués viu li agradaria més la versió catalana que la castellana". I bàsicament perquè a la catalana els elfs parlen com haurien de parlar. Són una raça, una gent, que no han estat contagiats per altres cultures, per altres races, i, per tant, el seu llenguatge és pur, absolutament pur. Això en castellà no és tan fàcil de fer, ho podem fer amb l'entonació i la manera de dir les paraules, però no tenim les paraules que en català sí que tenim en desús. I realment les hem retrobat de nou gràcies a això.»

19. Situació actual del doblatge en català

Començo per la part dolenta. Al cinema, les sales encara estan força buides a conseqüència de la poca accessibilitat, les poques sessions, els pocs cinemes, la promoció escassa... Fixeu-vos que la promoció només la fa la Generalitat o TV3, però mai les distribuïdores. Quants de vosaltres heu vist tràilers en català als cinemes? Tot i existir tràilers en català, les distribuïdores no els passen als cinemes. També és a conseqüència del poc costum, de les percepcions de risc (no saps quin tipus de

doblatge et trobaràs, no saps si diran *vatua l'olla...*), la pressió de grup... La pressió de grup existeix, l'hem patit tots; es dona per fet que o es va a veure en castellà o es va a veure en versió original, però el català ni hi entra. I també a conseqüència dels prejudicis, alguns d'aquests que hem intentat tirar per terra.

Per tant, si no omplim les sales, el doblatge català sempre serà residual. No hi ha demanda sense oferta. Reclamem *anime* en català perquè n'hi havia (*Bola de Drac, Doraemon...*) i es va fer bé. Si no s'hagués fet, poca gent el reclamaria.

A banda d'això, TV3 està doblant a un preu molt baix i la qualitat se n'està ressentint. La Generalitat també dobla molts productes intrascendents, i hi ha una manca de pel·lícules en català a les plataformes, tot i que ja estan doblades. Hi ha un càlcul que diu que Netflix podria oferir tres-centes pel·lícules en català i no les ofereix (de doblatges de TV3 o de doblatges de la Generalitat). Per tant, el que ja està doblat no hi apareix.

La part bona és que les plataformes estan començant a doblar i la part encara més bona és que ho estan fent amb diners propis, és a dir, no són subvencions de la Generalitat. Amazon i Netflix estan doblant amb diners d'Amazon i Netflix. Això és una notícia que no havia passat mai. Fins i tot *Dallas* es va doblar amb diners públics, perquè era de TV3, i tot el que s'ha fet al cinema sempre s'ha fet amb diners de la Generalitat. Per tant, que dues empreses americanes estiguin doblant amb diners propis és bastant interessant. Les plataformes són una gran oportunitat perquè hi ha una baixa percepció de risc: si no t'agrada, canvies l'opció lingüística. A més, durant la pandèmia, la gent ha pres consciència de la manca de continguts en català, perquè ha estat el gran moment de les plataformes.

Segurament una de les millors notícies l'hem tingut ara recentment: el retorn del Super3. Hi ha hagut molt de clam social durant temps. Els fills de la generació *Bola de Drac*, és a dir, els fills dels pares que tenen aproximadament trenta anys, volen que els seus fills vegin coses en català com ho fèiem nosaltres de petits, i se n'adonen quan posen Netflix o posen les diferents plataformes que no tenen res a oferir als seus fills. Doncs ara el Super3 s'ha posat les piles amb una modernització de la plataforma, una forta inversió i el retorn de l'*anime* en català. Laia Cervera, directora del Super3, ho explicava així:

«Un dels nostres objectius, més enllà de l'audiència —això ens ho podem permetre pel fet de ser televisió pública—, és bàsicament la llengua, perquè creiem que hi ha un problema greu i urgent. I per recuperar la llengua hem de tornar a ser atractius als nens i per tornar a ser atractius hem d'oferir-los entreteniment. Perquè els nens allà on perden la llengua normalment és en el joc. Si els seus referents d'entreteniment no parlen en català habitualment a les pantalles, és quan ells deixen de parlar en català. I aquí és on nosaltres creiem que hem d'incidir com a mínim en els primers mesos.»

Un cas d'oci brutal i d'èxit ha estat *Eufòria*, que ha recuperat moltes cançons en català, entre elles el tema principal de la pel·lícula *Vaiana*, de Disney, que ara els nens canten en català.

20. Futur esperançador

Vull acabar amb el discurs d'una mare que ens explicava que el seu fill, d'un entorn castellanoparlant total, no veia res en català i que rebutjava tot l'audiovisual en català fins que va veure la pel·lícula *Lightyear* gràcies al fet que Disney+ està començant a oferir continguts en català. Dic que és un futur esperançador perquè és un testimoni molt emocionant:

«Nosaltres vivim a Molins de Rei, el meu fill està envoltat el 99 % del temps de castellà i al començament no estava acostumat [a veure pel·lícules en català]. “Però, mama, en quin idioma parlen? És molt *raro*. No m'agrada, treu-m'ho”. A força d'insistir-hi és com hem aconseguit que vegi les pel·lícules en català. I és veritat que ara hi ha pel·lícules que, com que sempre les hem vist en català, com per exemple *Toy Story* o *Lightyear*, quan pel que sigui, per un problema de configuració, li surt en castellà, ve i diu: “És molt estrany”. I un dia estàvem mirant *Lightyear* i ell estava jugant, i va començar a dir: “Soc el guardià espacial!”. I em vaig quedar pa-

rada, perquè habitualment quan el sento jugar evidentment juga en castellà. I quan el vaig sentir jugar en català em va començar a caure la llagrimeta, quin canvi.»

I fixeu-vos que parlem d'un nen de cinc anys que diu que inicialment no li agradava veure pel·lícules en català, que se li feia estrany. Aquest nen no pot dir si el català és natural o no ho és, si la mescla està ben feta, si el doblatge s'ajusta als llavis... Això és un cas de diglòssia clara, que és el que patim al cinema des de fa molts anys. I d'això n'hem de ser molt conscients a l'hora de criticar el doblatge en català o de fer brometes de *vatua l'olla*, etc. Hem de ser conscients que tenim una diglòssia molt integrada en aquest àmbit.

Quan la llengua catalana i la correcció de textos esdevenen passió

Josep M. Mestres i Serra

(Bellaterra, 25 de maig de 2023)

Vull començar aquesta conferència agraint ben cordialment la invitació que em van cursar fa uns quants mesos els professors David Paloma i Mònica Montserrat, coordinadors del Postgrau de Correcció i Assessorament Lingüístic de la Universitat Autònoma de Barcelona, mercès als quals vaig poder participar com a professor en sis cursos acadèmics seguits dels dos postgraus que hi havia aleshores (el Postgrau de Correcció i de Qualitat Lingüística i el Postgrau d'Assessorament Lingüístic en els Mitjans Audiovisuals, que eren totalment presencials), des del curs 2008-2009 fins al curs 2013-2014. A més, els tres últims cursos vaig tenir el goig de compartir l'assignatura de bibliografia de consulta (que ara imparteix la professora Helena Borrell) i els dos últims l'assignatura de tipografia bàsica (que ara no existeix, i és una llàstima) amb la traductora, correctora i professora Mireia Trias i Freixa, una professional extraordinària que ha treballat amb mi en molts projectes a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) des del mes de juliol del 2010 fins que em vaig jubilar, a final de maig del 2021 (on continua la seva tasca de correcció professional). Li agraeixo de tot cor les dades que m'ha fet recordar de la docència en els postgraus de correcció i assessorament lingüístic i dels onze anys que hem treballat junts a l'Institut d'Estudis Catalans, així com la lectura atenta que ha fet d'aquest text.

Com que els organitzadors d'aquest acte em van deixar plena llibertat per a parlar-vos del que considerés més convenient de la meva trajectòria acadèmica i professional, he volgut dividir la meva intervenció en quatre seccions o apartats: la formació (permanent en la nostra disciplina), la professió, la meva visió de la correcció i la producció bibliogràfica personal (que us estalviaré, llevat d'un petit comentari de les cinc obres principals de què soc autor, però que podreu llegir en el llibret de record amb què ens obsequiaran al final d'aquesta sessió). Ara, he decidit que no

vull fer cap dissertació acadèmica, perquè crec que una trajectòria professional depèn de molts detalls i de persones que en algun moment t'han donat una petita empena o t'han facilitat alguna cosa; per tant, en aquesta conferència s'hi traspuaran pinzellades personals que us permetran entendre més bé la meua trajectòria i com hi he anat fent cada passa. Us demano, doncs, una certa complicitat i una mica de paciència amb alguns detalls que us explicaré —potser de vegades molt personals—, que espero que us permetran copsar que no em considero una persona excepcional, sinó tan sols una persona treballadora, detallista i constant (com em va dir una vegada la doctora M. Teresa Cabré i Castellví, soc com una formigueta que va treballant i treballant fins que acaba la feina encomanada —en aquell moment es referia a la redacció de la tesi de doctorat—).

En tota la meua carrera he tingut la sensació que alguns fets «casuals» han jugat a favor meu en moments que després s'han manifestat com a més o menys decisius per a avançar en algun sentit. Els aniré esmentant a mesura que s'han anat succeint al llarg de la vida; tanmateix, he de reconèixer que moltes vegades no n'he estat conscient en el moment que s'han produït, i també és veritat que determinades decisions han estat conscients, però sense haver-me plantejat d'antuvi si podien servir per a alguna cosa o si em podien portar enlloc.

I voldria començar remarcant, al jovent que encara estudia o que tot just ha acabat els estudis, que no hi ha cap feina menor ni poc digna (sempre que sigui legal, per descomptat); per això insisteixo molt als alumnes als quals ensenyo a redactar llur *curriculum vitae* que, sobretot al començament, no s'estiguin de fer-hi constar aquestes primeres tasques i feines d'estiu, perquè són una mostra de ganes de treballar i de mantenir-se econòmicament independents, ni que sigui parcialment. I ho exemplificaré recordant dos fets curriculars meus que gairebé ja havia oblidat: la meua primera feina remunerada —aleshores sense contracte— va ser preparant trameses postals de circulars per als membres del Col·legi Oficial d'Ajudants Tècnics Sanitaris de Barcelona (actualment, Col·legi Oficial d'Infermeres i Infermers de Barcelona), a l'inici dels anys setanta del segle passat; i, la segona, fou que, durant els estius d'aquell mateix període, feia d'ajudant de cambrer del meu pare al restaurant de la Fonda Domingo de Vilafranca del Penedès, situada al capdamunt de la rambla de Sant Francesc, cantonada amb el carrer dels Consellers, que era propietat d'una família amiga, on anàvem a reforçar el personal durant la festa major que se celebra anualment cap a final d'agost.

Una altra qüestió que he considerat tothora essencial és que hem de saber ser agraïts, en general i, especialment, amb qui, d'una manera o una altra, ens ha ensenyat coses, ens ha donat un cop de mà desinteressadament o ha col·laborat més estretament amb nosaltres. I també que, al llarg dels anys, he vist que nosaltres sempre podem fer quelcom, encara que tinguem pocs mitjans a disposició, pels professionals que comencen o pels que podem ajudar, sobretot si tenen un interès real per aprendre i ganes de treballar (en mostraré un exemple més endavant).

1. Una formació salpebrada de casualitats positives i d'uns quants encerts

Mentre estudiava el batxillerat (a començament dels anys setanta de segle passat), vaig fer un curs de mecanografia en una acadèmia del carrer del Vallespir, de Barcelona —el mateix carrer on vivia amb els meus pares i la meva germana—, que m'ha estat útil tota la vida, en una època en què no hi havia ordinadors ni se n'havia sentit a parlar encara (practicàvem amb una màquina d'escriure Hispano Olivetti Lexicon 80, si no m'equivoco, amb un teclat duríssim que et feia acabar la classe amb els dits adolorits), però vaig tenir la intuïció que em podria servir, d'alguna manera, en la meua vida estudiantil i professional.¹ En aquest sentit, més endavant, la meua dona, Magda López Rodríguez, i jo teníem bastant clar que, si arribàvem a tenir fills (i en vam tenir dos: l'Ariadna el 1983 i en Roger el 1986), els faríem seguir un curs de mecanografia quan tinguessin prou edat, perquè es començava a intuir un futur laboral i àdhuc purament personal amb un teclat al davant, on tothom hauria d'escriure a màquina (amb un ordinador, és clar); que els faríem aprendre tant d'anglès com volguessin i poguessin, perquè intuïem que esdevindria imprescindible en la vida professional independentment de l'especialitat triada, i també que els subvencionariem l'obtenció del permís de conducció de la classe B (la dels turismes) quan arribessin a divuit anys, perquè també intuïem que la mobilitat laboral obligaria molta gent a poder disposar de vehicle per a anar cada dia a treballar o per altres raons laborals.

També en aquella època, però una mica més endavant, vaig poder assistir a les primeres lliçons de català —voluntàries, per descomptat, i fora d'hores de classe— al mateix Institut Ausiàs March, de Barcelona, on cursava —en espanyol, és clar— el batxillerat superior. Després em vaig poder treure el grau mitjà de català de la Diputació Provincial de Barcelona (15 de maig de 1973) gràcies a les classes desinteressades que em va oferir la magnífica bibliotecària Carmina Illa i Munné, del mestratge de la qual tinc un gran record; posteriorment —després d'haver fet un curs a l'Escola de Bibliologia de Barcelona, amb la bibliotecària i professora Mercè Martí i Piera—, el grau superior (13 de juny de 1979). La veritat és que, aleshores, no em vaig plantejar en cap moment que aquests estudis m'havien de servir professionalment d'una manera tan decisiva com ho han estat.

Parlant del batxillerat, vaig cursar el de ciències perquè pensava que em costarien d'aprendre el grec i el llatí que s'impartien en el batxillerat de lletres. En aca-

1. Per aquella època (1977) vaig seguir un curs a distància de programador bàsic en COBOL (sistema IBM-370) a l'Institut Barylan, que no em va servir per a gaire res, més enllà d'entendre la lògica dels llenguatges de programació més simples, com el COBOL i el BASIC. Dins els cursos d'aprofitament dubtós, encara puc fer esment del curs de foniatria que vaig seguir presencialment a la Universitat de Barcelona bastants anys després (1989-1990).

bar el curs d'orientació universitària (COU) que existia en aquell temps (1974), no sabia si decantar-me per la química o per la biologia; però, al final, em vaig presentar a la selectivitat de la Facultat de Farmàcia per una qüestió de proximitat geogràfica: el meu institut depenia de la Universitat Autònoma de Barcelona i, per tant, hauria hagut de cursar una carrera en aquella universitat i anar a classe cada dia a Bellaterra, sempre que hi hagués la facultat corresponent a la carrera triada. Això era un impediment important, perquè ja treballava tota la jornada al Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona (vegeu l'apartat 2.1); així doncs, em vaig decantar per la carrera de farmàcia, ja que només es podia cursar a la ciutat de Barcelona.

Em vaig presentar a la selectivitat de la Facultat de Farmàcia (aleshores t'examinaves a la mateixa facultat on volies entrar) i vaig aprovar sobretot gràcies al fet —bé, així és com ara ho recordo— que va tocar, com a tema de l'assignatura de biologia, el cicle de Krebs (el conjunt de reaccions químiques consecutives que s'esdevenen perquè hi pugui haver fotosíntesi en les plantes), i recordo que l'últim tema que havíem tocat a classe de biologia va ser, justament, el cicle de Krebs, pocs dies abans de la data de la selectivitat, cosa que em va permetre de concretar molts detalls dels passos que se segueixen en aquest cicle, que és bastant complex (primera «casualitat»).

Sempre m'han agradat les ciències, però he de reconèixer que no me'n vaig sortir amb la carrera de farmàcia; és clar que treballava a jornada completa i, a més, tenia les classes teòriques a la tarda, pràctiques al matí i classes de problemes a l'hora de dinar (és a dir, que anava bastant de bòlit). Després de dos anys d'intentar-ho (entre el 1974 i el 1976), i com que me n'havia d'anar a fer el servei militar, que aleshores era obligatori, vaig pensar que podria aprofitar aquell any i mig per a repensar-me els estudis. Vaig tenir la sort que em toqués d'anar a les illes Canàries, a l'Exèrcit de l'Aire, i que allà els meus coneixements de mecanografia van fer que em destinessin a les oficines de l'Estat Major de l'Aire, a Las Palmas de Gran Canaria, on només treballava al matí i hi vaig tenir una estada relativament tranquil·la. La reflexió que vaig fer en aquell període va ser que, si no tenia prou capacitat o prou temps per a dedicar-me a la carrera de farmàcia, quina era l'altra cosa que m'agradava prou per a dedicar-li cinc anys d'estudis? Doncs, la llengua catalana, sens dubte, i per això l'any 1979 em vaig matricular a la Facultat de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona, però abans vaig cursar el nivell superior de català de la Diputació Provincial de Barcelona (1977-1978). Aquesta facultat estava, a més, molt a prop de la feina (quan disposes de poc temps, tenir les coses a prop és essencial).

Al cap dels cinc anys previstos, em vaig llicenciar (1984) i vaig començar el període, que no ha acabat mai, de reciclatge i ampliació de coneixements amb l'assistència a cursos, jornades i congressos de l'especialitat, que no recullo en aquest text. De tota manera, em va quedar el cuquet de fer el doctorat, que en aquell temps volia

fer sobre les expressions temporals; però el professor Joan Solà i Cortassa no ho devia veure clar quan li vaig proposar que em dirigís la tesi de llicenciatura el 1985 (en principi, el teu director de tesi de llicenciatura, en acabat, ho és també de la tesi de doctorat), perquè no vaig continuar. Molts anys després li ho vaig proposar a la doctora M. Teresa Cabré i Castellví, a la qual sempre he admirat i li he agraït que m'hagués acceptat en el seu programa de doctorat.

Entremig, l'any 1985 vaig obtenir, mitjançant un examen que calia anar a fer expressament a Madrid, el títol d'interpret jurat de català (català-espanyol) pel Ministeri d'Affers Exteriors espanyol.² El 16 de gener de 1995 la Direcció General de Política Lingüística m'inscriví en el Registre Professional de Traductors i Intèrprets Jurats al Català (espanyol-català), ja que reconeixia com a vàlid en sentit invers el títol obtingut a Madrid.

L'any 1994, la professora M. Teresa Cabré i Castellví anava a encetar un pla d'estudis de doctorat en lingüística aplicada, que és justament la part de la lingüística que m'interessa més (la veritat és que la lingüística teòrica no m'ha atret mai gaire), especialment la lexicografia. En un dinar que vam fer a prop de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 19 de gener de 1994, li ho vaig demanar, i em va dir que sí; aprofitant aquesta avinentesa, la professora Cabré em va proposar, al seu torn, que impartís una assignatura de traducció jurídica castellà-català a la Universitat Pompeu Fabra (encara que després en foren més, com podrem veure). En aquesta reunió, M. Teresa Cabré em comentà que potser el *Manual d'estil* podria arribar a ser el llibre d'estil de l'IEC; no ho ha estat, però sí que l'Institut el va publicar en línia l'any 2019. Al cap de poc temps d'aquests fets, en una conversa privada amb el professor Joan Solà, aquest s'oferí a dirigir-me la tesi si ara em decidia a tirar-la endavant; naturalment, vaig haver de declinar aquest generós oferiment perquè ja tenia directora. Sembla que en Joan i jo no havíem de coincidir en tasques lingüístiques (quina llàstima!); tampoc no vam poder col·laborar junts quan, més endavant, em proposà de corregir els tres volums de la *Gramàtica del català contemporani*,³ perquè jo estava immers en la meua feina a jornada completa a l'IEC, en les classes a la UPF, en els cursos de doctorat i en la redacció de la tesina (al final, assumí aquesta comesa el magnífic gramàtic i col·lega Josep Ruaix i Vinyet, que ho feu amb excel·lència).

Durant els anys 1994-1996 vaig cursar el programa de doctorat en lingüística aplicada (lèxic i discurs) de la Universitat Pompeu Fabra i, en acabar els cursos de doctorat, vaig reeixir en la redacció i la defensa del treball de recerca (també en deien *tesi de llicenciatura*) titulat *La norma prescriptiva en el diccionari normatiu*,

2. Resolució del 4 de març de 1985, del tribunal qualificador dels exàmens per a intèrprets jurats, per la qual es declara l'aptitud per a l'obtenció del títol d'interpret jurat (BOE núm. 59/CCCXXV, del 9 de març de 1985).

3. Joan SOLÀ [et al.] (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, 2002, 3 v.

que s'esdevingué el dia 16 d'abril de 1998 a l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) de la UPF, sota la direcció de M. Teresa Cabré, naturalment. En relació amb els períodes de formació predoctoral i doctoral, és de justícia esmentar la meua estimada amiga Carolina Santamaria i Jordà, cap de les Oficines Lexicogràfiques de l'IEC, sense el suport de la qual no hauria pogut començar els estudis de doctorat ni acabar la tesina ni la tesi amb èxit.

Al cap de vuit anys, el 2 de maig de 2006 vaig defensar també amb èxit la tesi de doctorat titulada *Les subentrades en els diccionaris generals*, dirigida també per la doctora Cabré, a l'IULA, que aleshores encara es trobava a l'edifici del capdavall de la Rambla de Barcelona.

L'última dada de formació lingüística que voldria destacar és que l'any 2007 vaig obtenir el certificat A d'aranès («coneixements oraus bàsics de llengua aranesa (occitan d'Aran)'), atorgat pel Conselh Generau d'Aran. Crec que tots els catalanoparlants hauríem de ser capaços d'entendre i d'expressar-nos mínimament en aquesta llengua, que també és nostra, en el sentit que és cooficial a Catalunya.

2. Una trajectòria professional gràcies a uns quants fets propicis

2.1. La correcció professional

Hi ha una dita que fa: «La sort no és del qui la cerca, sinó del qui la troba», i és ben cert; però de vegades, si no la cerques, difícilment la trobaràs. Si no acceptes de fer segons quins esforços de manera desinteressada, potser perds una oportunitat de fer-te conèixer o que se t'ofereixi alguna opció interessant que no hauries pas previst.

La meua primera feina amb contracte fix va ser —amb setze anys— la d'aspirant administratiu al Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona (CPL, 1973-1975), que és una editorial de l'Església catalana que tenia aleshores la seu al número 45 del carrer de la Canuda, de Barcelona, feina a la qual vaig accedir gràcies a mossèn Pere Tena i Garriga (promotor i president del CPL, que l'any 1993 fou consagrat bisbe). Era el germà petit del rector de la parròquia de Santa Maria del Remei, on jo feia d'escolà (i, de vegades, de sagristà), i suposo que per això —i perquè jo encara no tenia feina i sabia que en buscava, és clar— m'ho va proposar. Recordo que la primera nòmina que vaig cobrar pujava a dues mil pessetes rodones (uns dotze euros dels actuals). En aquest període laboral, l'últim any i mig (per l'absència obligada del componedor de textos, que se'n va anar a fer el servei militar) vaig agafar més agilitat escrivint a màquina i vaig aprendre a compondre textos amb una màquina d'escriure elèctrica IBM Selectric Composer (la qual portava un capçal en forma de bola) els originals d'un parell de publicacions periòdiques que editaven en català per als capellans dels Països Catalans i en espanyol per als qui ho demanaven en aquesta llengua quan s'hi subscriuien. No cal dir que

el coneixement de la llengua catalana que havia adquirit en els cursos previs que havia fet (i el de mecanografia, per descomptat) van servir perquè em volguessin per a fer aquesta tasca.

Una de les copisteries amb què treballava el CPL era l'aleshores Copisteria Multitext (després, Impremta Multitext), al número 113-115 del carrer de la Diputació, de Barcelona, dirigida per Josep Soler Mitjanes i la seva dona, Dolors Soler. Quan va arribar el moment de reincorporar-se el company que havia marxat a fer el servei militar, mossèn Joaquim Gomis (se secularitzà l'any 1991), que era un dels promotors del CPL, em va proposar d'anar-hi a treballar per no haver de tornar a fer d'aspirant administratiu, que era una categoria professional inferior. Així va ser com vaig anar a parar en aquesta impremta per fer la mateixa feina de composició de textos en fred amb una màquina d'escriure IBM molt similar (amb l'avantatge que aquesta permetia de justificar els textos; és a dir, de compensar espais entre mots perquè les línies quedessin alineades de cap a cap dels marges). Allà hi vaig estar des del 1975 fins al 1982, quan vaig guanyar el concurs oposició de transcriptor⁴ al Parlament de Catalunya.

Quan el Parlament de Catalunya va reprendre les seves activitats pel 1980, feien falta dactilògrafs de reforç per a transcriure a màquina —primer, en una màquina elèctrica IBM més senzilla que les anteriors (aquestes no permetien justificar el text) i, després, en un terminal d'ordinador de la marca Wang— els discursos de les sessions plenàries d'aquesta cambra sempre que n'hi havia una. Aquests textos s'escriuïen a partir de cintes magnetofòniques de quinze minuts enregistrades pel Servei de Megafonia del Parlament; per a totes les transcriptores i l'únic transcriptor —que era jo—, cada cinta enregistrada comportava de cinc a sis quarts de feina picant seguit (aleshores, jo podia arribar a les tres-centes cinquanta pulsacions per minut; hi havia companyes que anaven més de pressa, però potser les meves transcripcions eren una mica més netes —lingüísticament parlant—). La qüestió és que el cap de Publicacions del Parlament em va proposar, amb permís del meu cap de Multitext, si voldria venir al Parlament els dies de ple per a transcriure els discursos. Heu de tenir en compte que els transcriptors no podíem plegar fins que s'acabava la transcripció de tota la reunió, la qual cosa havia comportat alguna vegada sortir del Parlament cap a la mitjanit, i l'endemà havia de tornar a treballar a la impremta o novament al Parlament si la sessió durava més d'un dia, que era tot sovint (penseu que encara estudiava a la universitat).

4. A les cambres parlamentàries, el transcriptor/a és la persona que trasllada el discurs oral a text escrit dels intervinents en les reunions parlamentàries, text que es publica a continuació en el diari de sessions oficial corresponent. L'any 1980, a més de transcriure les sessions com comentó en aquest text, hi havia taquimecanògrafes al Saló de Sessions durant el Ple, però de seguida es va veure que era innecessari, ja que totes les intervencions s'enregistraven i el text transcrit directament era més fidel i literal. El concurs oposició s'anomena així perquè són unes proves que consten d'una fase de concurs (a partir del currículum personal) i d'una altra d'oposició (de caràcter pràctic).

Durant més d'un any i mig vaig estar reforçant l'equip de transcripció com a treballador extern, fins que es va convocar oficialment una plaça de transcriptor i, a començament del 1982, la vaig guanyar. Vaig exercir aquesta tasca des del 15 de març de 1982 fins al 30 de maig de 1984, el mateix any que em vaig llicenciar en filologia catalana. Va passar que es va produir una vacant de corrector redactor del Parlament que no es podia cobrir perquè l'excedència que s'havia concedit era per raons polítiques (el corrector redactor fou elegit regidor a Badalona), i jo, que havia corregit coses de manera privada esporàdicament, amb una mica de gosadia —no cal dir-ho—, vaig demanar al meu cap, Josep Ferrer i Ferrer, que em permetés de substituir-lo fins que tornés, i em va dir que sí. Així doncs, a partir de l'1 de juny de 1984 vaig esdevenir corrector redactor interí del Servei de Publicacions (que és com s'anomenaven aleshores conjuntament els actuals Departament d'Edicions del Parlament i Departament d'Assessorament Lingüístic). Aquest funcionari de què parlava ja no va tornar al Parlament com a treballador perquè va abraçar la carrera política indefinidament (va arribar fins i tot a ser diputat del Parlament entre el 1997 i el 2003); al cap d'un quant temps, la Mesa del Parlament va decidir crear tres places més de corrector redactor per a completar la plantilla de correctors redactors, i em vaig poder presentar al concurs oposició corresponent, en el qual vaig quedar en segon lloc, per la qual cosa em van nomenar corrector redactor el 12 de setembre de 1985.

Pels meus interessos científics i en les formes abreujades d'expressió, al Servei de Publicacions del Parlament em vaig anar convertint, de mica en mica, en l'especialista oficios en abreviacions i en llenguatge científic de l'equip de correctors redactors, a l'hora d'interpretar determinades dades que donaven els diputats a l'hemicicle i que figuraven en algunes lleis amb terminologia molt específica (com les de modificació de les taxes de la Generalitat), ja que la resta de l'equip tenia una formació gairebé exclusivament de lletres (en aquest aspecte, però, he de reconèixer que, en general, sabien més que jo de llengua, sobretot els més veterans).

Del meu període al Parlament, m'agradaria compartir amb vosaltres tres anècdotes de les que hi vaig viure en els nou anys que hi vaig ser. La primera és purament terminològica, però lligada estretament amb la tipografia: durant la tramitació de la que després seria la Llei 6/1986, del 8 de maig, de desplegament i modificació de les taxes de la Generalitat (DOGC 693, del 31.5.1986, p. 1714-1740), vam haver de corregir el text del projecte de llei original, en la tarifa 2 de l'article 124 del qual («Segells de recàrrec per a la caça») es feia referència «a la tirada d'ànecs i a la caça de l'ornit i del pioc salvatge»: ens vam tornar bojós buscant a quina espècie d'ocell corresponia aquest «ornit». Al final, l'oïdor de comptes del Parlament, que era el lletrat que assessorava la tramitació d'aquesta llei i que era caçador, ens va dir que no coneixia pas aquest ocell; però que, en la llista d'ocells que es podien caçar, hi trobava a faltar el gall fer (aquesta denominació no s'hi assemblava gens, oi?). Aleshores, recordant que moltes d'aquestes taxes eren la traducció gairebé literal de les corresponents estatals (publicades en espanyol, és

clar), vam recórrer al diccionari d'equivalències que fins aleshores havia estat de referència: el *Diccionari castellà-català i català-castellà* de Santiago Albertí.⁵

Consultant aquest diccionari, ens vam adonar de l'error que va cometre el traductor —o la traductora— d'aquest terme de la Llei, per culpa de la indiferenciació tipogràfica del text lexicogràfic. Reprodueixo a continuació l'article *urogallo* de la cinquena edició (1973) d'aquest diccionari (que és la que tinc a casa, per bé que coincideix formalment amb la catorzena edició, del 1985):

Urodelos m. pl. - Urodels.
Urogallo m. - Ornit. Gall fer, gall de bosc, gall salvatge, indiot salvatge, gall dindi (*Tetrao urogallus*).
Urolitiasis f. - Urolitiasi.

Fixeu-vos: els articles, en general, són formats per l'entrada (en negreta), seguida de la categoria gramatical i l'equivalència catalana, precedida d'un guionet amb espais a banda i banda. En el cas de *Urodelos* (la inicial en majúscula no és pertinent perquè es tracta d'un nom comú, però sembla que s'interpretava que havia d'anar en majúscula perquè estava a començament de paràgraf, cosa que avui dia no es considera així), podem veure la categoria gramatical abreujada («m. pl.»), un guionet (totalment innecessari) i la forma catalana (amb la inicial també en majúscula). En el cas de *Urogallo*, després de la categoria gramatical («m.»), hi ha el guionet i, a continuació, una paraula començada amb majúscula que feia l'aparença de ser la primera acepció o equivalència de la forma de l'entrada, ja que estava en la mateixa tipografia que les equivalències següents. És a dir, que el traductor/a va interpretar l'abreviatura d'àrea temàtica («Ornit.»; això és, «Ornitologia»)⁶ com la primera equivalència, i no s'hi va pensar més a l'hora d'incorporar-la al text del projecte de llei, amb la confusió consegüent.

Si comparem aquesta entrada amb la corresponent del *Diccionari castellà-català* publicat per Enciclopèdia Catalana l'any 1985, és evident que aquesta confusió ja no hauria estat possible:

urodelos m pl zool urodels.
urogallo m ornit (*Tetrao urogallus*) gall salvatge (o fer, o de bosc).
urogenital adj urogenital, gènito-urinari.

5. Santiago ALBERTÍ, *Diccionari castellà-català i català-castellà*, 14a ed., Barcelona, Albertí, 1985 (la primera edició era del 1961). Recordem que la primera edició del *Diccionari castellà-català* d'Enciclopèdia Catalana havia sortit publicada tot just l'any 1985, i no recordo bé si en disposàvem al Servei de Publicacions en aquell moment.

6. Pateu atenció que ni l'entrada de sobre ni la de sota no porten àrea temàtica, tot i que són especialitzades com la que ens interessa, la qual cosa coadjuva a la confusió soferta pel traductor/a.

L'entrada continua en negreta però sense cap majúscula, perquè es tracta d'un nom comú; les abreviatures de categoria gramatical i d'àrea temàtica són compostes en cursiva (hauria estat millor diferenciar aquesta segona tipogràficament; per exemple, amb versaleta rodona); a continuació hi ha el nom científic de l'ocell entre parèntesis (ha d'anar en cursiva i amb la inicial absoluta de la denominació en majúscula obligatòriament per les normes internacionals d'escriptura d'aquesta classe de noms), i, finalment, hi ha les diferents equivalències en català.

La segona anècdota té a veure amb la Proposició de llei de regulació de l'ús de les tècniques de fecundació artificial, presentada pel Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana a final de l'any 1985, que la Mesa del Parlament va admetre a tràmit (BOPC 102, del 2.12.1985, p. 4697-4699), però que el Ple va decidir de no prendre-la en consideració (BOPC 114, del 24.2.1986, p. 5446) perquè el Grup Parlamentari de Convergència i Unió la va considerar precipitada, sense una sistemàtica acceptable i amb mancances molt importants; en conjunt, la va considerar inoportuna (DSPC P-53, del 12.2.1986, p. 2356-2357). De fet, ens va arribar la informació que el Govern espanyol n'estava preparant una que havia de tenir àmbit estatal (es promulgà el 1988; Catalunya no ha legislat res sobre aquesta qüestió fins a l'any 2006) i que passaria per damunt la catalana, si n'hi hagués hagut (també hi fa que el Govern de Convergència no veia amb bons ulls les proposicions de llei dels altres partits, simplement perquè no havien presentat ells el text). D'entrada, em va tocar a mi de fer les propostes de correcció del text i, tot i que era una proposició de llei curta (de només setze articles i tres disposicions, a més de l'exposició de motius), estava farcida de terminologia que aleshores era bastant nova. Podríem dir que la meva passió per la llengua i per la ciència van confluïr aquí i em van portar a visitar un ginecòleg amic meu perquè em resolgués els dubtes que tenia, tant de terminologia com d'expressió en aquest àmbit (podia fer aquesta consulta a una persona aliena al Parlament perquè la proposició de llei ja havia estat publicada en el *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*). Llàstima que no acabés de tirar endavant la tramitació!

I la tercera anècdota és purament «literària». Als diputats els encantava esquitxar llurs parlaments amb citacions cultes i aforismes llatins, i en alguns plens semblava que hi hagués una competició entre ells per a veure qui excel·lia més en aquests detalls. En una sessió d'aquestes (ara no estic segur de si era un ple de política general, on intervenien extensament tots els portaveus, a més del president de la Generalitat), un diputat de l'oposició va fer un llarg parlament i va acabar amb l'aforisme següent: «*I alea iacta est*; és a dir, '*hala!*, ja està'» (amb hac muda). És clar, les rialles es van sentir des de l'altra banda del parc de la Ciutadella. Com possiblement sabeu, aquesta expressió s'atribueix a Juli Cèsar en el moment de travessar el riu Rubicó amb el seu exèrcit per prendre Roma, i significa, literalment, 'els daus ja són tirats', en el sentit que una decisió s'ha pres definitivament, sense possibilitat de tornar enrere, i que tot dependrà de la sort.

Estant treballant al Parlament, un dia em van telefonar de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya per demanar-me si voldria participar desinteressadament en una prova pilot que havien preparat amb vista als exàmens del nivell K (correcció de textos orals i escrits) de la Junta Permanent de Català que s'havien d'iniciar al cap de poc temps. Em feia una mica de mandra perquè, a més a més, m'ocuparia tot un matí i havia de demanar festa al Parlament, temps que s'havia de recuperar, és clar. Al final, em vaig decidir i m'hi vaig presentar, sobretot, per donar-los un cop de mà.

La prova pilot consistia a corregir un text oral i dos textos escrits, a més de desenvolupar un tema de llengua, que aquell dia eren els usos de *per* i *per a*. Casualment, pocs dies abans de la prova havia fet l'examen final de l'assignatura de sintaxi a la Universitat de Barcelona, amb el professor Joan Solà, i m'havia tocat, justament, el tema de *per* i *per a*, i crec que el portava bastant ben preparat —que potser és molt dir. La qüestió és que el vaig poder desenvolupar *in extenso* i sembla que va quedar bastant rodó. Al cap d'unes quantes setmanes em van comunicar que havien decidit de canviar el tema de llengua per un comentari sobre obres de referència per a la correcció de textos en la prova del nivell K, ja que el tema havia resultat excessivament difícil per als examinands voluntaris de la prova (tingueu en compte que una cosa és saber corregir textos d'acord amb la normativa i una altra és ser capaç de desenvolupar tot un tema de llengua de memòria). El cas és que em van comentar que, de la dotzena de voluntaris que s'hi havien presentat, només havien aprovat l'examen dues persones: Isidor Marí i Mayans, que era lingüista expert i subdirector general de Política Lingüística, i jo. Em vaig quedar parat; però, des d'aquell dia, sembla que va córrer aquesta notícia per la Direcció General i això va portar al fet que pensessin en mi per a altres projectes, entre els quals la preparació de les mateixes proves del nivell K durant uns quants anys.

En aquell període, concretament des del 1989 fins al 2001 vaig ser nomenat per la Generalitat de Catalunya membre de la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu, i des del 1990 fins al 2001 vaig ser membre també de la Junta Permanent de Català (en la comissió per al nivell K).

Vaig romandre al Parlament fins a l'any 1991, en què em vaig presentar a les oposicions que va fer l'IEC per a cobrir la plaça de corrector de la institució. Era el segon cop que es convocava, perquè en la primera no hi havia hagut cap candidat que els fes el pes. Els fets que em van portar a guanyar l'oposició i a ocupar aquesta plaça són els següents: havien passat tres anys des que s'havia jubilat el corrector de l'IEC, Josep Llobera i Ramon, i, un dia, parlant per telèfon amb la col·lega Marta Xirinachs Codina, de la Direcció General de Política Lingüística, em va dir que l'IEC buscava, per segona vegada, un corrector que pogués ser *el corrector* de l'Institut, com ho havien estat els seus predecessors. Jo tenia ganes de canviar de feina (sí, tot i que havia de significar deixar la funció pública), perquè m'havia «cremat» bastant essent membre del Consell de Personal del Parlament, on havíem

arribat a convocar la primera vaga legal en la història d'aquesta institució.⁷ De tota manera, com que dubtava de presentar-m'hi, vaig expressar les meves recances a Isidor Marí, que era membre de la Secció Filològica des del 3 de novembre de 1989, el qual em va tranquil·litzar i em va dir que podria ser una bona incorporació per a l'Institut d'Estudis Catalans. Així, doncs, m'hi vaig presentar per veure què passava, i vaig tenir la sort que, en la prova d'oposició, a més de fer-nos corregir diversos textos, ens van proposar de desenvolupar un dels dos temes següents: les oracions passives o les expressions temporals (us sona, aquest segon tema?).

Feia ben poc que havia acabat de redactar l'esborrany del que després seria el capítol XVII del *Manual d'estil* (que hauria d'ocupar quaranta-dues pàgines impreses), així que em vaig poder esplaïar explicant tot el que sabia sobre expressions temporals, fins al punt que el president del tribunal, que era el doctor Antoni M. Badia i Margarit, quan vaig anar a demanar el novè full per a continuar escrivint, em va dir que només un més i prou; de manera que vaig haver d'acabar una mica en sec, però no va ser cap inconvenient important. El tribunal estava format per Joan A. Argente (després, *Argenter*) i Giral, Antoni M. Badia i Margarit, Carles Miralles i Montserrat i Joan Veny i Clar, tots ells membres de la Secció Filològica; també hi era present Josep Llobera i Ramon, l'anterior corrector de l'IEC. Van passar unes quantes setmanes i veia que no em deien res, per la qual cosa vaig telefonar a la centraleta de l'Institut, i va ser la telefonista i futura companya de l'Institut d'Estudis Catalans M. Rosa Ballester i Vallès, qui em va comunicar que havia estat elegit per la unanimitat del tribunal amb data 17 de juny de 1991.

El dia 5 d'agost de 1991 vaig baixar expressament a Barcelona (estàvem de vacances en un càmping de Mont-roig del Camp) per a signar el contracte a l'IEC, i va passar una cosa curiosa que va estar a punt de malaguanyar la meva entrada a l'Institut: la cap d'Administració també feia vacances i per això em rebé una administrativa, la qual em va presentar el contracte perquè el signés. Quan vaig mirar la retribució mensual bruta, em vaig adonar que era gairebé el mateix import que la meva retribució neta al Parlament, i aleshores em vaig adonar de la confusió que havia tingut quan em van parlar de la retribució per telèfon. Davant els meus dubtes, la mateixa administrativa em va recomanar de no signar el contracte: estava

7. En aquell període una mica convuls sindicalment, va ser quan vaig prendre la decisió de posar-me americana i corbata com a «uniforme» de treball, perquè no m'agradava gens que els diputats que havien de negociar amb nosaltres ens mirassin com si fóssim uns arplegats pel fet d'anar de carrer. Quan vaig entrar a l'Institut em vaig tornar a plantejar com havia d'anar vestit, i vaig decidir de mantenir aquesta vestimenta, per dignitat personal com a corrector davant els membres de l'IEC i per dignitat institucional de la institució (per exemple, quan anava a fer algun curs com a cap del Servei de Correcció, en què no em veien a mi, sinó a un professional que venia de l'Institut d'Estudis Catalans). Més d'una vegada vaig notar la sorpresa en la cara del membre de l'IEC que no em coneixia i que em venia a veure, quan em veia abillat d'aquesta manera. No sé si es podria tractar d'una qüestió purament classista, però un parell o tres de cops, el membre en qüestió, en saber que estava fent els cursos de doctorat o redactant la tesi em va dir: «Ah!, així que encara no ets doctor?», i jo juraria que no ho deia amb ironia...

disposat a anar a treballar a l'IEC pel mateix import que cobrava al Parlament, però no per bastant menys, i així ho vaig fer saber a l'administrativa. No vaig signar, doncs, en aquell moment i vaig decidir d'escriure a la cap d'Administració per explicar-li la confusió i vaig adjuntar a la meva carta l'última nòmina que havia cobrat del Parlament, perquè veies que no m'estava inventant res. També vaig parlar amb Isidor Marí, que, com he dit més amunt, m'havia animat a presentar-me a l'IEC, i em va dir que estava segur que tot se solucionaria (ara, ja us podeu imaginar quines vacances vaig passar aquell any...!). Al final, el dia 26 d'agost de 1991 vaig poder signar el contracte indefinit pel mateix import que cobrava al Parlament.

Pel que fa al Parlament, la Mesa em concedí una excedència voluntària per interès particular a partir del mateix 2 de setembre de 1991, data en què em vaig incorporar, finalment, a l'Institut d'Estudis Catalans, on he estat treballant de corrector els meus últims trenta anys de professió, amb moltes etapes i moltes vicissituds que podeu llegir en l'obra en línia *Cent anys de correcció de textos i normalització a l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007)*, publicada l'any 2012 (vegeu, especialment, l'apartat 5.2.1 d'aquella obra). Essencialment, el que hi vaig fer ja us ho podeu imaginar: corregir, corregir i corregir... llibres, revistes, articles varis, comunicacions públiques i tota classe de textos d'altra índole amb la col·laboració de correctores i correctors externs i, quan va ser possible, també d'interns. I, quan era possible, també vam redactar criteris per a la correcció de les publicacions de l'IEC, que han experimentat moltes versions corregides i ampliades fins que l'any 2014 vam obrir al públic l'espai web de correcció *Crítèria* (<https://criteria.espais.iec.cat>), que aplega tots els criteris que hem pogut redactar fins ara i altres materials que poden ser de l'interès dels traductors i correctors que col·laboren amb nosaltres.

D'aquest llarg període, una anècdota que recordo especialment, perquè em va cridar molt l'atenció, és que, al cap de poc temps d'haver començat a treballar-hi, algú em va preguntar si no em feia por d'estar tot sol al capdavant de la correcció de l'Institut d'Estudis Catalans. I, curiosament, em vaig adonar que, per a mi, havia estat un alliberament poder-me dedicar a corregir textos de totes les disciplines en comptes de només textos de llenguatge legislatiu i parlamentari, gairebé exclusivament (no oblideu la meva inclinació per les ciències). En aquest sentit, també recordo que em vaig guanyar el respecte dels químics de la casa quan, corregint l'original d'unes actes de la Universitat Catalana d'Estiu,⁸ vaig llegir una reacció química que no estava ajustada (és a dir, que no hi havia el mateix nombre d'àtoms de cada element químic a la dreta i a l'esquerra de la reacció). El curador d'aquesta obra era, nogensmenys, l'il·lustre químic Enric Casassas i Simó, president de la

8. Enric CASASSAS i Salvador ALEGRET (cur.), *Líquids i biofluids* (actes del curs impartit dins el cicle «Una visió contemporània de la teoria clàssica dels quatre elements», XXIII Universitat Catalana d'Estiu, Prada del Conflent, 15-24 agost 1991), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1993.

Secció de Ciències i Tecnologia i en aquell moment vicepresident de l'Institut —molt respectat i fins temut a l'IEC perquè tenia fama de ser molt estricte—, juntament amb Salvador Alegret i Sanromà, un altre il·lustre químic. Vaig comprovar quaranta vegades la reacció química abans de fer-li-ho saber, i vaig notar que em mirava com si fos impossible que un corrector pogués fer aquesta observació («Què s'ha cregut, aquest correctoret de català?», devia pensar). Va agafar el full on hi havia la fórmula i la cara li va canviar radicalment: em va agrair que me n'hagués adonat i se'n va anar. Aquell dia vaig dormir amb un gran alleujament.

D'altra banda, diverses vegades ens van encarregar projectes en què vam haver de crear pautes de treball específiques per a dur-los a terme amb èxit. Per exemple, la creació del diccionari *Aportació a la terminologia geogràfica catalana* (1998, <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000238/00000007.pdf>), de Marc-Aureli Vila, a partir de les llistes mecanografiades de termes —no sempre ordenats alfabèticament— aportats per l'autor; la traducció i la correcció de diversos manuals universitaris de gran extensió (2006-2010) per al Projecte Scriptorium (<https://scriptorium.espais.iec.cat>, amb la col·laboració de diversos equips de traductores externes i de correctores internes i externes); la redacció dels criteris de correcció (2011-2019) i de les pautes de treball per a la correcció i la maquetació dels enunciats de les proves d'accés a la universitat i de les proves d'accés a cicles formatius de la Generalitat de Catalunya (<https://criteria.espais.iec.cat/2020/07/23/7-1-1-llibres-destil-de-les-pau-i-les-pacf-editats-des-del-2011-fins-al-2020>); el traspàs de paper a base de dades (en forma de full de càlcul) i la preparació de la base de dades amb vista a l'edició en línia posterior de la tercera edició del *Diccionari de sinònims* (2015, <https://sinonims.iec.cat>), d'Albert Jané (amb la col·laboració de Marta Llobet); l'actualització, la correcció, el marcatge dels termes que s'haurien de buidar en l'índex corresponent i la maquetació de les fitxes periòdiques de *Què Cal Saber?* (núm. 1-250, gener 2021, <https://scb.iec.cat/que-cal-saber>), de la Societat Catalana de Biologia (amb la col·laboració de Mireia Trias); la segona edició (en línia) del *Diccionari de matemàtiques i estadística* (2021, <https://cit.iec.cat/DME>), dirigida per Salvador Alegret i Joan de Solà-Morales (amb la col·laboració de Mireia Trias), entre altres dels que figuren en l'apartat 4.2.3. Aquests encàrrecs donaven més feina de la que és habitual, però també eren tasques creatives i engrescadores que podien ser molt gratificants professionalment.

Tot i que dins l'Institut d'Estudis Catalans sempre he treballat en el mateix servei o oficina, aquest ha rebut denominacions diferents al llarg del temps (hi afegeixo les persones que han treballat amb mi més estretament com a personal fix, per bé que no totes ho han fet al mateix temps):

— Servei de Correcció (1991-2000: Remei Margalef i Pelejà, Núria Aramon i Stein, Anna Soler i Horta, Francesca Rabassa i Torres), dependent de la Secretaria General de l'IEC.

— Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (primera etapa, 2000-2002, amb Joan Martí i Castell com a director: Roser Vernet i Anguera, Albert Soler i Dalmases, Maite Sànchez i Riera (com a secretària); segona etapa, 2003-2007 (fotografia 1), amb Josep Vigo i Bonada com a director: Roser Vernet i Anguera, Albert Soler i Dalmases, Sílvia López i Caballer, Núria Roma i Peix, Laia Castanyer i Teixidor, Laia Campamà i Mormeneo, Silvana Casal i Casellas, Emma Terés i Fuster, Marta Fabregat i Marco, Núria Peitavi i Casadevall, Anna Mujal i Grané).⁹ Durant la primera etapa, Sílvia López, una magnífica correctora i coordinadora, s'ocupà de la correcció de les publicacions de l'IEC dins el Servei de Producció Editorial. De la segona etapa, recordo amb un especial afecte el botànic Josep Vigo i Bonada, un científic eminent que era membre de la Secció de Ciències Biològiques i que ens va fer de director des del 2 de gener de 2003 fins al 31 de gener de 2007. En aquest període, Sílvia López va portar el pes de l'àrea de correcció editorial de les publicacions generals, a la qual no agrairé mai prou la dedicació i l'amistat durant aquest llarg període.

FOTOGRAFIA 1. Jardí Mercè Rodoreda de la Casa de Convalescència, 26 de gener de 2006. D'esquerra a dreta i de dalt a baix: Roser Vernet, Laia Campamà, Albert Soler, Laia Castanyer, Núria Roma, Emma Terés, Josep Vigo, Marta Griera, Marta Fabregat, Josep M. Mestres i Sílvia López.

9. L'any 2007, l'Equip de Govern de l'IEC va dur a terme una reestructuració a fons de les edicions de l'Institut amb la creació del Servei Editorial, al qual va destinar les correctores Sílvia López, Núria Roma i Marta Fabregat, dins la Unitat de Correcció, la responsable de la qual era Sílvia López, que ho és també actualment, en què la unitat ha passat a denominar-se Unitat d'Edició.

— Servei de Correcció Lingüística (primera etapa, 2007-2009, amb Carles Miralles i Solà com a director: Albert Soler i Dalmases, Laia Campamà i Mormeneo, Anna Mujal i Grané, Marta Griera i Ribera, Núria Florit i Robusté, Maria Quiles i Ruiz, Sílvia Teulats i Castells; segona etapa, 2010-2021, amb Brauli Montoya Abat com a director: Laia Campamà i Mormeneo, Núria Florit i Robusté, Sílvia Teulats i Castells, Kàtia Oliver i Vila, Iris Osorio i Laita, Mireia Trias i Freixa). En aquest període, Laia Campamà va ser un puntal molt important del Servei, amb una gran professionalitat, a la qual agraeixo molt la dedicació i l'amistat (fotografia 2).

FOTOGRAFIA 2. Celebració de la iminent jubilació amb les correctores del Servei de Correcció Lingüística, 17 de maig de 2021. D'esquerra a dreta: Laia Campamà, Josep M. Mestres i Mireia Trias.

Al començament he comentat que hem de ser agraïts i generosos per tot el que hem rebut. Pel que fa al primer aspecte, el de l'agraïment, si de cas només esmentaré que, amb motiu de la meva jubilació, he volgut donar a l'Institut d'Estudis Catalans vuit-centes vuit obres (gramàtiques, diccionaris, formularis i altra documentació lingüística i històrica relacionada amb l'Institut) de la meua biblioteca particular, perquè es preservin amb la denominació Fons Josep M. Mestres i Serra i es puguin consultar lliurement a l'Arxiu de l'Institut. La signatura d'aquest contracte es va dur a terme el dia 12 de maig de 2021 entre Josep M. Mestres, que feia la donació, i el president Joandomènec Ros i Aragonès, que l'acceptà en nom de l'IEC, en presència de M. Rosa Franquesa i Bonet, cap del Gabinet de la Presidència; Eulàlia Espinàs i Riera, gerenta, i Eulàlia Miret i Raspall, cap del Servei de Documentació i Arxiu (fotografia 3).

FOTOGRAFIA 3. Signatura del contracte de donació del Fons Josep M. Mestres i Serra a l'Institut d'Estudis Catalans, 12 de maig de 2021. Joandomènec Ros i Aragonès, president de l'IEC, i Josep M. Mestres en el moment de signar el conveni. Al mig de la taula, el llapis de memòria amb el full de càlcul que conté les dades de les obres donades.

Pel que fa al segon aspecte, el de la generositat, m'agradaria mostrar l'evolució de la correctora i professora Mireia Trias i Freixa, la qual, a més de fer de correctora de l'IEC des del 2010, ha estat professora d'aquesta universitat juntament amb mi; per tant, m'ha semblat la persona idònia per a posar-la d'exemple i perquè ha acceptat d'explicar-me com ha viscut la nostra relació professional i d'amistat en aquests darrers tretze anys.

Vaig conèixer la Mireia com a alumna de l'assignatura de bibliografia de consulta del Màster de Correcció i Assessorament Lingüístic (especialitat textos escrits) de la UAB durant el curs 2009-2010, durant la qual de seguida vaig veure que, a més de bons coneixements lingüístics, tenia una perspicàcia innata per a saber les obres que s'havien de consultar i com havia d'interpretar i valorar la informació que contenen a l'hora de resoldre els cinc casos que jo plantejava als alumnes cada setmana, i es fixava molt en els detalls, qualitats poc habituals en una persona que tot just tenia vint-i-dos anys. Pràctica rere pràctica vaig arribar a la conclusió que tenia possibilitats per a esdevenir una correctora excel·lent, més enllà de la pura correcció ortogràfica i gramatical. De més a més, té una qualitat que sempre he valorat molt en els correctors i correctores amb qui he treballat: un bon domini de l'anglès —és llicenciada en traducció i interpretació (d'anglès i alemany al català i a l'espanyol) per la Universitat Pompeu Fabra—, ja que bastant sovint ens hem trobat amb textos que havien estat traduïts de l'anglès, com ara els manuals del Projecte Scriptorium que he esmentat més amunt.

Per a mi, una bona correctora és la persona que té un bon domini lingüístic i tipogràfic, que no s'espanta per la feina que hi pugui haver i que té un sentit de la

llengua afinat (és el que jo en dic «tenir criteri»), i són aquestes tres qualitats les que vaig veure de seguida en aquesta alumna de postgrau.¹⁰ La Mireia m'ha recordat no fa gaire que, independentment de les qualitats que li atribueixo, creu que la que més ha practicat ha estat la paciència, i té raó, perquè n'ha hagut de tenir per aconseguir una plaça fixa a l'IEC, tot i la seva vàlua, i sempre que li he fet canviar de tasca i de registre i, alhora ha acceptat reptes nous que li he anat proposant (en part, perquè la veia capaç i perquè considerava que això la podia fer créixer professionalment, i també perquè la feina ho exigia, és clar). Ara he sabut per ella que molts d'aquests desafiaments nous eren en àmbits i disciplines que desconeixia totalment o que directament no li plaiën d'entrada (segons m'ha confessat, el que li hauria agradat és corregir novel·les; però, és clar, de novel·les a l'IEC, ben piques); tanmateix, no li recordo cap retret cap a mi en aquest sentit, i això diu molt de la seva professionalitat. I perquè no sembli que tot eren feines desplaents, m'ha reconegut que la participació en la correcció dels enunciats de les proves d'accés a la universitat de la Generalitat de Catalunya (2016-2018) i la correcció, juntament amb altres correctores i correctors —però ja des de la Unitat de Correcció del Servei Editorial—, de la *Gramàtica de la llengua catalana* publicada el 2016 van ser projectes molt del seu grat.

Des d'un punt de vista personal, segons m'ha explicat, a final del 2010 va passar de considerar-me el cap que només li donava feines complicades a l'amic que la volia ajudar a millorar i a guanyar expertesa, amistat que m'honora. Aquest afecte encara perdura ara.

Un altre repte que li vaig plantejar va ser participar en la docència universitària de la correcció de textos, i hi vaig poder comptar del 2011 al 2014 en l'assignatura de bibliografia de consulta i del 2012 al 2014 en l'assignatura de tipografia bàsica. Segons ella reconeix, va ser un aprenentatge dur, perquè no havia fet mai de professora universitària; però serva un bon record d'aquells anys i d'aquells cursos. I, justament d'aquells cursos, va sorgir un article conjunt que vam publicar a la *Revista de Llengua i Dret* l'any 2015.¹¹

D'altra banda, la correcció i la compleció que va dur a terme del llibre *Els bastiments menors catalans de construcció artesanal del segle XX*,¹² va significar per a mi, com a cap de correcció, la confirmació plena de la correctora professional que era, apta per a treballs de qualitat amb una garantia total; ella encara afirma que vam

10. He tingut també la sort que rares vegades m'he equivocat a l'hora de triar un corrector o correctora, encara que algun cop m'ha passat i he patit bastant quan m'hi he trobat.

11. Josep M. MESTRES i Mireia TRIAS, «Qualitat i fiabilitat de les obres de referència general per a la correcció de textos», *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 63 (juny 2015), <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rlld/article/download/10.2436-20.8030.02.91/n63-mestres-et-trias-ca.pdf>> (consulta: 1 febrer 2023), p. 13-49.

12. Alexandre RIBÓ, *Els bastiments menors catalans de construcció artesanal del segle XX*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2012.

fer aquella feina «a mitges», tot i que em sembla recordar que la meua feina va consistir, sobretot, a coordinar i supervisar la seva tasca i a orientar-la en alguns passos a seguir. En aquesta obra va demostrar també el seu bon fer com a indexadora, especialitat molt necessària i útil per als correctors i correctores avui en dia. I, encara, aquest llibre publicat a cura Salvador Alegret i Sanromà, químic i membre de la Secció de Ciències i Tecnologia, li va obrir la porta a col·laborar durant sis anys (del 2012 al 2018) en el programa CiT (Terminologia de Ciències i Tecnologia) de l'Institut d'Estudis Catalans, que ell dirigia.

Finalment, l'1 d'abril de 2019 va aconseguir esdevenir correctora en plantilla de l'IEC dins el Servei de Correcció Lingüística; de tota manera, sempre he pensat que si jo, dins les meves poques possibilitats, li n'havia ofert deu, ella me'n va tornar cent en dedicació i feina ben realitzada. Actualment treballa, juntament amb Laia Campamà, en la correcció de textos interns i de comunicació dins el Servei Editorial, en què depenen directament de la cap, Montserrat Torras i Conangla.

Sempre que he pogut, he procurat ajudar els col·laboradors interns i externs en les tasques de correcció a professionalitzar-se i a millorar en llur trajectòria personal com a correctors i correctores. Em sap greu si hi ha hagut vegades en què no me n'he sortit, per limitació meua o perquè els interessos de la correctora o corrector no han coincidit.

I, ara, en la mateixa fase [post]professional en què em trobo, vull destacar que, finalment, m'he pogut dedicar a la meua afició tintinaire, que vaig iniciar fent-me soci de 1001, Associació Catalana de Tintinaires, el 5 de novembre de 2017 i que m'ha portat a comprometre'm amb la Junta Directiva d'aquesta entitat des del 12 de març de 2022, en què vaig ser elegit secretari per a treballar-hi d'una manera totalment desinteressada, perquè el llegat de Georges Remi, *Hergé*, i tot el que envolta el món d'en Tintín, el Milú¹³ i el capità Haddock siguin coneguts i estimats pels catalanoparlants d'arreu del domini lingüístic. Fins ara, la meua aportació ha estat quàdruple: encarregar-me de la Secretaria de 1001, corregir molts textos institucionals o d'autor/a, publicar articles a la revista de 1001 *Jo Encara Diria Més* i crear una base de dades amb tots els renecs, insults i altres formes expressives haddockianes que apareixen en els vint-i-cinc àlbums de la col·lecció «Les Aventures de Tintín», base de dades que comprèn 1.421 articles amb definició (2.104 registres en total), encara que, de moment, no l'hem poguda fer pública per qüestions de drets de reproducció.

13. Pot sorprendre una mica aquest ús diferent de l'article personal, però així és com es feina fa anys, i ho he volgut mantenir, perquè ho trobo elegant: davant els noms d'home començats per una consonant es feia servir l'article *en*, mentre que davant els noms d'animal es feia servir l'article *el*.

2.2. La docència

Per a acabar aquesta secció 2, he de dir que, al llarg de tota la meua trajectòria professional, he impartit molts cursos, assignatures i seminaris, generalment de traducció jurídica, de redacció de textos o de correcció lingüística en moltes entitats públiques i privades; entre les quals, les següents:

- Escola d'Administració Pública de Catalunya, a Barcelona (1986-1996);
- Òmnium Cultural de Sabadell (1986-1990);
- Universitat Autònoma de Barcelona i Escola d'Administració Pública de Catalunya, a Barcelona (1988-1993);
- Escola d'Administració Pública de Catalunya i Centre de Lectura de Reus (1989);
- Col·legi d'Advocats de Vic i Ajuntament de Vic (1989);
- l'Associació de Mestres Rosa Sensat, de Barcelona (1989-1999);
- Facultat de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona, a Bellaterra (1989-1990);
- Servei d'Assessorament Lingüístic del Departament de Cultura la Generalitat de Catalunya, a Barcelona (1990);
- Vèrtex, a Barcelona (1990);
- Centre de Normalització Lingüística de Lleida (1990);
- Delegació de Tarragona del Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya (1990-1992);
- Estudi Universitari de Dret i el Centre de Normalització Lingüística de Girona (1991);
- Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, a Barcelona (1995);
- Consell Insular de Menorca, a Maó (1997);
- Universitat de Girona (1999-2011);
- Servei de Relacions Exteriors de l'Institut d'Estudis Catalans (2000-2002);
- Ampersand Traducció Automàtica SL, a Barcelona (2001);
- Institució Catalana d'Estudis Agraris, a Barcelona (2001);
- Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, a Tarragona (2002);
- IULATERM (Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra), a Barcelona (2006);
- Departament de Traducció i Comunicació de la Universitat Jaume I, a Castelló (2005-2007);
- Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo - Centre Ernest Lluch, a Barcelona (2001-2008);
- Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics de l'Institut d'Estudis Catalans (2006);

- Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans (2008-2018);
- Escola d'Administració Pública de Catalunya i Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, a Barcelona (2008);
- Consorci per a la Normalització Lingüística, a Barcelona (2008-2016);
- Societat Catalana de Terminologia, a Barcelona (2010-2012);
- Associació Promotora de la Llengua Catalana, a Igualada (2011-2020);
- Universitat Oberta de Catalunya, a Barcelona (2018);
- L'Acadèmia, Fundació Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears, a Barcelona (2019);
- Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València (2019).

Com que fora molt prolix detallar tots aquests cursos i seminaris, ho deixo per a una altra avinentesa. Sí que vull destacar, però, els quatre casos que no figuren en la llista de sobre i que em semblen els més rellevants:

a) Entre el 1994 i el 1997 vaig exercir de professor associat a la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Pompeu Fabra, on impartia les assignatures de traducció de textos jurídics i administratius (I), traducció de textos jurídics i administratius (II) i traducció de textos jurídics i administratius (III), els dos primers cursos, i totes aquestes i, a més a més, traducció de textos jurídics i administratius (IV), anàlisi i pràctica del discurs escrit (IV) i revisió i edició de textos: ortografia tècnica, el tercer curs. No vaig continuar a la UPF perquè hauria hagut de deixar l'IEC, cosa que no volia fer de cap manera.

b) Entre el 2008 i el 2014 vaig impartir les assignatures de bibliografia de consulta i de tipografia bàsica en els postgraus de correcció i assessorament lingüístic, organitzats pel Departament de Filologia Catalana, la Facultat de Ciències de la Comunicació i la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona (concretament, diccionaris i gramàtiques [2008]; diccionaris i gramàtiques —i bases teoricopràctiques de tipografia— [2009-2010]; bibliografia de consulta [2011-2014], juntament amb Mireia Trias i Freixa, i tipografia bàsica [2011-2013], també juntament amb Mireia Trias i Freixa des del 2012).

c) D'ençà del 2012 exerceixo de professor, juntament amb Albert Domingo Castellà, en l'assignatura de redacció jurídica i documental a la Facultat de Dret de la Universitat Pompeu Fabra, coordinada per Josep Santdiumenge Farré.

d) D'ençà del 2019 exerceixo de professor, juntament amb Òscar Bagur Martínez, en l'assignatura d'edició i correcció del text II, dins el curs d'especialització d'edició i correcció avançades del text, a la Universitat Oberta de Catalunya, coordinada per Olívia Gassol Bellet.

3. La meva visió sobre la correcció de textos escrits

3.1. Diferències generals entre la traducció i la correcció

Hom diu que la traducció reeixida és la que produeix el mateix efecte en els lectors de la llengua d'arribada que la que té l'obra original en els lectors de la llengua d'origen. I, tanmateix, gairebé tothom està d'acord que és una tasca gairebé impossible (la famosa dita italiana *traduttore, traditore* 'traductor, traïdor'); en qualsevol cas, no és fàcil ni ràpida. Pregunteu-li-ho, si no, a Joaquim Mallafre i Gavallda, que va trigar prop de deu anys a traduir l'*Ulisses* de James Joyce al català.¹⁴ Llegint aquesta obra, en la qual va arribar a adaptar les cançonetes infantils i altres referències culturals per a fer el text més proper als lectors catalans (cal recordar, però, que aquesta traducció va ser el tema de la seva tesi doctoral): localismes de Reus, adaptació de renoms i intent d'aconseguir el mateix ritme que l'original en el discurs. Segons Mallafre, les notes del traductor distreuen si n'hi ha gaires, i recorda la vocació de servei dels traductors; però també reconeix que el corrector del seu llibre (Jem Cabanes i Orriols, un corrector excel·lent) i ell es tenien un respecte mutu que va fer millorar la versió final de la traducció.

Crec que, així com la traducció literària és la recreació d'un text d'una altra llengua, més o menys acostada a l'original (sens dubte, la poesia és la que mena a traduccions més divergents respecte de l'original), la correcció, per mi, no s'hauria de notar més enllà d'evitar que s'hi esmunyïn faltes de normativa evidents. Però la correcció és molt més que això.

D'altra banda, una qüestió que s'ha plantejat darrerament, i cada vegada amb més força, és la preocupació per les traduccions fetes per màquines amb intel·ligència artificial (IA), sobretot en el cas de les traduccions de textos no literaris (encara que també en aquests, com per exemple amb el programari ChatGPT d'OpenAI), que poden desvirtuar els textos creatius humans. Pel que fa a la correcció, els programaris de correcció de textos són cada vegada més eficients (com ara el LanguageTool) i contenen fins i tot recomanacions d'estil, però de moment encara no poden substituir la persona perquè els costa molt resoldre els casos d'ambigüitat semàntica.

Tot això fa pensar que cada vegada serà més difícil conèixer la veritable autoria d'un text i la genuïtat de les expressions que hi figuren. I també que els textos seran cada vegada més uniformes i sense estil personal (és a dir, sense vida). Segons la traductora i escriptora Carlota Gurt i Daví, «tot això està a les beceroles, però algun dia haurà evolucionat prou per [a] escriure amb cara i ulls. [...] [C]rec que [...] la IA també alliberarà la literatura de certes servituds i exigirà als humans més creativitat i agosament. Tot serà que quan això passi ja no quedi ningú que

14. James JOYCE, *Ulisses*, traducció de Joaquim Mallafre, Barcelona, Leteradura, 1981.

llegeixi.»¹⁵ Deixant de banda aquesta darrera previsió apocalíptica, que espero que no es complirà, és evident que la literatura s’haurà de repensar i evolucionar cap a un espai que no pugui ocupar una màquina amb IA; però tots els altres textos (sobretot, els de registres formals) tindran un bon nivell de redacció, independentment de qui hagi escrit l’original (i aquí tant se val si es tracta d’una traducció o d’un text escrit originalment en la mateixa llengua).

Per a poder explicar breument els aspectes generals de la correcció sense perdre de vista que el text original en català pot ser el fruit d’una traducció, he confeït tres graelles en què recullo els trets més importants que crec que val la pena de comentar. En el cas de la taula 1 («Diferències generals entre traducció i correcció»), com que els enunciats són prou transparents, crec que no calen més explicacions.

TAULA 1. Diferències generals entre traducció i correcció

Aspecte	Traducció	Correcció
a) Llengua de l’original	Text original en una altra llengua	Text original en la mateixa llengua
b) Coneixement excel·lent de la llengua	És molt important en la llengua de partida, però és imprescindible en la llengua d’arribada	Imprescindible
c) Domini del registre i coneixement de l’autor/a i de l’època	En obres de ficció, són imprescindibles per a una bona traducció	Sobretot, és important el registre
d) Accés a l’autor/a	No és habitual	De vegades és possible
e) Contingut	Aconseguir produir el mateix efecte	Respectar l’estil de l’original
f) Fidelitat de la traducció	Com més formal és el text original, més fidel s’ha de ser en la traducció	
g) Errors de contingut de l’original	S’han d’esmenar i, si cal, posar-hi una nota a peu de pàgina	S’han d’esmenar, però cal parlar-ne prèviament amb l’autor/a o el curador/a, si és possible
h) Notes del traductor/a o corrector/a	Cal procurar que siguin les mínimes imprescindibles; en cap cas no han de servir per al lluïment del traductor/a o corrector/a	
i) En les traduccions, hi pot haver un corrector/a de la llengua d’arribada a més del traductor/a	De vegades, sí; aleshores cal aplicar a partir d’aquí tot el que fa referència a la correcció com si el traductor/a fos l’autor/a	
j) Forma en conjunt	El text ha de ser normatiu (llevat de registres informals justificats)	
k) Ortografia	Normativa sense excepcions	
l) Morfosintaxi	Normativa aprofitant la flexibilitat que permet la GIEC	
m) Lèxic i fraseologia generals	Normatius o basats en fonts de prestigi	
n) Terminologia	Normativa o basada en fonts de prestigi (el TERMCAT en primer lloc)	

15. Carlota GURT, «IA o el futur alliberament de la literatura», *Ara* (11 març 2023), p. 49.

Aspecte	Traducció	Correcció
a) Ortotipografia	Coherent i basada en fonts de prestigi	
p) Referències bibliogràfiques	Amb un criteri basat en fonts de prestigi i ben aplicat	
q) Revisió posterior de l'autor/a	No sempre és possible, perquè el domini de la llengua d'arribada pot ser insuficient o nul	Pot tenir un criteri molt personal que no es correspon amb l'estàndard ni amb un estil definit
r) Actuació a la vista de les esmenes de l'autor/a	Acceptar-les, llevat que vagin clarament contra la normativa, cas en què s'haurien de negociar	
s) Reconeixement del traductor/a i del corrector/a	Sempre hi consta el traductor/a	Generalment, no hi consta; però s'hauria de reivindicar

3.2. Aspectes concrets de traducció i correcció

En el títol d'aquest apartat, ja ens adonem que estem restringint la classe de textos a què volem fer referència: els textos escrits; deixem, de banda, doncs, els textos orals, que requereixen un tipus de correcció diferent de la dels textos escrits, com es fa de comprendre. De textos escrits, també n'hi ha de moltes menes; però ens centrarem en les publicacions de monografies (és a dir, de llibres), que són els que potser tenen més complexitat i que tenen una formalitat que hom els suposa pel fet de ser una publicació. Tanmateix, tornem a haver de diferenciar les obres de ficció de les de no-ficció. Si em permeteu que em centri bàsicament en aquestes darreres, recullo en una altra graella (taula 2) els aspectes concrets que s'han de tenir en compte en la correcció d'un text que ha de ser publicat, i diferencio, si escau, el text resultat d'una traducció del text originalment en català.

Taula 2. Aspectes concrets de traducció i correcció

Aspecte	Traducció	Correcció
a) Abans, llibre d'estil?	Si n'hi ha, s'ha d'aplicar; si no, n'hem d'adoptar un	
b) Preparació de l'original (canvis sistemàtics que es poden fer abans de començar a corregir)	Abans de començar a corregir, ens hem d'assegurar que els fulls estiguin numerats, que hi figuri el nom del fitxer i que hi hagi la data i l'hora de la impressió (preferiblement, al peu de cada pàgina), i també altres aspectes que es poden unificar a tot el text	
c) Ordre de consulta de les obres de referència per a resoldre dubtes	1r) obres normatives; 2n) obres d'entitats de prestigi; 3r) obres d'autors de prestigi; 4t) obres concretes que ens mereixin confiança per algun motiu	
d) Correcció lingüística normativa	Preferible en tots els casos	
e) Comprovació dels noms propis	Indispensable	
f) Comprovació de les dates i altres dades	Molt recomanable	

Aspecte	Traducció	Correcció
g) Comprovació del lèxic, la fraseologia i la terminologia	Indispensable	
h) Ús de la puntuació	Cal regularitzar-la, però s'ha de respectar al màxim l'estil de l'autor/a	
i) Ús de les majúscules	Cal unificar-lo seguint algun dels criteris de prestigi	
j) Ús i grafia de les abreviacions	Cal adequar-lo a la llengua d'arribada (de vegades cal ser redundants)	Cal unificar-lo seguint algun dels criteris de prestigi
k) Redacció de la llista d'abreviacions	Sempre (ajuda a unificar la grafia emprada)	
l) Ús i grafia dels quantificadors	Cal unificar-lo seguint algun dels criteris de prestigi	
m) Ús dels tipus de lletra	Cal unificar-lo seguint algun dels criteris de prestigi	
n) Redacció de les referències bibliogràfiques	Cal unificar-la seguint algun dels criteris de prestigi; tots els enllaços s'haurien de seguir per a comprovar que encara són vigents	
o) Sistematització dels nivells d'apartat (estructura de l'obra)	Cal unificar-la seguint el llibre d'estil o algun dels criteris de prestigi	
p) Sistematització de la disposició de les il·lustracions (posició, numeració i títol o peu)	Cal mirar de respectar l'obra original, o bé posar-se d'acord amb l'autor/a o l'editor/a	Cal posar-se d'acord amb l'il·lustrador/a, si n'hi ha, o amb l'autor/a o l'editor/a
q) Comprovació de les remissions a totes les il·lustracions	Totes les il·lustracions han de tenir una o més remissions des del text; si les imatges no es poden posar directament en el text, cal deixar-hi, si més no, el número centrat i separat dels paràgrafs precedent i següent, perquè es pugui saber on hauria d'anar idealment	
r) Sistematització de les remissions internes	Cal assegurar que remeten correctament als apartats i a les altres parts de l'obra que indiquen; cal sistematitzar si es posen dins el text mateix o si es posen a peu de pàgina	
s) Sistematització de les remissions externes	Cal comprovar les referències a altres obres i, sobretot, que els enllaços funcionen	
t) Sistematització de les notes al text	Si és possible, les notes al text s'han de disposar a peu de pàgina, per a no haver d'anar endavant i endarrere de l'obra durant la lectura; també cal sistematitzar els tipus d'informació que poden contenir	
u) Taula o sumari	Hi ha d'haver, si més no, una taula o sumari de capítols a l'inici de l'obra	
v) Classes d'índexs	Cal assegurar que hi ha tots els índexs que poden ser útils (de taules, de gràfics, d'esquemes, de fotografies, etc.) i decidir si cal un índex general d'apartats i subapartats al final de tot	
w) Redacció dels índexs analítics o terminològics	Cal comprovar la coherència en l'ús dels tipus de lletra i que els apartats indicats estiguin ordenats correlativament; també cal assegurar que hi hagi un text introductori que expliqui com s'ha fet i com està ordenat	
x) Revisió de la portada i de la coberta	Cal comprovar que la informació de la portada és completa i que la de la coberta hi coincideix en els elements comuns a ambdues parts	
y) Revisió de la pàgina de crèdits	Cal comprovar que no hi manca cap element i que la data és correcta	

Permeteu-me que, d'aquesta taula 2 («Aspectes concrets de traducció i correcció»), resumeixi i/o detalli els aspectes més importants que s'han de tenir en compte en el procés de revisió de l'original:

1r) Com que soc de l'època del paper, continuo pensant que, malgrat que ara hi hagi la tendència a saltar-se passos de correcció i a fer-ho tot directament a l'ordinador, si és possible, és millor corregir l'original damunt paper, sobretot si hi han de passar diferents persones (corrector/a, autor/a, curador/a, etc.), abans d'introduir les correccions perquè l'original pugui anar a la impremta. (Es nota que m'he fet gran...)

2n) Si corregim sobre paper i l'original del text és negre sobre blanc (és a dir, tinta negra damunt paper blanc), és recomanable indicar les correccions amb un bolígraf o retolador fi de color vermell, i senyalar amb llapis els dubtes que ens hagin quedat. Independentment del suport físic del text, tingueu en compte que també és molt convenient que cada persona que revisi el text (autor/a, curador/a, etc.) faci les indicacions amb un color diferent (per exemple, blau per a l'autor/a i verd per al curador/a), perquè en acabat es pugui saber qui ha fet què i d'on ve cada canvi. Penseu que els autors tenen propensió a fer canvis de contingut en la correcció de proves, i de vegades introdueixen errors que ja havien estat corregits en una altra banda del llibre.

3r) Per a anar bé, cal conèixer mínimament l'autor/a de l'obra —si és possible— per a saber fins on hem tocar de la manera d'escriure; o bé, si es tracta d'obres corals, estar amatent als possibles canvis d'estil al llarg de l'obra, per tal d'unificar-los una mica si cal. Si l'autor/a és una persona que sap escriure bé, cal sospesar amb molta cura els canvis que volem introduir en el text (especialment, els de contingut), per a estar ben segurs que no perjudiquem el text o el missatge que vol transmetre, i si de cas, parlar-li'n abans.

4t) Abans de començar a corregir cal tenir en compte si hi ha cap llibre d'estil que s'hagi de seguir en la revisió del text (de l'editorial, per exemple) [aspecte *a* de la taula 2].

5è) Abans de començar a corregir, podem unificar una sèrie d'aspectes del text que després ens permetran corregir amb més comoditat: ens hem d'assegurar que els fulls estiguin numerats, que hi figuri el nom del fitxer i que hi hagi la data i l'hora de la impressió (preferiblement, al peu de cada pàgina; aquestes funcions es poden automatitzar en MS Word), i també altres aspectes que es poden unificar a tot el text coses com ara l'interlineat general del text, els apòstrofs, que han de ser tipogràfics; les cometes, les primeres de les quals han de ser baixes; la llargària dels guions dels incisos i les enumeracions, etc. [aspecte *b*].

6è) Per a ser eficaços en la correcció, cal tenir molt present quines obres s'han de consultar per a resoldre els dubtes que se'ns plantegin, i en quin ordre: primer, les obres normatives (exclusivament, les de l'IEC i, al País Valencià, també les de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua [AVL]); segon, les obres que no són normatives es-

trictament, però que han estat publicades per entitats de prestigi (IEC, TERM-CAT, Enciclopèdia Catalana, IUPAC); tercer, obres d'autors de prestigi (Fabra, Coromines, Badia i Margarit, Solà, Jané, Ruaiu); quart (però sovint al mateix nivell que el tercer bloc), obres concretes que ens mereixin confiança per algun motiu (*Manual d'estil, Ortotipografia, Diccionari d'ús dels verbs catalans, Diccionari de sinònims de frases fetes, Diccionari d'onomatopeies i mots de creació expressiva*) [aspecte *c*].¹⁶

7è) En principi, cal fer una correcció lingüística des del punt de vista estrictament normatiu, la qual cosa comporta no tocar l'estil de redacció, llevat que sigui un desastre literal, i procurar no emprar mots o expressions que els autors no haurien fet servir mai, ja que això pot produir rebuig de part d'aquests [aspecte *d*].

8è) Cal comprovar tots els noms propis i, si és possible, totes les dates i les altres dades que s'hi recullen (si més no, ens hem d'assegurar que no siguin incoherents o contradictòries al llarg del text) [aspectes *e* i *f*]. Aquest aspecte depèn molt de la «cultureta» que cada corrector/a, és a dir, dels coneixements extralingüístics que posseeixi (com més amplis, millor).

9è) No cal dir que cal comprovar el lèxic i la fraseologia generals amb diccionaris generals i amb diccionaris de fraseologia, i també els termes i les unitats fraseològiques pluriverbals que siguin terminològiques (amb el diccionari normatiu i diccionaris d'especialitat) [aspecte *g*].

10è) Cal corregir i unificar la puntuació i les convencions gràfiques (majúscules, abreviacions, escriptura de numerals, tipus de lletra, etc.) [aspectes *h*, *i*, *j*, *k*, *l* i *m*].

11è) La redacció correcta de les referències bibliogràfiques (no solament la llista final, sinó també les que poden aparèixer a peu de pàgina o dins el text) és essencial perquè no siguin merament «estètiques» (és a dir, que han de permetre de trobar realment la referència que s'esmenta). No podem oblidar que la llista de referències bibliogràfiques *també* s'ha de corregir. Si el sistema que segueix l'autor/a és diferent del de l'editorial o de la col·lecció on s'ha de publicar l'obra, cal parlar-ne abans amb l'autor/a i posar-s'hi d'acord. [aspecte *n*].

12è) Les il·lustracions (taules, quadres, gràfics, fotografies, dibuixos, etc.) han d'estar numerades i, preferiblement, han de portar un títol o un peu que n'identifiqui el contingut. A més, des del text hi ha d'haver, com a mínim, una referència que hi remeti; d'aquesta manera no passa res si la il·lustració ha d'anar a una pàgina diferent de la pàgina on hi ha la remissió [aspectes *p* i *q*].

13è) Cal comprovar totes les remissions internes del text (entre epígrafs, entre paràgrafs, entre capítols, etc.) [aspectes *r* i *s*]. Recordo que en una obra del doctor Antoni M. Badia i Margarit, en la qual només vaig haver de corregir —amb llapis, pel respecte que em mereixia aquest autor— una sola expressió (expressió que aleshores encara era considerada un castellanisme i que ell, d'una manera molt elegant,

16. Per a trobar la referència bibliogràfica de totes aquestes obres, vegeu la categoria 8 («Obres de consulta per a la traducció i la correcció») de l'espai web de correcció Crítèria (<https://criteria.espais.iec.cat>).

va acceptar perquè respectava molt la feina dels correctors), en canvi, em vaig adonar que les referències als epígrafs de la segona part del llibre no coincidien perquè s'havia suprimit un petit epígraf en alguna de les revisions o versions de l'original. Cal tenir en compte que és una obra en la qual va estar treballant, discontinuament, durant vint anys,¹⁷ i això justifica totalment que, en el moment de fer supressió, no hagués tingut en compte que s'havien de fer córrer totes les remissions.

14è) La sistematització de les notes al text és un aspecte prou important per a plantejar-nos-el durant la correcció: quines classes de notes hi ha d'haver i on s'han de situar (el més recomanable és que se situïn a peu de pàgina, perquè no distreguin la lectura —si estan enmig del text— ni obliguin a interrompre-la —si estan al final del capítol o del llibre— [aspecte *t*]).

15è) La taula o sumari (és a dir, l'índex resumit de continguts), que acostuma a ser una llista de capítols en les obres extenses, s'ha de situar al començament de l'obra per a donar una visió de conjunt amb un cop d'ull (per això es recomana que no ocupi més de dues pàgines) [aspecte *u*].

16è) Els índexs *també* s'han de corregir. Una obra pot contenir un o diversos índexs (o cap); però, si n'hi ha, els dos últims han de ser l'índex analític (o un de similar —onomàstic o terminològic, per exemple—, segons la informació que considerem que s'ha de poder recuperar) i, si és necessari, l'índex general (amb tots els nivells d'apartats). En el cas dels índexs analítics, s'entén que no podem comprovar a on apunten totes les referències, perquè no acabaríem mai; però sí que hem de comprovar que estiguin ben ordenades i que estiguin ben disposades tipogràficament. En canvi, sí que hem de comprovar les pàgines en tots els sumaris i índexs que en portin [aspecte *v*].

17è) Lligat amb el punt anterior, la correcció dels índexs analítics o terminològics comporta comprovar la coherència en l'ús dels tipus de lletra, que les entrades estiguin ben ordenades i que els apartats a què fan referència estiguin disposats en ordre creixent (s'entén del començament al final del llibre). També cal assegurar que hi hagi un text introductori que expliqui una mica com s'ha fet, les formes que s'han buidat o descartat i l'ordenació que s'ha seguit en detall [aspecte *w*].

18è) La portada i la coberta han de coincidir pel que fa a la informació bàsica que contenen, i la pàgina de crèdits ha de contenir tota la informació per a identificar l'edició, les persones i les entitats que hi ha intervingut i, si és possible, la fitxa catalogràfica de l'obra o, com a mínim, com voldríem que l'obra fos referenciada en les llistes de bibliografia [aspectes *x* i *y*].

17. Em refereixo al llibre *Les 'Regles d'esquivar vocables' i «La qüestió de la llengua»*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1999. En aquesta obra, el doctor Badia va acceptar també la proposta que li vaig plantejar amb relació a fer servir paper vegetal (que és bastant transparent) per a indicar els fragments de les regles que ell comentava detalladament en el text, sobretot per a poder-hi fer referència. De vegades, la correcció ben entesa va més enllà de la pura esmena de possibles faltes, i podem ajudar a millorar també una mica l'obra si l'autor/a ens ho permet.

3.3. El procés d'edició des del punt de vista de la correcció

En la taula 3 que segueix («El procés d'edició vist des de la correcció») consigno en forma de graella les etapes de l'edició d'un llibre que afecten la correcció del text, i diferencio, si escau, el text resultant d'una traducció del text originalment en català. En aquest cas, com en la taula 1, la claredat de les indicacions que figuren expressades en aquesta graella fan innecessàries més explicacions.

TAULA 3. El procés d'edició vist des de la correcció

Aspecte	Traducció	Correcció
a) En entrar l'original	Es prepara un document de text en blanc (numeració automàtica, data i hora i títol del fitxer)	Se substitueix el peu que hi pugui haver en el document de text (numeració automàtica, data i hora i títol del fitxer)
b) En començar a treballar	Es tradueix directament a l'ordinador	Es corregeix en pantalla amb control de canvis i amb notes marginals en cas que hi hagi dubtes
c) Supervisió	El corrector/a, si n'hi ha, marca amb notes marginals els dubtes per al traductor/a o l'editor/a	El supervisor/a resol tots els dubtes que pot i marca amb notes marginals els dubtes per a l'autor/a o l'editor/a
d) Tramesa al traductor/a o a l'autor/a	Es crea un fitxer en PDF amb el text net i amb les notes marginals per al traductor/a o autor/a i, si s'escau, per a l'editor/a	
e) Retorn del text revisat pel traductor/a o l'autor/a (i l'editor/a, si s'escau)	El corrector/a (o el supervisor/a) deixa el text a punt per a anar a maquetació; si cal, s'hi posen comentaris marginals amb vista a la maquetació	
f) Primera maquetació	Es comprova la integritat del text i es fa la revisió pròpia de primeres proves (o galerades); s'hi poden posar comentaris marginals per a la introducció de les correccions. Si l'autor/a o el curador/a han fet l'última revisió del text, el corrector/a ha de comprovar les correccions que hi han indicat abans de tornar les proves a la impremta	
g) Segona maquetació	En les segones proves d'impremta es comprova que s'hagin introduït totes les correccions i que no s'hagin afegit errades noves en introduir-les. Si l'autor/a o el curador/a han fet l'última revisió del text, el corrector/a ha de comprovar les correccions que hi indicat abans de tornar les proves a la impremta	
h) Tercera maquetació	En les terceres proves d'impremta es comprova que s'hagin introduït totes les correccions i que no s'hagin afegit errades noves en introduir-les. Si encara queden correccions per entrar, cal plantejar-se una nova sortida de proves	
i) Controls addicionals	Des de la primera maquetació es controlen tots els aspectes propis de l'estructura de l'obra (coberta, portada, sumari, capçaleres i peus de pàgina, disposició dels índexs i glossaris, bibliografia), incloent-hi la numeració de les il·lustracions i les remissions internes	

4. Bibliografia personal

4.1. Detalls de quatre publicacions rellevants i de la tesi de doctorat

De totes les publicacions la referència de les quals podreu llegir al final de la publicació d'aquesta conferència, n'hi ha quatre que, per a mi, han estat les més importants i que crec que defineixen més bé les meves etapes professionals: el *Diccionari d'abreviacions* (Enciclopèdia Catalana: 1a ed., 1992; 2a ed., 2001), amb Josefina Guillén, i *La redacció de les lleis* (Escola d'Administració Pública de Catalunya: 1a ed., 1995), amb Oriol Camps, Carles Duarte, Joan Egea, David Felip, Miquel Martín, Pau Salvador, Josep Santdiuenge i Marta Xirinachs (on hi tinc dos capítols tot sol i un tercer de compartit), quant al meu període al Parlament de Catalunya; i el *Manual d'estil* (Eumo: 1a ed., 1995; 1a reimpr., 1996; 2a ed., 2000; 3a ed., 2007; 4a ed., 2009; IEC: 5a ed., en línia, 2019), amb Joan Costa, Mireia Oliva i Ricard Fité, i el llibre *Cent anys de correcció de textos i normalització a l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007)* (IEC: 1a ed., 2012; es pot consultar en línia), pel que fa al període de l'Institut d'Estudis Catalans. Encara n'hi ha una de cinquena, però que està en premsa (si tot va bé, sortirà publicada dins aquest mateix any 2023), corresponent ja a la meua etapa de jubilat: *La tipografia i l'edició de llibres* (Universitat Oberta de Catalunya), amb il·lustracions de David Maynar Gálvez.

Pel que fa al *Diccionari d'abreviacions* (DA), cal dir que a final dels anys vuitanta i principi dels noranta, l'ús d'ordinadors per a fer bases de dades era limitat entre els particulars, i per això Josefina Guillén i Sànchez i jo vam confeccionar la nostra «base de dades» amb fitxes de cartolina, fetes de retalls que sobraven de la impremta Multitext, i caps de sabates per a tenir-les endreçades (ara sembla impossible que poguéssim treballar així, oi?). Quan vam acabar de fer les fitxes, les vam portar a l'Editorial Teide, que publica diccionaris, a més d'altres obres, però l'editor semblava més interessat en altres coses que no pas a publicar el nostre diccionari; així, doncs, ens vam endur les caps de sabates i les vam portar a Enciclopèdia Catalana, que és una editorial seriosa i que va estudiar i acceptar el nostre projecte. Curiosament, només ens van demanar que afegíssim els codis dels aeroports més importants del món i algun detall més, que ara no recordo. Ens va sobtar una mica aquesta petició, però hi vam accedir encantats. I d'aquesta manera vam poder publicar el DA l'any 1992.

Pel que fa a *La redacció de les lleis*, el Grup d'Estudis de Tècnica Legislativa (GRETEL), suposo que mitjançant Carles Duarte i Montserrat, es va posar en contacte amb mi cap a final dels anys vuitanta, quan treballava al Parlament, per si estaria disposat a redactar tot sol dos capítols del llibre («L'estructura de la norma articulada» i «Aspectes gràfics de la redacció de les normes») i un altre en col·laboració amb Joan Egea i Fernández i Pau Salvador i Coderch («Estatut del consumidor. Comentari breu de tècnica legislativa»). Com que aquestes qüestions

eren el pa de cada dia al Parlament, no em va costar gens d'acceptar l'encàrrec, per bé que l'edició de l'obra s'endarrerí bastant (potser pel fet de ser tants autors) i no sortí publicada fins al 1995.

Pel que fa al *Manual d'estil*, un editor anomenat Joaquim Pelegrí, propietari de l'Editorial Aglà, va demanar a l'Associació de Mestres Rosa Sensat, on jo impartia cursos de correcció de textos, que li recomanessin algú que pogués redactar el llibre d'estil de la seva editorial, que encara havia de néixer. Les amigues de l'Associació de Mestres el van adreçar a mi i, en la primera entrevista que vam tenir, em va dir que voldria fer un manual d'estil que no solament servís de llibre d'estil per a la seva editorial, sinó que pogués arribar a ser una obra de referència general.¹⁸ Vaig elaborar l'índex de continguts del futur manual d'estil amb l'estructura dels cursos de correcció que impartia en aquell moment, i de seguida em vaig adonar que, si havia d'abordar tot sol la redacció d'aquesta obra, no acabaria mai.

Vaig proposar a Mireia Oliva i Fàbregas, que també feia classes de correcció de textos a l'Associació de Mestres Rosa Sensat, que m'ajudés en aquest projecte, i em va dir que sí. A mesura que anàvem definint més bé el contingut del llibre, vam veure que necessitaríem algú més, i la Mireia va pensar en Joan Costa Carerras, que aleshores treballava a la Direcció General de Política Lingüística i que va acceptar encantat. Ja havíem començat a redactar i la Mireia, que es va encarregar de redactar el capítol més llarg de l'obra (el de puntuació), va demanar que afegís algú més a l'equip per a no endarrerir l'edició del llibre. En Joan va proposar Ricard Fité Labaila, que era el cap d'Edició del diari *Avui*, com a quart autor, que també va acceptar la nostra proposta.

Una vegada constituït tot l'equip d'autors, vam signar el contracte amb l'editor el 2 d'octubre de 1990. Al cap d'un quant temps, però, problemes familiars de l'editor van fer que hagués de deixar de banda l'editorial i es va fer fonedís, la qual cosa ens va portar a haver de denunciar el contracte d'edició i de fer-ho davant de notari perquè no hi hagués cap problema legal per a signar amb una altra editorial, com així va ser.

Primer, vam portar el projecte del *Manual d'estil* a Quaderns Crema, per alguna coneixença que tenia un dels autors amb l'editor. Després d'unes quantes setmanes de tenir l'original, ens va convocar i ens va exposar que potser s'hauria de dividir l'obra en dos volums, i també volia canviar la disposició d'alguns criteris ortotipogràfics (com ara els guions que marquen incisos); nosaltres ens hi vam negar en rodó perquè l'obra està travada amb remissions entre capítols que podrien quedar trencades si dividíem el llibre (a més de la qüestió de l'índex analític, que fa referència a qualsevol apartat del llibre, independentment dels capítols),

18. Entenc per *manual d'estil* el llibre que conté les nocions essencials d'una matèria o de diverses de relacionades i en facilita una consulta àgil i ràpida, mentre que el *llibre d'estil* és el manual d'estil aplicat a una entitat, a un mitjà de comunicació, a una revista, a una col·lecció de llibres o a un lloc web.

perquè estàvem convençuts dels criteris que defensàvem i perquè era una obra d'autor(s) i no un llibre d'estil de cap editorial concreta.

A continuació, vam portar el projecte a l'Editorial Empúries, que aleshores era una editorial independent. Al cap d'uns quants dies, l'editor Enric Folch, ens va dir que, tot i que l'obra era molt interessant, no podia assumir una despesa com la que significaria l'edició d'un volum de més de nou-centes pàgines.

Enmig d'aquestes anades i vingudes de les editorials, el dia 3 de març de 1992 vaig anar a dinar amb Joan Solà per a posar en comú els continguts de la seva *Ortotipografia* i del nostre *Manual d'estil* (sembla que li preocupava que no ens treguéssim pel que fa al contingut). Després de contrastar els sumaris respectius, vam veure que eren obres amb enfocaments i finalitats diferents, la qual cosa ens va tranquil·litzar a tots dos. El 5 de maig de 1992, Josep M. Pujol em va fer a mans, a petició de Joan Solà, la taula de contingut detallada de la seva *Ortotipografia*, que estaven preparant en aquell moment. Curiosament, totes dues obres van sortir publicades l'any 1995.

Vistes aquestes primeres respostes de les editorials, vam decidir fer la proposta a tres o quatre editorials alhora. Així, vam enviar el projecte del *Manual d'estil* a Enciclopèdia Catalana, a Edicions 62, a Eumo i a la UPF. El 28 de febrer de 1994, Edicions 62 ens va comunicar que no els interessava.

Marc Sagristà i Artigas, d'Enciclopèdia Catalana, em truca per dir-me que els interessa editar el *Manual d'estil* (22 de març de 1994) i, posteriorment, ens reu-nim a la seu d'Enciclopèdia Catalana (EC) el 26 de maig de 1994. Tanmateix, vam haver de declinar aquest oferiment perquè ja ens havíem compromès amb Eumo (que ens havia dit que sí el 28 de febrer de 1994). La UPF també s'hi havia interessat, però no va anar més enllà. Eumo sí que ho va fer, i el 17 de maig de 1994 Miquel Toneu Vila, d'Eumo Editorial, ens va donar el sí definitiu. L'endemà comunico a Sebastià Janeras i Vilaró, d'EC, que no podem fer el *Manual d'estil* amb ells perquè ja ens hem compromès en ferm amb Eumo. El dia 15 de juny de 1994 signem el contracte amb Eumo Editorial per a l'edició d'aquesta obra.

El més curiós és que tots els editors ens preguntaven si aquest llibre es vendria (segurament, temien per la inversió, atesa l'extensió del llibre, que en la primera edició va vorejar, finalment, les nou-centes cinquanta pàgines). Nosaltres n'estàvem convençuts, perquè eren eines que tots necessitàvem i que no existien en aquell moment. Però, és clar, no en podíem estar segurs del tot...

Pel que fa al llibre *Cent anys de correcció de textos i normalització a l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007)*, va ser un encàrrec del mateix IEC, amb motiu del centenari de l'Institut, que inicialment havia de ser un article dins el llibre de les publicacions de l'IEC; però l'estudi que hi vaig dur a terme, a partir de tota la documentació disponible a l'Arxiu de l'Institut, va fer que el text s'allargués bastant. Aleshores, tant el vicepresident de l'Institut, Salvador Alegret i Sanromà, com qui havia de ser el curador de l'obra, Francesc Vallverdú i Aixalà, membre de

la Secció Filològica, van veure la conveniència de publicar aquest text en forma d'obra separada de les altres obres de commemoració del centenari.

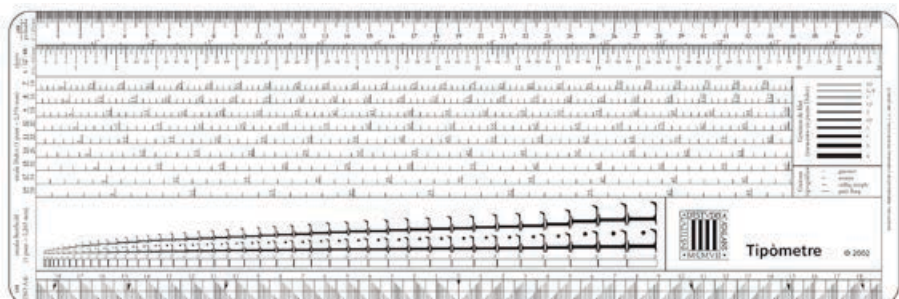
El nou Equip de Govern sorgit de les eleccions internes, amb el president Salvador Giner de San Julián al capdavant, van encomanar a Joan Solà i Cortassa i Francesc Vallverdú i Aixalà, membres de la Secció Filològica, que elaboressin una proposta raonada sobre una eventual publicació de l'obra. En una reunió tinguda a començament de setembre de 2010 entre aquestes dues persones i jo mateix, vam acordar les parts que s'havien d'alleugerir per a fer més amena la lectura. Malauradament, Joan Solà va traspasar poc temps després (27 d'octubre de 2010). Com que tot ja havia quedat fixat, l'edició va poder tirar endavant i el mes de febrer del 2012 va veure la llum aquest volum.

Amb tot el buidatge que vaig fer dels llibres d'actes (del Ple i de la Secció Filològica) i de la documentació de Comptaduria (on vaig trobar les nòmines —en forma de llista— dels correctors de l'IEC), vaig poder bastir aquesta obra de 187 pàgines sobre la correcció de textos i la normalització a l'Institut durant els seus primers cent anys. La sensació que em va quedar, però, és que jo no serviria com a historiador, perquè de vegades el fil dels esdeveniments que vaig poder teixir era tan fi que no estava segur que realment tot hagués anat com exposo, per bé que he procurat documentar al màxim cada informació que dono. D'una cosa sí que estic especialment satisfet: haver pogut confegir la taula 4 (p. 104) amb la cronologia de tots els caps i responsables professionals de les oficines i serveis de correcció de textos de l'Institut d'Estudis Catalans: Emili Vallès i Vidal (1913-1916), Emili Guanyavents i Gener (1916-1939), Francesc Torres i Ferrer (1943-1944), Josep Miracle i Montserrat (1944-1949), Eduard Artells i Bover (1951-1971), Josep Llobera i Ramon (1971-1988) i jo mateix, en quatre etapes consecutives (1991-2000, 2000-2002 —amb Sílvia López i Caballer—, 2003-2007 i 2007-2021 —novament amb Sílvia López i Caballer—).

Finalment, he d'esmentar l'obra *Les subentrades en els diccionaris generals*, que és la publicació de la meva tesi de doctorat en forma de CD-ROM, duta a terme l'any 2013. Des que vaig defensar la meva tesi l'any 2006, vaig intentar de publicar-la en paper, si trobava algun editor que ho volgués fer. La meva directora, M. Teresa Cabré i Castellví, creia que podia interessar a l'IEC perquè tracta tot d'aspectes que poden interessar al diccionari normatiu; però l'Institut no hi va tenir interès. En canvi, l'IULA es va mostrar interessat a publicar-la i a penjar-la en línia en el repositori de tesis (anomenat *TDX, Tesis Doctorals en Xarxa*), i per això l'any 2013 es van poder fer totes dues coses.

I encara, per acabar, he de parlar un moment de la meva autoria més insòlita: soc l'inventor i dissenyador del *Tipòmetre* publicat per l'Institut d'Estudis Catalans l'any 2002, un estri del món de la impremta pensat específicament per a la diagrames i la correcció de textos des del punt de vista tipogràfic. Va acompanyat d'un tríptic a doble cara (català / espanyol) on es detallen totes les regles i escales que

conté i com es fa servir. La presentació oficial d'aquest instrument va tenir lloc a la Sala Pere i Joan Coromines de l'IEC el dia 10 de juliol de 2002, amb la intervenció de Lluís Jou i Mirabent, director general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya; Joan Martí i Castell, director del Servei de Relacions Exteriors de l'IEC (SEREIEC); José Martínez de Sousa, eminent ortotipògraf, i jo mateix, que vaig exposar detalladament les característiques del tipòmetre (fotografia 4).

FOTOGRAFIA 4. Tipòmetre de l'Institut d'Estudis Catalans (2002).

4.2. Llista exhaustiva de publicacions

La llista de referències bibliogràfiques que segueix està estructurada en quatre apartats: «Com a autor, curador, compilador o coordinador», «Com a traductor al català», «Com a col·laborador» i «Com a entrevistat».

Pel que fa al primer apartat, hi figuren, ordenats cronològicament, tots els textos publicats per mi, agrupats segons la funció que hi he tingut: com a autor, com a redactor, com a director i guionista, com a director, com a curador, com a compilador i indexador, com a compilador i com a coordinador, per aquest ordre; dins cada funció, se segueix l'ordre cronològic següent: l'any tot sol, per mesos del mateix any i per dies del mateix mes i any. Les funcions altres que la d'autor estan destacades en negra.

4.2.1. Com a autor, curador, compilador o coordinador

1976

- «Racó de la llengua catalana». *Flor de Neu* [Barcelona], núm. 3-4 (juny-desembre 1976), p. 14. [A partir d'aquest número, en aquest butlletí informatiu de la Companyia Alpina de Barcelona de la 9a Brigada Mixta de la Creu Roja Espanyola vaig publicar diversos articles sobre terminologia muntanyenca durant un parell d'anys]

1980

- «Recolzar i donar suport». *Quelcom: Butlletí d'Informació Local* [Teià], núm. 47 (febrer-març 1980), p. 18.
- «Els plurals en *e* i els joves». *Quelcom: Butlletí d'Informació Local* [Teià], núm. 48 (abril-maig 1980), p. 14.
- «Aprenquem a distingir quan diem *amb*, *en*, *em* o *hem*». *Quelcom: Butlletí d'Informació Local* [Teià], núm. 49 (juny-juliol 1980), p. 14.
- «Els escacs i les entrevistes». *Quelcom: Butlletí d'Informació Local* [Teià], núm. 50 (agost-setembre 1980), p. 14.
- **(director i guionista)**. *Equip femení de gimnàstica esportiva del C. G. B.: 1980* [pel·lícula cinematogràfica]. Barcelona: Centre Gimnàstic Barcelonès, 1980. 1 disc òptic [DVD], 40 min: col.: so. [La pel·lícula original fou enregistrada en súper 8 (1 bobina de 165 m). El 2005 fou passada a DVD, que és la còpia que es conserva]

1981

- «Quina mena de naturisme fem». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 7 (març-abril 1981), p. 2.
- «Les drogues i el naturisme». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 8 (maig-juny 1981), p. 16.
- «Inauguració oficial de la zona naturista del càmping El Toro Bravo». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 9 (juliol-agost 1981), p. 5.
- «Els naturistes que se n'avergonyeixen» (juntament amb Magda López). *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 11 (novembre-desembre 1981), p. 7.
- «Formentera, paradís per descobrir». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 11 (novembre-desembre 1981), p. 8.

1982

- «Resum de la conferència donada pel Dr. Josep Artigas Garcia en el Club Català de Naturisme de Barcelona el dia 28 de gener de 1980 sobre "Olis, greixos i colesterol"». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 14, extraordinari (maig-juny 1982), p. 6-7 i 10.
- «La lluita per la igualtat». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 16 (setembre-octubre 1982), p. 5.
- «Els actes culturals en el CCN». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 17 (novembre-desembre 1982), p. 5.

1983

- «Dossiers». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 18 (gener-febrer 1983), p. 4.

- «Els problemes del naturisme». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 18 (gener-febrer 1983), p. 12.
- «Naturisme - nudisme. Reflexions a l'entorn de l'Assemblea del Club Català de Naturisme». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 20 (maig-juny 1983), p. 7.

1985

- «El delta de l'Ebre». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 34 (setembre-octubre 1985), p. 10.
- «Abreviacions: un assaig de classificació tipològica». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 6 (desembre 1985). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/1453/n6-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 13-22.

1986

- «Eines de referència per a la redacció i la correcció de textos administratius i jurídics». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 7 (juny 1986). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/1476/n7-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 13-33.
- «Els finals de ratlla». *Com: Ensenyar Català als Adults* [en línia] [Barcelona], núm. 12 (desembre 1986). <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/14979>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 26-29.
- **(compilador i indexador)**. *Articles publicats per Albert Jané en la columna «El Llenguatge» del diari Avui: 13 d'abril de 1976 - 31 d'abril de 1985* (juntament amb transcriptors del Servei de Publicacions del Parlament de Catalunya). Barcelona, Parlament de Catalunya, 1986. 11 v. [Recull d'articles fotocopiats dipositat en la Biblioteca del Parlament de Catalunya, amb índexs cronològics i alfabètics]. Posteriorment, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans ha publicat en línia aquests articles fotocopiats a: *Reculls d'articles de membres de la Secció Filològica* [en línia]: *Albert Jané i Riera*, [2011]. <https://taller.iec.cat/filologica/jane_el_llenguatge.asp> [Consulta: 1 febrer 2023].

1987

- «Les dificultats amb què es troba el llenguatge administratiu a l'hora d'establir-se i d'estandarditzar-se». *Afers: Fulls de Recerca i Pensament* [Catarroja], vol. 2, núm. 4 (1987 [1986]), p. 478-487.
- «Eleccions 87». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 42 (gener-febrer 1987), p. 3.
- «Col·lecció Vocabularis Específics». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 231 (febrer 1987), p. 23-24.

- «El món de les expressions temporals (I): Una aproximació a la història de l'expressió de la data. Primera part». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 9 (juny 1987). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/1538/n9-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 21-49.
- «Sobre les fórmules de tractament». *Llengua i Administració* [en línia] [Barcelona], núm. 28 (setembre-octubre 1987). <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/14945>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 6.
- «Com apostrofem». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 239 (octubre 1987), p. 4-5.
- «El món de les expressions temporals (II): Una aproximació a la història de l'expressió de la data. Segona part». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 10 (desembre 1987). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/1546/n10-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 33-67. [Fe d'errates en el núm. 11 (juliol 1988), p. 136.]
- **(director)**. *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], del núm. 42 (gener-febrer 1987) al núm. 51-53 (setembre-desembre 1988). [Butlletí de la Societat Catalana Naturisme]

1988

- «Com apostrofem (i II)». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 242 (gener 1988), p. 4-6.
- «Qui ha de tenir cura del medi?». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 48 (gener-febrer 1988), p. 21.
- «L'estudi diacrònic del llenguatge administratiu». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 11 (juliol 1988). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/913/n11-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 119-133.
- «Salutació». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 50 bis, extraordinari ([juliol-agost 1988]), p. 3.
- «És a Dir, i ja van dos». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 248-249-250 (juliol-agost-setembre 1988), p. 21-23.
- «Crònica de vacances». *Naturisme: Butlletí del Club Català de Naturisme* [Barcelona], núm. 51-53 (setembre-desembre 1988), p. 16-17.
- «Com apostrofem (III, i darrera?)». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 251 (octubre 1988), p. 2-3.
- «Terminologia dels assistents socials». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 251 (octubre 1988), p. 24.
- «Algunes reflexions sobre vocabularis i diccionaris especialitzats». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 252 (novembre 1988), p. 16.

1989

- «Les sigles i l'apòstrof». *Llengua i Administració* [en línia] [Barcelona], núm. 37 (novembre 1989). <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/14955>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 6.

1990

- «No s'hi val i no s'ho val». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 264 (gener 1990), p. 34.
- «A l'entorn de la ela geminada (I)». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 266 (març 1990), p. 7-8.
- «Un diccionari marcat per la precipitació». *Avui* [Barcelona] (3 març 1990).
- «Els signes de puntuació i altres signes gràfics (I)». *Com: Ensenyar Català als Adults* [Barcelona], núm. 21 (maig 1990), p. 22-29.
- «Tractat de puntuació». *Com: Ensenyar Català als Adults* [Barcelona], núm. 21 (maig 1990), p. 43-44.
- «A l'entorn de la ela geminada (i II)». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 270-271-272 (juliol-agost-setembre 1990), p. 7-10.
- «Els signes de puntuació i altres signes gràfics (i II)». *Com: Ensenyar Català als Adults* [Barcelona], núm. 22 (agost 1990), p. 23-30.
- «El model de llengua en l'àmbit de l'Administració». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 271 (octubre 1990), p.4-5.
- «Comentari lingüístic de textos (teoria i pràctica)». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 273 (octubre 1990), p. 33.
- «La Quera». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 275 (desembre 1990), p. 47.

1991

- «Dones i homes: tots som iguals davant l'Administració». *La Quera* [Lleida], núm. 3 (març 1991), p. 2-3.
- «Fitxes de normalització lingüística». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 278 (març 1991), p. 31.
- *Proposta de criteris de correcció i redacció del Diari de Sessions* (juntament amb els altres correctors redactors del Servei de Publicacions). Barcelona: Parlament de Catalunya. Servei de Publicacions, 24 maig 1991. [Dossier de treball intern]
- «Les relacions entre l'Administració i l'administrat/ada des del punt de vista del llenguatge administratiu i jurídic». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 15 (juny 1991). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/1013/n15-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 21-33.
- «Carles Duarte, Àlex Alsina i Segimon Sibina, *Manual de llenguatge administratiu*». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 15 (juny 1991).

<<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/1033/n15-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 21-33.

- «Manual de llenguatge administratiu». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 282 (juliol-agost-setembre 1991), p. 33-34.
- «Manual d'enigmística». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 282 (juliol-agost-setembre 1991), p. 34.
- «L'Illa. Revista de Lletres». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 282 (juliol-agost-setembre 1991), p. 42.

1992

- *Diccionari d'abreviacions* (juntament amb Josefina GUILLÉN). Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.
- «La traducció jurada a les envistes de l'any 2000». *Associació d'Intèrprets Jurats de Catalunya: Dossier* [Barcelona], núm. 0 (1992).
- «El 9 Nou. Manual de redacció i estil». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 287 (febrer 1992), p. 37.
- «Atlas d'Andorra». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 287 (febrer 1992), p. 38-39.
- «Els reculls de formularis i la normalització lingüística de l'Administració». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 288 (març 1992), p. 36-37.
- «Diccionari de basquetbol». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 290 (maig 1992), p. 37.
- **(redactor)**. *Diccionario ilustrado Vox: Diccionario plurilingüe inglés-español-catalán* (juntament amb Dominic Currin i Valerie Collins). Barcelona: Bibliograf, 1992. 6 v.

1993

- «La terminologia: La teoria, els mètodes, les aplicacions». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 301 (juny 1993), p. 35.
- «La normalització lingüística als ajuntaments». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 19 (juliol 1993). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/1570/n19-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 105-116.
- «Eos. Diccionari terminològic català». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 305 (desembre 1993), p. 33.
- «Qui sem els catalans del nord / Qui som els catalans del nord». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 305 (desembre 1993), p. 36.

1994

- «Els signes de puntuació». *Escola Catalana* [Barcelona], núm. 306 (gener 1994), p. 48.

- **(director)**. *FECSA: Llibre d'estil* (juntament amb Albert DURAN I PADRÓS, EVA RODRÍGUEZ I OLLÉ I ANNA SIMÓ I CASTELLÓ). Barcelona: FECSA, [1994]. [Inèdit]

1995

- *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos* (juntament amb Joan COSTA, Mireia OLIVA i Ricard FITÉ). Vic: Eumo; Barcelona: Universitat Pompeu Fabra: Universitat de Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 1995.
- *La redacció de les lleis* (juntament amb Oriol CAMPS, Carles DUARTE, Joan EGEE, David FELIP, Miquel MARTÍN, Pau SALVADOR, Josep SANTDIUMENGE, Marta XIRINACHS i GRETEL [GRUP D'ESTUDIS DE TÈCNICA LEGISLATIVA]). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1995.
- «L'estructura de la norma articulada». A: CAMPS, Oriol; DUARTE, Carles; EGEE, Joan; FELIP, David; MARTÍN, Miquel; MESTRES, Josep M.; SALVADOR, Pau; SANTDIUMENGE, Josep; XIRINACHS, Marta; GRETEL (GRUP D'ESTUDIS DE TÈCNICA LEGISLATIVA). *La redacció de les lleis*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1995, p. 69-115.
- «Aspectes gràfics de la redacció de normes». A: CAMPS, Oriol; DUARTE, Carles; EGEE, Joan; FELIP, David; MARTÍN, Miquel; MESTRES, Josep M.; SALVADOR, Pau; SANTDIUMENGE, Josep; XIRINACHS, Marta; GRETEL (GRUP D'ESTUDIS DE TÈCNICA LEGISLATIVA). *La redacció de les lleis*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1995, p. 117-148.
- «Estatut del consumidor. Comentari breu de tècnica legislativa» (juntament amb Joan EGEE i Pau SALVADOR). A: CAMPS, Oriol; DUARTE, Carles; EGEE, Joan; FELIP, David; MARTÍN, Miquel; MESTRES, Josep M.; SALVADOR, Pau; SANTDIUMENGE, Josep; XIRINACHS, Marta; GRETEL (GRUP D'ESTUDIS DE TÈCNICA LEGISLATIVA). *La redacció de les lleis*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1995, p. 243-307.

1996

- *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos* (juntament amb Joan COSTA, Mireia OLIVA i Ricard FITÉ). 1a reimpr. Vic: Eumo; Barcelona: Universitat Pompeu Fabra: Universitat de Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 1996.
- «El *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 25 (juliol 1996). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/603/n25-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 179-211.

- «La problemàtica de les abreviacions i els diccionaris». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 26 (desembre 1996). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/616/n26-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 7-26.

1997

- «Els noms propis geogràfics no catalans» (juntament amb Carolina SANTA-MARIA). *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 27 (juliol 1997). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/638/n27-mestres-santamaria-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 21-76.

1998

- *La norma prescriptiva en el diccionari normatiu* [tesi de llicenciatura]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 1998. [Dipositada a la Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra]

1999

- «El procés d'edició de les obres de l'Institut i la incidència que té en els diferents aspectes de la correcció i la traducció». A: MESTRES, Josep M. (coord.) *Actes del I Seminari de Correcció de Textos* [Barcelona, 26 març 1999] [en línia]. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1999. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-2-1_I-Seminari-de-Correcci%C3%B3-de-Textos-1999_01_actes.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 45-52.
- **(coordinador)**. *Actes del I Seminari de Correcció de Textos* [en línia]. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1999. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-2-1_I-Seminari-de-Correcci%C3%B3-de-Textos-1999_01_actes.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

2000

- *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos* (juntament amb Joan COSTA, Mireia OLIVA i Ricard FITÉ). 2a ed., rev. Vic: Eumo; Barcelona: Universitat Pompeu Fabra: Universitat de Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2000.
- «Introducció: cooperar en l'estandardització del català» (juntament amb Isidor MARÍ). A: MARÍ, Isidor (cur.). *Actes de les [I] Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística* [en línia] (Barcelona, 25-26 novembre 1999). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2000. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/04/7-4-1-_JCEL1-2000_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 25-27.
- «La identificació i la resolució de dubtes durant el procés d'edició de les publicacions de l'Institut». A: MARÍ, Isidor (cur.). *Actes de les [I] Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística* [en línia]. Barcelona: Institut

- d'Estudis Catalans, 2000. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/04/7-4-1-JCEL1-2000_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 117-121.
- «La norma lingüística i el *Diccionari de la llengua catalana*». A: GINEBRA, Jordi; MARTÍNEZ, Raül-David; PRADILLA, Miquel Àngel (cur.). *La lingüística de Pompeu Fabra*. Vol. I. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Universitat Rovira i Virgili, 2000, p. 57-67.
 - «Només contemplem amb els ulls». *Medicampus* [Barcelona], núm. 117 (5 desembre 2000), p. 6.
 - **(compilador)**. *Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)*. Versió 10. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2000. [Dossier de treball intern]

2001

- *Diccionari d'abreviacions: Abreviatures, sigles i símbols* (juntament amb Josefi-na GUILLÉN). 2a ed., rev. i augm. Amb la col·laboració d'Elisabet Curt. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2001.
- «Preparem-nos per a l'euro». *Món Empresarial* [Barcelona], núm. 24 (gener 2001), p. 21.
- «Les emoticones». *Medicampus* [Barcelona], núm. 120 (31 gener 2001), p. 6.
- «Les abreviacions (I): aspectes generals». *Medicampus* [Barcelona], núm. 123 (14 març 2001), p. 6.
- «Quant és un miliard d'euros?». *Món Empresarial* [Barcelona], núm. 27 (abril 2001), p. 21.
- «Les abreviacions (II): les abreviatures». *Medicampus* [Barcelona], núm. 126 (30 d'abril 2001), p. 6.
- «Les abreviacions (III): les sigles». *Medicampus* [Barcelona], núm. 128 (21 maig 2001), p. 6.
- «Les inversions han de ser rendibles». *Món Empresarial* [Barcelona], núm. 29 (juny 2001), p. 21.
- «Les llistes de distribució». *Medicampus* [Barcelona], núm. 130 (18 juny 2001), p. 6.
- «Sobre l'ús del guionet». *Medicampus* [Barcelona], núm. 131 (2 juliol 2001), p. 6.
- «Les abreviacions (IV): l'apostrofació davant les sigles». *Medicampus* [Barcelona], núm. 133 (25 setembre 2001), p. 6.
- «Els comiats i els acomiadaments». *Món Empresarial* [Barcelona], núm. 32 (octubre 2001), p. 21.
- «Les abreviacions (V): els acrònims». *Medicampus* [Barcelona], núm. 135 (7 novembre 2001), p. 8.
- «El nou disseny del web de l'Institut d'Estudis Catalans». *Llengua Nacional* [Barcelona], núm. 37 (hivern 2001), p. 31-32.

- **(compilador)**. *Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)*. Versió 11. Amb la col·laboració de Sílvia López. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2001. [Dossier de treball intern]

2002

- «Les abréviations et les noms propres». A: KREMER, Dieter (ed.). *Onomastik* (Acten des 18. Internationalen Kongresses für Namenforschung, Trier, 12.-17. April 1993). Vol. V: *Onomastik und lexikographie Deonomastik*. Tübingen: Max Niemeyer, 2002, p. 67-73.
- «El Fòrum d'Estandardització de l'Institut d'Estudis Catalans: balanç de l'etapa pilot» (conjuntament amb Isidor MARÍ). A: MALLAFRÈ, Joaquim (cur.). *II Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística* [en línia] (Barcelona, 29-30 novembre 2001). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/04/7-4-2_JCEL2-2000_011.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 193-195.
- «L'ordinador personal». *Món Empresarial* [Barcelona], núm. 35 (gener 2002), p. 58.
- «Les abreviacions (VI): els símbols». *Medicampus* [Barcelona], núm. 137 (28 gener 2002), p. 6.
- «Els perifèrics». *Món Empresarial* [Barcelona], núm. 38 (abril 2002), p. 50.
- «Les abreviacions (i VII): els codis». *Medicampus* [Barcelona], núm. 144 (21 maig 2002), p. 6.
- «Els noms científics dels éssers vius». *Medicampus* [Barcelona], núm. 148 (26 setembre 2002), p. 26.
- «El món d'Internet». *Món Empresarial* [Barcelona], núm. 38 (octubre 2002).
- *Tipòmetre* [objecte], Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, maig del 2002. [Cf. la referència següent]
- «El tipòmetre de l'Institut d'Estudis Catalans (2002)». A: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. UNITAT D'EDICIÓ: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. UNITAT DE CORRECCIÓ (cur.). *Critèria: Espai web de correcció de l'IEC* [en línia]. Barcelona: IEC, 2014. <<https://criteria.espais.iec.cat/2014/10/15/3-4-el-tipometre-de-linstitut-destudis-catalans>> [Consulta: 1 febrer 2023], categoria 3.1.1.
- «Només contemplem amb els ulls». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 69-70.
- «Preparem-nos per a l'euro». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut

- d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 73.
- «Les emoticones». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 77-78.
 - «Les abreviacions (I): aspectes generals». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 87-88.
 - «Quant és un miliard d'euros?». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 91-92.
 - «Les abreviacions (II): les abreviatures». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 95-96.
 - «Les abreviacions (III): les sigles». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 101-102.
 - «Les inversions han de ser rendibles». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 103-104.
 - «Les llistes de distribució». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 107-108.
 - «Sobre l'ús del guionet». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_

- De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 111-112.
- «Les abreviacions (IV): l'apostrofació davant les sigles». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 117-118.
 - «Els comiats i els acomiadaments». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 119-120.
 - «Les abreviacions (V): els acrònims». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 125-126.
 - «L'ordinador personal». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 133-134.
 - «Les abreviacions (VI): els símbols». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 135-136.
 - «Els perifèrics». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 145-146.
 - «Les abreviacions (i VII): els codis». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 151-152.
 - «Els noms científics dels éssers vius». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 163-164.

- «El món d'Internet». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (cur.). *De la preceptiva de la llengua catalana* [en línia]: *Reflexions i notes 2000-2002*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-5-4_De-la-preceptiva-de-la-llengua-catalana-2002_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 165-166.
- **(curador)**. *Les llengües i les cultures en el procés de globalització de la societat de la informació* [en línia]: (*Actes del curs del CUIMPB 2001*) (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2002. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/07/9-2-1_CUIMPB-CEL-2001-amb-coberta.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]
- **(compilador)**. *Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)*. Versió 12. Amb la col·laboració de Sílvia López. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002. [Dossier de treball intern]

2003

- «L'expressió escrita de l'oralitat». A: MARTÍ I CASTELL, Joan; MESTRES I SERRA Josep M. (cur.). *L'oralitat i els mitjans de comunicació* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2002*). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2003. <<http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/07/Actes-CUIMPB-CEL-2002-amb-coberta-1.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 73-136.
- «II Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística (IEC, Barcelona, 29 i 30 de novembre de 2001)». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 25 (2003). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/267619>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 451-452.
- «Les abreviacions a la Internet». *Món Empresarial* [Barcelona], núm. 46 (gener 2003), p. 50.
- «Les llistes de distribució en l'àmbit de l'assessorament lingüístic. El FOREST, fòrum virtual per a l'estandardització lingüística» (en col·laboració amb Isidor MARÍ). *Llengua i Ús* [en línia] [Barcelona], núm. 26 (1r quadrimestre 2003). <<https://raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/128135/380259>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 44-48.
- **(curador)**. *L'oralitat i els mitjans de comunicació* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2002*) (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2003. <<http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/07/Actes-CUIMPB-CEL-2002-amb-coberta-1.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023].

- **(curador)**. *II Seminari de Correcció de Textos* [en línia]: *La qualitat de la llengua oral en els mitjans de comunicació* [Barcelona, 7-8 novembre 2002] (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL i Oriol CAMPS). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-2-2_SCT02-2003_01_actes.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- **(coordinador)**. *Criteris i altres materials per al llibre d'estil de l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003. [Dossier de treball intern]

2004

- «Quin[s] models[s] de llengua escrita per als mitjans de comunicació?». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 26 (2004). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/237703>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 422-423.
- «L'oralitat i els mitjans de comunicació». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 26 (2004). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/237704>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 423-424.
- «Les notacions horàries en català central». A: *Comunicació Digital* [en línia]. Barcelona, <http://www.comunicaciondigital.com/rellotge_catala/pdf/notacions_horaries.pdf> [Consulta: 19 desembre 2004]. Aquesta pàgina ja no existeix, però el fitxer en qüestió es pot consultar a <https://criteria.espais.iec.cat/files/2015/10/5-1-2_Notacions-hor%C3%A0ries-del-catal%C3%A0-central_01_graella.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Un trist adéu». *El 9* [Barcelona] (19 octubre 2004), p. 25. [Article sobre el tancament del Centre Gimnàstic Barcelonès]
- **(curador)**. *Quin[s] model[s] de llengua escrita per als mitjans de comunicació?* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2003*) (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2004. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/06/9-2-3_CUIMPB-CEL-2003_actes-amb-coberta.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

2005

- «La terminologia: punt d'encontre de les ciències i les lletres». *Mètode* [en línia] [València], núm. 44: *Científics o visionaris?*, hivern 2004-2005 [febrer 2005], p. 10-11. <https://metode.cat/wp-content/uploads/2013/05/44_010_011_terminologia_ciencies_lletres.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- **(curador)**. *Actes del III Seminari de Correcció de Textos* [en línia]: *La terminologia i la correcció de textos* [Barcelona, 18-19 novembre 2004] (juntament amb Josep VIGO). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2005. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-2-3_SCT03-2006_01_actes1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

2006

- «Catalanitzar Europa o recatalanitzar els Països Catalans? (dietari del sofert catalanòfon)», a MARTÍ I CASTELL, Joan; MESTRES I SERRA, Josep M. (cur.), *El català i la Unió Europea* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2004*), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2006. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/06/9-2-4_CUIMPB-CEL-2004_tr%C3%ADptic.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 59-167.
- «III Seminari de Correcció de Textos (IEC, Barcelona, 18 i 19 de novembre de 2004)». *Estudis Romànics*, vol. 30 (2008), p. 531-532.
- «Les unitats fraseològiques i els diccionaris generals». A: AZORÍN, Dolores (dir.). *El diccionario como puente entre las lenguas y culturas del mundo* [en línia]: *Actas del II Congreso Internacional de Lexicografía Hispánica* [Alacant, 20 setembre 2006]. Alacant: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2006. <<https://www.cervantesvirtual.com/downloadPdf/les-unitats-fraseol%C3%B3gicas-i-els-diccionaris-generals-0>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 828-836.
- **(curador)**. *El català i la Unió Europea* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2004*): (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2004*) (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2006. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/07/9-2-4_CUIMPB-2004_actes-amb-coberta.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- **(curador)**. *III Seminari de Correcció de Textos* [en línia]: *La terminologia i la correcció de textos* [2004] (juntament amb Josep VIGO). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2006. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-2-3_SCT03-2006_01_actes1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- **(coordinador)**. *Criteris i altres materials per a la correcció de textos a l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2006. [Dossier de treball intern]

2007

- *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos* (juntament amb Joan COSTA, Mireia OLIVA i Ricard FITÉ). 3a ed., actual. i ampl. Vic: Eumo; Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat: Universitat Pompeu Fabra: Universitat de Barcelona, 2007. [Conté un CD-ROM]
- «Per un tractament unívoc de les unitats pluriverbals en fraseologia i terminologia». A: Mercè LORENTE *et al.* (cur.), *Estudis de lingüística i de lingüística aplicada en honor de M. Teresa Cabré Castellví*. Vol. 2: *De deixebles*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 2007, p. 381-400.
- «La lectura i la consulta de diccionaris generals». A: MARTÍ I CASTELL, Joan; MESTRES I SERRA, Josep M. (cur.). *El llibre i la lectura: una revolució en la*

- història de la humanitat* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2005*). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans i Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2007. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000054/00000040.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 99-136.
- «El Català i la Unió Europea». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 29 (2007). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/177399>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 535-536.
 - «El Llibre i la lectura: una revolució en la història de la humanitat». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 29 (2007). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/177402>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 543-544.
 - **(curador)**. *La multiculturalitat i les llengües* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2006*) (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2007. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/06/9-2-6_CUIMPB-2006_actes-amb-coberta.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - **(curador)**. *El llibre i la lectura: una revolució en la història de la humanitat* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2005*) (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2007. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/06/9-2-5_CUIMPB-CEL-2005_actes-amb-coberta.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

2008

- «Les unitats fraseològiques i els diccionaris generals». A: AZORÍN, Dolores [et al.]. *Actas del II Congreso Internacional de Lexicografía Hispánica* [disc compacte]: *El diccionario como puente entre las lenguas y culturas del mundo* [Alacant, 19-23 setembre 2006]. Alacant: Universidad de Alicante. Taller Digital: Fundación Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2008, p. 829-836. CD-ROM.
- «La correcció de manuscrits científicotècnics en català» (juntament amb Sílvia LÓPEZ). A: *Actes de les Primeres Jornades Catalanes de Revistes Científiques* [en línia] [Barcelona, 3-5 desembre 2007]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2008. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000047/00000071.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «La terminologia i la correcció de textos (Barcelona, novembre de 2004)». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 30 (2008). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/249360>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 531-532.
- «La multiculturalitat i les llengües (Barcelona, octubre de 2006)». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 30 (2008). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/249373>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 542-543.

- «Taller de presentació de l'obra *L'ordenació de termes*». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia], núm. 8 (setembre-octubre 2008). <<http://www2.iec.cat/institucio/societats/Scaterm/Butlletins/008.htm>> [Consulta: 10 novembre 2008].
- «El multilingüisme a les universitats en l'espai europeu d'educació superior (Barcelona, octubre de 2007)». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 31 (2009). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/241696>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 597-598.
- «Taller de presentació de l'obra *L'ordenació de termes*». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 8 (setembre-octubre 2008). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/008.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «La professió infermera ja disposa d'una eina lexicogràfica específica: el *Diccionari d'infermeria*». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 9 (novembre-desembre 2008). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/009.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Presentació del *Diccionari de les ciències ambientals*», *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 9 (novembre-desembre 2008). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/009.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- **(curador)**. *El multilingüisme a les universitats en l'espai europeu d'educació superior* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2007*) (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2008. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/06/9-2-7_CUIMPB-CEL-2007_actes-amb-coberta.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

2009

- *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos* (juntament amb Joan COSTA, Mireia OLIVA i Ricard FITÉ). 4a ed. [rev. i ampl.]. Vic: Eumo; Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat: Universitat Pompeu Fabra: Universitat de Barcelona, 2009. [Conté un CD-ROM]
- «Les Llengües de signes com a llengües minoritàries: perspectives lingüístiques, socials i polítiques (Barcelona, juliol de 2008)». *Estudis Romànics* [en línia] [Barcelona], vol. 31 (2009). <<https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/241697>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 598-599.
- «El memristor revolucionarà els ordinadors personals», *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 10 (gener-febrer 2009). <<http://www2.iec.cat/institucio/societats/Scaterm/Butlletins/010.htm>> [consulta: 1 febrer 2023].
- «La meravellosa vegetació de l'alta muntanya», *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 11 (març-abril 2009).

- <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/011.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Edició en línia del *Diccionari de geologia*, d'Oriol Riba». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 10 (gener-febrer 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/010.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «El gomboldtatge de les persones que dirigeixen equips de treball», *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 11 (març-abril 2009). <<http://www2.iec.cat/institucio/societats/Scaterm/Butlletins/011.htm>> [Consulta: 17 juny 2009].
 - «Una segona edició amb gust de bona anyada». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 11 (març-abril 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/011.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «La meravellosa vegetació de l'alta muntanya». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 11 (març-abril 2009). <<http://www2.iec.cat/institucio/societats/Scaterm/Butlletins/011.htm>> [Consulta: 17 juny 2009].
 - «Una celebració assenyalada». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 12 (maig-juny 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/012.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «El corrector». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 12 (maig-juny 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/012.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «Talaia, un observatori de la terminologia apareguda en revistes acadèmiques». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 12 (maig-juny 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/012.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «El Projecte Scriptorium i l'*Estadística per a científics i tècnics*». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 13 (juliol-agost 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/014.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «La terminologia a l'abast de tothom». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 14 (setembre-octubre 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/014.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «Les noves tecnologies i els blocs: *Català Afinat*». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 14 (setembre-octubre 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/014.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «De dret cap al bon dret». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 15 (novembre-desembre 2009). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/015.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].

2010

- *Les proves a la universitat (PAU) i als cicles formatius (PACF)*. Versió 1 [provisional]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1990.
- «La fixació i la difusió de la terminologia tipogràfica» (juntament amb Esther MONZÓ). A: COROMINA, Eusebi; MESTRES, Josep M. (cur.). *Aspectes de terminologia, neologia i traducció* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2010. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000168/00000010.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 119-131.
- «Del concepte al diccionari». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 16 (gener-febrer 2010). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/016.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «I Curs de correcció avançada per a l'edició de textos científics i tècnics». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 19 (juliol-agost 2010). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/019.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «El *Diccionari paperer*: els artesans del paper i l'art de fer-ne». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 21 (novembre-desembre 2010). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/021.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Un repertori nàutic d'un esport minoritari recollit en el *Lèxic del patí de vela*». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 21 (novembre-desembre 2010). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/021.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- **(curador)**. *Aspectes de terminologia, neologia i traducció* [en línia] (juntament amb Eusebi COROMINA). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2010. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-3-2_Aspectes-de-terminologia-2010_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- **(curador)**. *Les llengües de signes com a llengües minoritàries: perspectives lingüístiques, socials i polítiques* [en línia]: (*Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2008*) (juntament amb Joan MARTÍ I CASTELL). Barcelona: Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2010. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/06/9-2-8_CUIMB-CEL-2008_actes-amb-coberta.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

2011

- *Les proves d'accés a la universitat (PAU): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). Versió 1 [versió de prova]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, gener 2011.
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). Versió 1 [versió de prova]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, gener 2011.

- *Les proves d'accés a la universitat (PAU): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, febrer 2011.
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [recurs electrònic]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, febrer 2011. [Fitxer en PDF]
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, febrer 2011.
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 2a ed., ampl. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, maig 2011. [Inèdita (dipositada a l'Arxiu de l'IEC)]
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 2a ed. ampl. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2011.
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 2a ed. ampl. (corr.). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2011.
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 1a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, octubre 2011.
- «L'ordenació alfabètica de mots i expressions en l'edició de llibres». A: POTRONY, Lluç; ROMANÍ, Joan Maria. *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2011. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-3-3_Indexaci%C3%B3-terminologia-i-LJ-2011_011.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 13-47.
- «Les unitats lèxiques no nominals en l'àmbit juridicoadministratiu en els reculls terminològics» (juntament amb Patricia Lara VITRI i Guida CUSSÓ). A: POTRONY, Lluç; ROMANÍ, Joan Maria. *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2011. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-3-3_Indexaci%C3%B3-terminologia-i-LJ-2011_011.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 183-205.
- «El Portal Jurídic de Catalunya». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 23 (març-abril 2011). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/023.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Selecció de recursos lingüístics i terminològics de l'Institut d'Estudis Catalans* [I Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 2 abril 2011] [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 13 juny 2011. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/04/9-3-1_Recursos-ling%C3%BC%C3%ADstics-2011-llista-de-recursos.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

- «Convit. 2n Congrés de Serveis Lingüístics de Territoris de Parla Catalana» (juntament amb Sílvia TEULATS I CASTELLS i Eva RODRÍGUEZ OLLÉ). *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 24 (maig-juny 2011). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/024.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «4es Jornades de Revistes Científiques». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 25 (juliol-agost 2011). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/025.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Manel RIERA-EURES; Margarida SANJAUME. *Diccionari d'onomatopeies i altres interjeccions: Amb equivalències en anglès, espanyol i francès*. Barcelona: Eumo, 2010 (Llengua i Text; 13), 281 p.» *Els Marges* [en línia] [Barcelona], núm. 95 (tardor 2011). <<https://raco.cat/index.php/Marges/article/view/295688/384372>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 118-130.
- «Assemblea General extraordinària». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 27 (novembre-desembre 2011). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/027.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Josep Llobera i Ramon (1922-2011), *in memoriam*». *El Punt Avui* [en línia] [Barcelona] (21 desembre 2011). <<https://www.elpuntavui.cat/article/29-necrologiques/488022-josep-llobera-i-ramon-1922-2011-in-memori.html>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 60.

2012

- *Cent anys de correcció de textos i normalització a l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007)* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2012. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000246/00000049.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «El Projecte Scriptorium». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 28 (gener-febrer 2012). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/028.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 2a ed., corr. i ampl. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, juliol 2012.
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU): Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 2a ed., corr. i ampl. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2012.
- «El Projecte Scriptorium». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 28 (gener-febrer 2012). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/028.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Cent anys de correcció de textos i normalització a l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007)». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en

línia] [Barcelona], núm. 30 (maig-juny 2012). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/030.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].

2013

- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* [en línia] (juntament amb Anna SERRA). 2a ed., corr. i ampl. Edició a cura de Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2013. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-1-2_Llibre-d-estil-PAU-2a-ed-2013_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* [en línia] (juntament amb Anna SERRA). 2a ed., corr. i ampl. Edició a cura de Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2013. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2014/07/7-1-3_Llibre-d-estil-PACF-2a-ed-2013_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les subentrades en els diccionaris generals* [disc compacte]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 2013. CD-ROM.
- *Les subentrades en els diccionaris generals* [en línia]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 2013. <<http://hdl.handle.net/10803/127395>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Les magnituds, les unitats i els símbols en química física». A: Miquel-Àngel SÀNCHEZ-FÈRRIZ (cur.). *La terminologia en les ciències de la vida, en la química i en el món educatiu* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2013. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000200/00000021.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 61-77.
- «Mattila, Heikki E. S. *Jurilinguistique comparée: Langage du droit, latin et langues modernes*». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 60 (desembre 2013). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/10.2436-20.8030.02.46/n60-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023].

2014

- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 3a ed., ampl. Edició a cura de Laia Campamà i Josep M. Mestres. Amb la col·laboració de Lluís M. Sol i Laura Arias. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, novembre 2014. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/12/7-1-3_Llibre-d-estil-de-les-PACF-3a-ed-2014_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 3a ed.,

- ampl. Edició a cura de Laia Campamà i Josep M. Mestres. Amb la col·laboració de Lluís M. Sol i Laura Arias. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, desembre 2014. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/12/7-1-2_Llibre-d-estil-de-les-PAU-3a-ed-2014_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Un maridatge de ciències i llengües». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 40 (gener-febrer 2014). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/040.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC* (juntament amb Brauli MONTROYA (dir.), Sílvia LÓPEZ [et al.]). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 3 juliol 2014 - 31 maig 2021. <<https://criteria.espais.iec.cat>> [Consulta: 1 febrer 2023]
 - «Critèria, l'espai web de correcció de l'Institut d'Estudis Catalans». *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia* [en línia] [Barcelona], núm. 44 (setembre-octubre 2014). <<http://www.iec.cat/scaterm/Butlletins/044.htm>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «La bibliografia de consulta». *Blog de l'APLEC, Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] [Igalada] (3 setembre 2014). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articles-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 18 febrer 2023].
 - «La simbologia i la formulació en els textos científics» (versió 1 bis). A: MONTROYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [et al.]. *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 9 setembre 2014. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/09/3-2-1_Simbologia-i-formulaci%C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_01-bis.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «Elaboración del *Diccionario multilingüe de la ciencia del suelo en espanyol, catalán, gallego y portugués: Propiedades físico-químicas, químicas y comportamiento del suelo*» [pòster] (juntament amb Jaume PORTA) [XX Congreso Latinoamericano de la Ciencia del Suelo i XVI Congreso Peruano de la Ciencia del Suelo, 9-15 desembre 2014]. Cuzco (Perú): [s. n.], [s. a.].

2015

- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 4a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Amb la col·laboració de Victòria Mira. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2015. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2015/11/7-1-2_Llibre-d-estil-de-les-PAU-4a-ed-2015.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA).

- 4a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Amb la col·laboració de Victòria Mira. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, octubre 2015. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2015/11/7-1-3_Llibre-d-estil-de-les-PACF-4a-ed-2015.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Critèria, l'espai web de correcció de textos de l'IEC» (juntament amb Sílvia LÓPEZ). A: MONTOYA ABAD, Brauli; MESTRES I SERRA, Josep M.; LÓPEZ I CABALLER, Sílvia (cur.). *IV Seminari de Correcció de Textos* [en línia]; *Eines en línia de l'IEC per a la traducció i la correcció de textos*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2015. <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000222/00000094.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 57-78.
 - «La simbologia i la formulació en els textos científics» (versió 2). A: MONTOYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [*et al.*]. *Critèria* [en línia]; *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 7 gener 2015. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2015/01/3-2-1_Simbologia-i-formulaci%C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_02.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «Les obres de referència general per a la correcció i la traducció de textos» (juntament amb Mireia TRIAS). *RDL Blog* [en línia] [Barcelona] (5 març 2015). <<https://eapc-rld.blog.gencat.cat/2015/03/05/les-obres-de-referencia-general-per-a-la-correccio-i-la-traduccio-de-textos-josep-m-mestres-i-mireia-trias>> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «Les notacions horàries en els textos de l'IEC» (versió 1). A: MONTOYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [*et al.*]. *Critèria* [en línia]; *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 20 abril 2015. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2015/10/5-1-2_Les-notacions-hor%C3%A0ries_01.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - «Qualitat i fiabilitat de les obres de referència general per a la correcció de textos» (juntament amb Mireia TRIAS). *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 63 (juny 2015). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/10.2436-20.8030.02.91/n63-mestres-et-trias-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 13-49.
 - «Obres i altres recursos lingüístics en línia per a resoldre dubtes lingüístics» (juntament amb Marta LLOBET). *Blog de l'APLEC, Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] [Igualada] (17 juliol 2015). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articles-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 18 febrer 2023].
 - **(curador)**. *IV Seminari de Correcció de Textos* [en línia]; *Eines en línia de l'IEC per a la traducció i la correcció de textos* (juntament amb Brauli MONTOYA ABAD i Sílvia LÓPEZ I CABALLER). Barcelona: Institut d'Estudis Cata-

lans, 2015. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2015/07/7-2-4_SCT04-2014_01_actes.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]

2016

- «Critèria: l'espai web de correcció de l'Institut d'Estudis Catalans». *La Llinterneta del Traductor* [en línia] (juntament amb Sílvia LÓPEZ) [Madrid], núm. 12 (abril 2016). <https://lalinternadeltraductor.org/pdf/lalinterneta_n12.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 14-21.
- «Pompeu Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans». *Lliure i Millor* [en línia] [Barcelona] (12 març 2016). <<http://lliureimillor.cat/Pompeu-fabra-i-l-institut-destudis-catalans-per-josep-m-mestres>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Aquest blog ja no existeix]
- *Presentació del Diccionari de sinònims en línia d'Albert Jané* [VI Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 20 maig 2016] [recurs electrònic] (juntament amb Marta LLOBET). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 26 maig 2016. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2016/05/9-2-6_SCCSLC06-2016_01_Presentaci%C3%B3-del-DSIN.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
- *Pla digitalització i interconnexió d'obres lexicogràfiques* [recurs electrònic]: *Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans* [Barcelona, 22 juny 2016] (juntament amb Albert JANÉ). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 23 juny 2016. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2016/06/9-3-3_Pla-de-digitalizaci%C3%B3-de-la-SF_2016-CPNL_Presentaci%C3%B3.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
- *Diccionari de sinònims en línia d'Albert Jané* [Barcelona, 22 juny 2016] [recurs electrònic] (juntament amb Albert JANÉ). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 23 juny 2016. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2016/06/9-3-3_Diccionari-de-sin%C3%B2nims_2016-CPNL_Presentaci%C3%B3.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 5a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, desembre 2016. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2016/12/7-1-2_Llibre-d-estil-de-les-PAU-5a-ed-2016.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 5a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, desembre 2016. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2016/12/7-1-3_Llibre-d-estil-de-les-PACF-5a-ed-2016.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

- «El *Diccionari de sinònims* d'Albert Jané». *Blog de l'APLEC, Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] [Igualada] (24 maig 2016). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articulos-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 18 febrer 2023].
- «La simbologia i la formulació en els textos científics» (versió 3 bis). A: MONTOYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [et al.]. *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 15 març 2016. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2016/02/3-2-1_Simbologia-i-formulaci%C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_03-bis.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «La simbologia i la formulació en els textos científics» (versió 4). A: MONTOYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [et al.]. *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 30 juny 2016. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2016/07/3-2-1_Simbologia-i-formulaci%C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_04.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Els diccionaris en línia entrelaçats de l'Institut d'Estudis Catalans i el *Diccionari de sinònims* d'Albert Jané». A: *La Linterna del Traductor* [en línia] [Madrid], núm. 13 (novembre 2016). <http://www.lalinternadeltraductor.org/pdf/lalinterna_n13.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 13-18.
- «La docència jurilingüística a les universitats dels Països Catalans». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 66 (desembre 2016). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/10.2436-rld.i66.2016.2795/n66-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Real Academia Española y Consejo General del Poder Judicial. *Diccionario del español jurídico*» (juntament amb Laia CAMPAMÀ). *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 66 (desembre 2016). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/10.2436-rld.%20i66.2016.2851/n66-mestres-campama-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023].

2017

- *Taller de formació sobre les novetats ortogràfiques* [Taller de formació per als col·laboradors externs de l'Institut d'Estudis Catalans (correctors i traductors) sobre les novetats que s'han produït en la normativa ortogràfica arran de l'aprovació de l'*Ortografia catalana*, Barcelona, 24 gener 2017] [recurs electrònic] (juntament amb Laia CAMPAMÀ i Sílvia LÓPEZ). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 7 febrer 2017. <<http://criteria.espais.iec.cat/files/2017/02/>

- 9-4-6_Taller-de-formaci%C3%B3-nova-ortografia-20170124_Presentaci%C3%B3-2.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
- *Novetats de l'Ortografia catalana de l'Institut d'Estudis Catalans* [Taller de formació per als col·laboradors externs de l'Institut d'Estudis Catalans (correctors i traductors) sobre les novetats que s'han produït en la normativa ortogràfica arran de l'aprovació de l'*Ortografia catalana*, Barcelona, 24 gener 2017] [en línia] (juntament amb Laia CAMPAMÀ). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 7 febrer 2017. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2017/02/9-5-6_Novetats-de-l-Ortografia-catalana-20170131-septies.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Text actualitzat el 3 juny 2021: <https://criteria.espais.iec.cat/files/2017/05/9-4-7_Novetats-de-l-Ortografia-catalana-20210603-octies-1.pdf>]
 - *Taller de formació sobre les novetats ortogràfiques* [Taller de formació per al personal de l'Institut d'Estudis Catalans sobre les novetats que s'han produït en la normativa ortogràfica arran de l'aprovació de l'*Ortografia catalana*, Barcelona, 31 gener 2017] [recurs electrònic] (juntament amb Laia CAMPAMÀ i Sílvia LÓPEZ). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 7 febrer 2017. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2017/02/9-4-7_Taller-de-formaci%C3%B3-nova-ortografia-20170131_Presentaci%C3%B3-1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
 - *Novetats de l'Ortografia catalana de l'Institut d'Estudis Catalans* [Taller de formació per al personal de l'Institut d'Estudis Catalans sobre les novetats que s'han produït en la normativa ortogràfica arran de l'aprovació de l'*Ortografia catalana*, Barcelona, 31 gener 2017] [en línia] (juntament amb Laia CAMPAMÀ). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 7 febrer 2017. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2017/02/9-5-7_Novetats-de-l-Ortografia-catalana-20170131-septies.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Text actualitzat el 3 juny 2021: <https://criteria.espais.iec.cat/files/2017/05/9-4-7_Novetats-de-l-Ortografia-catalana-20210603-octies-1.pdf>]
 - «Plurilingüisme edafològic de la península ibèrica: el *Diccionario multilingüe de la ciencia del suelo*» (juntament amb Jaume PORTA i Eduardo GARCÍA-RODEJA). A: *XXXI Reunión Nacional de Suelos. Madrid, del 6 al 9 de junio de 2017: Libro de resúmenes* [en línia]. Madrid: Sociedad Española de la Ciencia del Suelo, 2017. <<https://www.secs.com.es/wp-content/uploads/2017/06/Libro-de-res%C3%BAmenes-RENS2017.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023], p. 8-9.
 - *Les novetats normatives de l'any (I): L'ortografia catalana de l'IEC* [VII Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 13 maig 2017] [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 15 maig 2017. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2017/05/9-2-7_SCCSLC07-2017-Presentaci%C3%B3-en-PP-1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.

- *Novetats de l'Ortografia catalana de l'Institut d'Estudis Catalans* [VII Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 13 maig 2017] [en línia] (juntament amb Laia CAMPAMÀ). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 15 maig 2017. <http://criteria.espais.iec.cat/files/2017/05/9-3-7_Novetats-de-l-Ortografia-catalana-20170131-septies.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Una proposta de tema nou: “Tipografia”». *Blog de l'Acadèmia Oberta als Escriptors, Traductors i Correctors* [en línia] [Barcelona] (18 maig 2017). <<https://aoetic.iec.cat/una-proposta-de-tema-nou-tipografia>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Accés amb contrasenya]
- «Un neologisme tipogràfic en l'*Ortografia catalana*: el trenc» A: *Blog de l'Acadèmia Oberta als Escriptors, Traductors i Correctors* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 30 maig 2017. <<https://aoetic.iec.cat/un-neologisme-tipografic-en-lortografia-catalana>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Accés amb contrasenya]
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* [en línia] (juntament amb Anna SERRA). 6a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, octubre 2017. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2017/12/7-1-2_Llibre-d-estil-de-les-PAU-6a-ed-2017.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* [en línia] (juntament amb Anna SERRA). 6a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, octubre 2017. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2017/12/7-1-3_Llibre-d-estil-de-les-PACF-6a-ed-2017.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «La simbologia i la formulació en els textos científics» (versió 5). A: MONTROYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [et al.]. *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans. *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 23 febrer 2017. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2017/02/3-2-1_Simbologia-i-formulaci%C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_05.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «La simbologia i la formulació en els textos científics» (versió 5 bis). A: MONTROYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [et al.]. *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 26 juny 2017. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2017/06/3-2-1_Simbologia-i-formulaci%C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_05.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_05-bis.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

- «Les novetats normatives de l'any 2016: l'*Ortografia catalana* de l'IEC». *Blog de l'APLEC, Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] [Igualada] (22 juny 2017). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articulos-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 1 febrer 2023].

2018

- *Les novetats normatives de l'any (II)* [recurs electrònic]: *La Gramàtica de la llengua catalana de l'IEC* [VIII Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 26 maig 2018]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 29 maig 2018. <<http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/05/VIII-Seminari-Igualada-Presentaci%C3%B3-en-PP-20180526-2.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
- *Usos de les preposicions per i per a segons la nova gramàtica normativa* [en línia]: (Gramàtica de la llengua catalana, IEC, 2016) [VIII Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 26 maig 2018]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 29 maig 2018. <<http://criteria.espais.iec.cat/files/2018/05/VIII-Seminari-Igualada-Presentaci%C3%B3-en-PP-20180526-2.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Els índexs alfabètics i la correcció de textos* [enregistrament de vídeo]. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, 31 maig 2018. <<https://www.youtube.com/watch?v=Oy7-d5M1UBE>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Les novetats normatives de l'any 2016: la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC». *Blog de l'APLEC, Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] (4 juny 2018). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articulos-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 7a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, octubre 2018. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2018/12/7-1-2_Llibre-d-estil-de-les-PAU-7a-ed-2018.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 7a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, octubre 2018. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2018/12/7-1-3_Llibre-d-estil-de-les-PACF-7a-ed-2018-2.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «En forma de essa / en forma de S». *Blog de l'Acadèmia Oberta als Escriptors, Traductors i Correctors* [en línia] [Barcelona] (8 novembre 2018). <<https://>>

aoetic.iec.cat/en-forma-de-essa> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Accés amb contrasenya; comentari a l'entrada «En forma de essa», de David Arnau]

2019

- *Manual d'estil* [en línia]: *La redacció i l'edició de textos* (juntament amb Joan COSTA, Mireia OLIVA i Ricard FITÉ). 5a ed., corr. i ampl. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2019. <<https://estil.llocs.iec.cat>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les novetats ortogràfiques i gramaticals i les ciències de la salut* [recurs electrònic] (juntament amb Júlia FLORIT). Conferència impartida a la Fundació Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears (Barcelona, 27 febrer 2019). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 28 febrer 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2019/02/Sessi%C3%B3-SocDEM-CAT-2019_p.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
- «Uns quants aspectes de l'ortografia i de la gramàtica que han estat fixats o que han experimentat modificacions». A: MESTRES, Josep M.; FLORIT, Júlia [en línia]. Conferència impartida a la Fundació Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears (Barcelona, 27 febrer 2019). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 28 febrer 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2019/02/Aspectes-d-ortografia-i-gram%C3%A0tica_p-1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «L'edició en línia del *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos*». *Llibre Digital* [en línia]: *Blog del Màster d'Edició Digital* [Barcelona] (25 març 2019). <<https://blogs.uoc.edu/llibredigital/ca/ledicio-en-linia-del-manual-destil-la-redaccio-i-ledicio-de-textos>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «La edició en línia del *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos*». *Libro Digital* [en línia]: *Blog del Máster de Edición Digital* [Barcelona] (25 març 2019). <<https://blogs.uoc.edu/llibredigital/la-edicion-en-linea-del-manual-destil-la-redaccio-i-ledicio-de-textos>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *La Gramàtica essencial de la llengua catalana* [IX Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 25 maig 2019] [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 27 maig 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2019/05/Gram%C3%A0tica-essencial-Igualada-2019_p.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
- *Sintagmes introduïts per la preposició composta* fins a [X Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 25 maig 2019] [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 27 maig 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2019/05/Gram%C3%A0tica-essencial-Igualada-2019_p.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 8a ed., ac-

- tual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2019/08/7-1-2_Llibre-d-estil-de-les-PAU-8a-ed-2019-1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *Les proves d'accés als cicles formatius (PACF)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 8a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Lluís M. Sol, Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2019/08/7-1-3_Llibre-d-estil-de-les-PACF-8a-ed-2019-1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - *Els recursos lingüístics i terminològics de l'Institut d'Estudis Catalans* [I Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 2 abril 2011] [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 13 juny 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/04/9-3-1_Recursos-Igualada-2011.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
 - *Selecció de recursos lingüístics i terminològics de l'Institut d'Estudis Catalans* [I Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 2 abril 2011] [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 13 juny 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/04/9-3-1_Recursos-ling%C3%BC%C3%ADstics-2011-llista-de-recursos.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
 - *Què cal saber per a fer un bon índex alfabètic* [II Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 19 abril 2012] [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 13 juny 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/04/9-3-2_Seminari-d-Igualada-2012.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
 - *La petita història de la correcció de textos a l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007)* [III Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 18 maig 2013] [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 13 juny 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2019/06/9-3-3_Petita-hist%C3%B2ria-IEC-1907-2007-amb-fonts.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
 - *Quan hem de resoldre un dubte, quina obra podem consultar amb garanties?* [IV Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 31 maig 2014] [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 13 juny 2019. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2014/09/9-3-4_Obres-de-refer%C3%A8ncia-general-Igualada-2014.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
 - *Obres i recursos en línia per a resoldre tots els nostres dubtes lingüístics* [V Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 6 juny 2015] [recurs electrònic] (amb la col·laboració de Marta LLOBET). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 16 juny 2019. <<https://criteria.espais.iec.cat/>

files/2019/06/Obres-i-recursos-en-l%C3%ADnia-2015-sense-foto-final.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.

- «La *Gramàtica essencial de la llengua catalana* de l'IEC». *Blog de l'APLEC, Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] [Igualada] (4 juny 2019). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articulos-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Recensió de: Martí Mestre, Joaquim. (2017). *Diccionari de fraseologia (segles XVII-XXI)*; i de: Sagrera Antich, Bàrbara. (2019). *Corpus de fraseologia de les Illes Balears: classificació, descripció i contextualització*». *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona], núm. 72 (desembre 2019). <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/10.2436-rld.i72.2019.3352/n72-mestres-ca.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023].

2020

- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 9a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2020. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2020/12/7-1-2_Llibre-d-estil-de-les-PAU-9a-ed-2020.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- *La Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana* [IX Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 19 setembre 2020] [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 21 setembre 2020. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2020/09/Gram%C3%A0tica-b%C3%A0sica-i-d-us-2020_p-1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. Presentació en PP.
- *Balanç i resum del cicle de seminaris sobre coses que cal saber de la llengua catalana: (Igualada 2011-2020)* [X Seminari sobre Coses que Cal Saber de la Llengua Catalana, Igualada, 19 setembre 2020] [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 21 setembre 2020. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2020/09/Balan%C3%A7-dels-deu-anyes-de-seminaris-a-Igualada-20200919_p-1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Els deu seminaris sobre coses que cal saber de la llengua catalana». *Blog de l'APLEC, Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] [Igualada] (23 setembre 2020). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articulos-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «El florit vocabulari del capità Arxibald Haddock». *Jo Encara Diria Més* [Barcelona], núm. extraordinari (desembre 2020), p. 16-19.
- «La simbologia i la formulació en els textos científics» (versió 6). A: MONTROYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [et al.]. *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans.

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 4 desembre 2020. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2020/12/3-2-1_Simbologia-i-formulaci%C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_06-1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

2021

- *Les proves d'accés a la universitat (PAU)* [en línia]: *Criteris de redacció, maquetació i correcció del text de les proves* (juntament amb Anna SERRA). 10a ed., actual. i ampl. Edició a cura de Laia Campamà i Josep M. Mestres. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, maig 2021. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2021/06/7-1-2_Llibre-d-estil-de-les-PAU-10a-ed-2021-3.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «La simbologia i la formulació en els textos científics» (versió 7). A: MONTROYA, Brauli (dir.); MESTRES, Josep M.; LÓPEZ, Sílvia [et al.]. *Critèria* [en línia]: *Espai web de correcció de l'IEC*. Edició a cura del Servei de Correcció Lingüística i de la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 21 abril 2021. <https://criteria.espais.iec.cat/files/2021/04/3-2-1_Simbologia-i-formulaci%C3%B3-en-textos-cient%C3%ADfics_07.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «El vuitantè aniversari del capità Arxibald Haddock i la seva manera de parlar». *Blog de l'APLEC, Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] [Igalada] (3 octubre 2021). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articulos-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 1 febrer 2023].

2022

- «Sobre el diacrític en les formes ós/óssos». *Blog de l'Acadèmia Oberta als Escriptors, Traductors i Correctors* [en línia] [Barcelona] (20 maig 2022). <<https://aoetic.iec.cat/sobre-el-diacritic-en-les-formes-os-ossos>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Accés amb contrasenya]
- «A ca l'IEC hi ha novetats». *APLEC, Blog de l'Associació Promotora de la Llengua Catalana* [en línia] [Igalada] (4 juliol 2022). <<http://aplecaplec.blogspot.com/p/articulos-dels-collaboradors.html>> [Consulta: 1 febrer 2023].
- «Crònica de l'Assemblea 2022. Un retrobament emotiu». *Jo Encara Diria Més* [Barcelona], núm. 37 (juny 2022), p. 6-8.
- «Albert Jané i Riera. Soci d'honor de 1001». *Jo Encara Diria Més* [Barcelona], núm. 37 (juny 2022), p. 9.
- «Adeu a Santiago Ferrer-Vidal». *Jo Encara Diria Més* [Barcelona], núm. 38 (desembre 2022), p. 4.
- «Encara en tenim un de més menut». *Jo Encara Diria Més* [Barcelona], núm. 38 (desembre 2022), p. 5.
- «17a Trobada Tintinaire. La Seu d'Urgell, 2022». *Jo Encara Diria Més* [Barcelona], núm. 38 (desembre 2022), p. 6-7.

- «L'atzarosa relació amb els animals». *Jo Encara Diria Més* [Barcelona], núm. 38 (desembre 2022), p. 34-38.

2023

- *La tipografia i l'edició de llibres* [recurs electrònic (fitxer en PDF)]. Barcelona: UOC, 2023. [en premsa] [Reservat, inicialment, als alumnes de l'assignatura d'Edició i correcció del text II]
- *La tipografia y la edición de libros* [recurs electrònic (fitxer en PDF)]. Barcelona: UOC, 2023. [en premsa] [Reservat, inicialment, als alumnes de l'assignatura d'Edició i correcció del text II]
- «El més llarg (i el més curt) dels renes de l'insigne Arxibald Haddock». *Jo Encara Diria Més*, núm. 39 (juny 2023). [En premsa]
- «Les abreviacions: al cap de trenta-vuit anys de la publicació de l'article "Abreviacions: un assaig de classificació tipològica"» (juntament amb Josefi-na GUILLÉN). *Revista de Llengua i Dret* [en línia] [Barcelona] núm. 79 (juny 2023). [En premsa]

4.2.2. Com a traductor al català

1985

DOU, Josep M.; FEBRER, M. Àngels; MASJUAN, M. Dolors; PFEIFFER, Norbert. *Física i química*. BUP 3r. Barcelona: Casals, 1985.

1986

SOLÀ, Pere. *Matemàtica*. Barcelona: Casals, 1986.

1987

CIRLOT, Victòria. «Presència de la pedra». A: GIMFERRER, Pere; CIRLOT, Victòria; SUBIRACHS, Josep M. *El jardí dels guerrers*. Barcelona: Lunweg, 1987, p. 19-20.

1988

Des de Barcelona... la Mediterrània. Barcelona: Lunweg, 1988.

Memòria anual de l'empresa de ciments Asland Catalunya, SA, des del 1988 fins al 1990.

1989

CANO, Marta. *Melcior Sadurní, marquès del Quenoià*. En col·laboració amb Marta Herrero. Barcelona: Casals, 1989.

Carles III i la Il·lustració. Barcelona: Lunweg, 1989.

Les Rambles. En col·laboració amb Neus Nogué. Barcelona: Lunweg, 1989.

1990

Clausulats de l'empresa d'assegurances Pricoa Vida, SA, 1990.

Formularis jurídics informatitzats del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (en total, vuit-cents cinquanta aproximadament), 1990-1991.

1991

CAROL, Màrius (text); ALGUERSUARI, Josep M. (fotografies). *Montjuïc: La muntanya encantada*. Barcelona: Lunweg, 1991.

GILI, Marta. «Humberto Rivas: del rigor i del silenci. Pròleg». A: *Humberto Rivas. Fotografias 1978-1990* [catàleg d'exposició]. Barcelona: Fundació Caixa de Barcelona: Lunweg, 1991.

LAHUERTA, Juan José. [text sense títol]. A: WILLAUME, Alain. *Gaudí: Imatges i mites*. Barcelona: Lunweg, 1991.

Llistes de matèries de l'aplicació informàtica de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal de Justícia de Catalunya, 1991.

Clausulats de l'empresa d'assegurances VidaCaixa, SA, des del 1991 fins al 1996.

1992

CAROL, Màrius. «El Llobregat, el riu de Barcelona». A: CASTELLS, Kim. *El Llobregat, un camí d'aigua*. Barcelona: Lunweg: Diputació de Barcelona, 1992.

OLIVER, M. Antònia [et al.]. *Mirall d'aigua: Reflexos del port*. En col·laboració amb Eva Rodríguez. Barcelona: Lunweg, 1992.

1999

LAPIEDRA, Ramon. «Causalitat i consciència». A: DURFORT, Mercè (cur.). *Ciència i cultura al llindar del segle XXI: Cicle de conferències*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1999, p. 95-106. [S'hi pot accedir en línia mitjançant Google Books: <https://books.google.es/books?redir_esc=y&id=mv7wEIXT9MC&q=Lapiedra#v=snippet&q=Lapiedra&f=false> (consulta: 1 febrer 2023)]

4.2.3. Com a col·laborador

Al llarg de tota aquesta bibliografia he omès les obres en què únicament he actuat de corrector, perquè fora molt pesat de llegit. Tanmateix, en aquesta secció faig constar les obres en què s'ha agraït explícitament la meua col·laboració —encara que hagi inclòs també la correcció del text—, per bé que en alguns casos no hi figura aquest agraïment explícit. He de reconèixer, però, que segurament me n'he descuidat; aquestes són les que recordo més vivament.

1984

PARLAMENT DE CATALUNYA. *Llibre del cinquantenari*. Textos i documents a cura d'Ismael E. Pitarch. Barcelona: Parlament de Catalunya, 1984. [Recollida i selecció de fotografies i redacció dels peus corresponents]

1989

Com [en línia]: *Ensenyar Català als Adults*. Suplement núm. 6: *Mapes per a l'estudi de la llengua catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Política Lingüística, desembre 1989. <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/15014>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Col·laboració en l'edició]

1990

GENERALITAT DE CATALUNYA. DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. Adequació del programa de formació bàsica de professors de català per a adults al nou enfocament textual d'estudi de la llengua. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Política Lingüística, 1990.

Com [en línia]: *Ensenyar Català als Adults*. Extra núm. 4: *Els perfils del català. Varietats i registres de la llengua catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Política Lingüística, desembre 1990. <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/15003>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Col·laboració en l'edició]

1995

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions 62: Enciclopèdia Catalana: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Palma de Mallorca: Moll; València: Edicions 3 i 4, 1995. [Com a especialista de llenguatge administratiu, a més de la correcció de tota l'obra, que fou duta a terme per un equip format per Josep M. Mestres, Maria Bermúdez, Núria Castells, Marta Herrero, Josep Lluís López, Remei Margalef i Pura Serena]

Què Cal Saber?: Fitxes lexicogràfiques de la Societat Catalana de Biologia: Recull núm. 1-100. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1996. [Juntament amb Remei Margalef]

1997

RIBA I ARDERIU, Oriol. *Diccionari de geologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1997. [Juntament amb Anna Soler i Remei Margalef]

1998

VILA I COMAPOSADA, Marc-Aureli. *Aportació a la terminologia geogràfica catalana* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1998. <<https://publicacions>.

iec.cat/repository/pdf/00000238/00000007.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

2001

TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA; GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE TREBALL I INDÚSTRIA. *Diccionari de les ocupacions*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Treball i Indústria, 2004. [Juntament amb Joan Martí i Castell]

2002

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Gramàtica de la llengua catalana* [en línia]. Vol. 1. Barcelona: IEC, 2002. <<http://www.iec.es/institució/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>> [Consulta: 1 gener 2003]. [Aquest document va deixar de ser accessible un any abans de la publicació de la gramàtica normativa actual]

2003

INTERNATIONAL COMMISSION ON ZOOLOGICAL NOMENCLATURE [COMISSIÓ INTERNACIONAL DE NOMENCLATURA ZOOLOÒGICA]. *Codi internacional de nomenclatura zoològica: Quarta edició: Adoptada per la Unió Internacional de Ciències Biològiques*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003. [Juntament amb Arantzazu Gorostiza]

2004

UNIÓ INTERNACIONAL DE QUÍMICA PURA I APLICADA (IUPAC). *Magnituds, unitats i símbols en química física*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2004. [Juntament amb Laia Campamà]

2008

Omnis Cellula [en línia] [Barcelona], núm. 18 (octubre 2008). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=6368> [Consulta: 1 febrer 2023].

RIERA, Pere (dir.). *Diccionari de les ciències ambientals* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, octubre 2008. <<https://cit.iec.cat/DCA>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Silvana Casal (en els crèdits d'aquesta obra figura, erròniament, com a Silvana Casellas Casas)]

Omnis Cellula [en línia] [Barcelona], núm. 19 (desembre 2008). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=7068> [Consulta: 1 febrer 2023].

2009

UNIÓ INTERNACIONAL DE QUÍMICA PURA I APLICADA (IUPAC). *Magnituds, unitats i símbols en química física* [en línia]. 2a ed., corr. Barcelona: Institut d'Es-

- tudis Catalans, febrer 2009. <<https://cit.iec.cat/QUIMFIS>> [Consulta: 3 novembre 2022]. [Juntament amb Laia Campamà]
- Omnis Cellula* [en línia] [Barcelona], núm. 20 (març 2009). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=7888> [Consulta: 1 febrer 2023].
- Omnis Cellula* [en línia] [Barcelona], núm. 21 (juny 2009). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=8648> [Consulta: 1 febrer 2023].
- Omnis Cellula* [en línia] [Barcelona], núm. 22 (octubre 2009). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=9388> [Consulta: 1 febrer 2023].
- Omnis Cellula* [en línia] [Barcelona], núm. 23 (desembre 2009). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=9968> [Consulta: 1 febrer 2023].

2010

- Omnis Cellula* [en línia] [Barcelona], núm. 24 (juliol 2010). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=11788> [Consulta: 1 febrer 2023].
- Omnis Cellula* [en línia] [Barcelona], núm. 25 (desembre 2010). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=15228> [Consulta: 1 febrer 2023].
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS JURÍDICS. *Diccionari jurídic* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, desembre 2010 (actual. gener 2023). <<https://cit.iec.cat/DJC>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Laia Campamà]

2011

- GRAY, Theodore. *Els elements: Una exploració visual de tots els àtoms coneguts de l'Univers*. Traducció de Pilar González. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; València: Publicacions de la Universitat de València, 2011. [Juntament amb Martí Sitjà i Sílvia Teulats (hi constem com a correctors)]
- Omnis Cellula* [en línia] [Barcelona], núm. 26 (juny 2011). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=13568> [Consulta: 1 febrer 2023].
- Omnis Cellula* [en línia] [Barcelona], núm. 27 (desembre 2011). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=12488> [Consulta: 1 febrer 2023].

2012

RIBÓ GOLOVART, Alexandre. *Els bastiments menors catalans de construcció artesanal del segle XX* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2012. <<https://cit.iec.cat/BMC/docs/obraBMC.pdf>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Mireia Trias]

Omnis Cellula [en línia] [Barcelona], núm. 28 (juny 2012). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idCatalogacio=16588> [Consulta: 1 febrer 2023].

RIBA, Carles. *Cartes de Carles Riba* [en línia]. [Vol. V.] Recollides i anotades per Carles-Jordi Guardiola. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, octubre 2012. <<http://www.iec.cat/carles-riba/presentacio.asp>> [Consulta: 1 febrer 2023; l'enllaç correspon a la segona edició]. [Juntament amb Clàudia Garcia]

Omnis Cellula [en línia] [Barcelona], núm. 29 (desembre 2012). <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idColleccio=215> [Consulta: 1 febrer 2023].

2013

ALEGRET, Salvador (dir.). *CiT: Terminologia de ciències i tecnologia* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2013. <<https://cit.iec.cat>> [Consulta: 1 febrer 2023].

FONTBONA, Francesc; BASSEGODA, Bonaventura (dir.). *Diccionari d'historiadors de l'art català* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, novembre 2013. <<https://dhac.iec.cat>> [Consulta: 1 febrer 2023; l'enllaç correspon a la 13a ed., abril 2021]. [Juntament amb Marta Valldeperas]

2014

PORTA, Jaume (dir.). *Diccionari multilingüe de la ciència del sòl* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2014 (actual. abril 2022). <<https://cit.iec.cat/DMCSC>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Mireia Trias]

2015

JANÉ, Albert. *Diccionari de sinònims* [en línia]. 3a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, setembre 2015. <<https://sinonims.iec.cat>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Marta Llobet]

2016

Tercer informe sobre el canvi climàtic [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Generalitat de Catalunya, 2016. <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=categ&subModuleName=cerca_rapida&idCatalogacio=26368> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Kàtia Oliver, Anna de Pablo i Anna Serra]

BLANCH, Anna; TENA, Lluïsa (coord.). *Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona*. Barcelona: Diputació de Barcelona, juny 2016.

2017

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Ortografia catalana*. Barcelona: IEC, maig 2017. [Juntament amb Laia Campamà, Núria Florit i Judit Homedes, pel Servei de Correcció Lingüística, i Sílvia López, Mar Pongiluppi i Núria Valls, pel Servei Editorial]

JANÉ, Albert. *Diccionari de sinònims* [en línia]. 3a ed. (amb adequació a la nova normativa ortogràfica). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, agost 2017. <<https://sinonims.iec.cat>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Alba Barat]

2018

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, III* [en línia]: *Lèxic*. Barcelona: IEC, 2018. <<https://estandard-oral.llocs.iec.cat>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [En aquesta obra no hi figura cap agraïment explícit]

FONTBONA, Francesc; BASSEGODA, Bonaventura (dir.). *Repertori de col·leccionistes i de col·leccions d'art i d'arqueologia de Catalunya* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, desembre 2018. <<https://rccaac.iec.cat>> [Consulta: 1 febrer 2023; l'enllaç correspon a la 6a ed., gener 2022]. [Juntament amb Mònica Gisbert]

2020

RIBA, Carles. *Cartes de Carles Riba* [en línia]. [Vol. V.] Recollides i anotades per Carles-Jordi Guardiola. 2a ed., [corr. i augm.]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, abril 2020. <<http://www.iec.cat/carles-riba/presentacio.asp>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Maria Massot]

2021

Què Cal Saber? [en línia]: *Fitxes lexicogràfiques de la Societat Catalana de Biologia* [en línia]: 1-250. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, [gener 2021]. <https://scb.iec.cat/wp-content/uploads/2022/08/QCS_1a250.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Mireia Trias]

ALEGRET, Salvador; SOLÀ-MORALES, Joan de. *Diccionari de matemàtiques i estadística* [en línia]. 2a ed., corr. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, abril 2021. <<https://cit.iec.cat/obresx.asp?obra=DME>> [Consulta: 1 febrer 2023]. [Juntament amb Mireia Trias, amb la col·laboració d'Ariadna Font]

POCURULL, Montserrat. *Viatge als records de Llerona*. Les Franqueses del Vallès: Patronat Municipal de Cultura, Educació, Infància i Joventut: Ajuntament de les Franqueses del Vallès, 2021.

4.2.4. Com a entrevistat

2015

OLIVER, Griselda. «Entrevista a Josep M. Mestres». *Deleatur* [en línia] [Madrid], núm. 1 (2015), p. 24-29. <https://www.uniondecorrectores.org/wp-content/uploads/2017/06/deleatur_2015_1.pdf> [Consulta: 1 febrer 2023].

— «Josep M. Mestres: “La formació del corrector no acaba mai”». *Nívol* [en línia]: *El Digital de Cultura* [Barcelona] (19 febrer 2015). <<https://www.nivol.com/llengua/josep-maria-mestres-la-formacio-del-corrector-no-acaba-mai-23591>> [Consulta: 1 febrer 2023].

PALOMA, David. «Crítèria, un valor lingüístic a l'alça». *Presència. Suplement de Cultura* [Barcelona] (20 març 2015). [Entrevista a Josep M. Mestres, Sílvia López i Laura Arias]

Exlibris de Josep M. Mestres, dissenyat i realitzat per Santi Pau Bertran (1988).

El Postgrau

Col·lecció «El Postgrau»

El primer postgrau de correcció lingüística va ser el de l'Autònoma: el primer i l'únic amb docència ininterrompuda. Els coordinadors del Postgrau de Correcció i de Qualitat Lingüística (2000-2014) van ser Albert Branchadell, David Paloma i Joan Vilarnau. Després s'hi va afegir el Postgrau d'Assessorament Lingüístic en els Mitjans Audiovisuals (2005-2014) i, més tard, ja com a hereu, el Postgrau de Correcció i Assessorament Lingüístic, que va ser presencial fins a la pandèmia (2014-2020) i en línia a partir de l'ús de les mascaretes —o màscares, perquè només en aquest postgrau s'ofereix una formació específica per a l'exercici professional—. El postgrau de l'Autònoma és, doncs, el Postgrau: un dels més llargs de tot el panorama universitari català.

El Postgrau inicia ara una col·lecció de textos diversos i prou interessants per a professionals de la correcció i l'assessorament lingüístic. Hi tenen la porta oberta professors i exprofessors —i, naturalment, professores i exprofessores—, alumnes i exalumnes, tutors, convidats, amics i, al capdavant, professionals de la correcció i l'assessorament lingüístic. El títol de la col·lecció, vista la trajectòria, no ofereix cap dubte: «El Postgrau». Llarga vida!

Els conferenciants

Miquel Strubell i Prats. Gestor del compte de Twitter @DoblatgeCatala. «Vaig obrir el compte de Twitter per donar visibilitat al doblatge en català en un context en què les plataformes dominaven el panorama audiovisual (i en català no hi havia res) i, alhora, per reclamar més doblatge en català i, sobretot, més presència a les plataformes. @DoblatgeCatala té prop de 34.000 seguidors. Gràcies a això, dono visibilitat a molts altres comptes que s'han anat creant sobre el doblatge en els últims dos anys. Ara mateix, afortunadament, la feina és més de promoció de tot el que va apareixent en la nostra llengua.»

Josep M. Mestres i Serra. Llicenciat en Filologia Catalana per la UB, doctor en Lingüística Aplicada per la UPF i traductor intèrpret jurat d'espanyol. Transcriptor del Parlament de Catalunya (1982-1984), corrector redactor del Parlament de Catalunya (1984-1991) i cap de correcció lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans (1991-2021). Professor de traducció i redacció jurídiques i de correcció de textos de diverses institucions i universitats (EAPC, Associació de Mestres Rosa Sensat, UPF, UAB —professor de tipografia i de bibliografia de consulta dels postgraus de correcció i assessorament lingüístic del 2008 al 2014—, UdG, UOC). Ha publicat nombrosos articles de llengua i els llibres *Diccionari d'abreviacions* (amb Josefina Guillén), *Manual d'estil* (amb Joan Costa, Mireia Oliva i Ricard Fité) i *Cent anys de correcció de textos i normalització a l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007)*, entre d'altres.

El Postgrau

Aquesta col·lecció és una iniciativa de

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

geo | grup
d'estàndard
oral